

Theol. 169

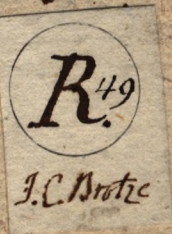
B58

Maxima Felicitas
Propitia Trinitas
Piorum hereditas -

284

147

P. S. J. Dievelbein
ex Bibliotheca Dni Pastoris Johannis
Nathanael: Skodeisky.
me possidet.

Der Autor dieses Buches Herr Georg Ziegler ist Diaconus zu St. Peter
in Diga gewesen und hat sich d. 1597 d. 23 Julii in Consecration, wie
er dem Erbf. des Herrn Grafen das Erbd. ausgeführt, versehen, dadurch
sich ein Zeckung die Saule erworben. d. 23 Augusti ist er wieder zu
Saule gekommen und hat öffentlich seine Sub. Forderung gethan.
No. 1661 d. 12 Januarii ist er wegen gebrauchter Auzuglich bitten auf der
Saule seines Amtes aufgesetzt, woran er sich mit Frau und Kindern nach
Königsberg gezogen und alda sein Fortum gemacht haben soll.

Dieses Buches ist ein Druckwerk unter dem Titel: Jell polisches Spiegel
in welchem ein Dutzend schöner Kupferstiche sind, von der Kaiserin Glucke
Lust, nach welcher die Welt zu jetzzeit gebraucht, zu sehen ist. Welche nicht allein
denen der bewiesenen Historien und Geographien, so darinnen zu finden, sehr nützlich zu lesen
sondern auch zur Erläuterung laugweigeren Stunden, sehr annehmlich und nützlich zu gebrauchen sein.

Ex libris Johannis Haltony
Sibi, compensavit ob. 7. a.
Dantzig the 2th April
1646
Dantzig den 7. Tag
größen und im Jahr
MDC. LIII. in der
Druck worden.

Kedde saum uige

Quod tibi fieri non vis alteri non feceris

Noli altum sapere

DE
IN CERTI
TVDINE RERVM
HVMANARVM.

DISCVRSVS,

Theologicus, Ethicus, Historicus.

GEORGII CIEGLERI.

BIBLIO
THECÆ
RIGENSIS
49

*Halton
n. 626.*

*Georgij Cieglery Rector Scholæ
Gymn. Rigen. Libentium Mathie
Typog. ad h. dom.*

EX OFFICINA TYPOGRA-
PHICA NICOLAI MOLLINI.

M. D. XCIIX.

1598

284
DAVID CHYTRÆVS THE-
ologia Doctor, Georgio Cieglero.

S. D.

R

Everende & Doctissime vir, amice
colende. Gravissimo catarrho to-
tum mensem Iunium laboravi, ita ut noctes
aliquot insomnes, tussiendo necessitate duxe-
rim, & de suffocatione non leviter periclitarer.
Nihilominus aliquid temporis, eruditæ & gra-
vissimæ disputationi tuæ de Incertitudine re-
tum humanarum tribui. Quæ non modò
argumentum, quod tractandum suscepit, me-
thodo perspicuâ explicat: verùm etiam illece-
bris variarum historiarum, exemplorum, sen-
tentiarum, dictòrum, allusionum, ita condi-
tur ac exornatur, ut mirifico lectorum ani-
mos amore sui inflammet, nec unquam disce-
dere satiatur patiatur. Hæc, si vivam & va-
lebo, in epistola quadam ad te copiosius ex-
ponam, quæ adjungi operi tuo poterit. Nunc
petitioni tuæ, quâ statim remitti librum vo-
lebas, satisfacio. Benè & feliciter vale. Nonis
Iulij. Anno 1598.

AKADEMIJA
LATVIJAS PSR ZINĀTĪNU
AKADĒMIJA * BIBLIOTĒKA * FUNDĀMENTĀLA *
1824

GENEROSIS,

**AMPLISSIMIS, PR V,
DENTISSIMISQVE
DOMINIS**

BVRGRAVIO *pro tempore* **REGIO**

D. FRANCISCO NEVSTEDIO.

PROCONSULIBVS,

D. { **CASPARO BERGIO.**
NICOLAO EKIO.
CASPARO VOM HOFFE.

PRÆTORI *pro tempore.*

HENRICO VLENBROCCIO:

SYNDICO

D. DAVIDI HILCHEN *Reg: Matis: Pol:*
per Livoniam Secretario.

(*) 2

Consu-

CONSULIBVS.

{ Gerharδο Hudde.
Eberharδο Hausmanno.
Ottoni Kannio
Conrado Wachmano I. V. Docto-
ri & inspectori Grammatophylacij.
Iohanni Mejero.
D. { Casparo Dreilingio ædili.
Gerharδο Maneken.
Andræ Coje.
Iohanni Sleper.
Iohanni Friderico.
Iohanni Bøddeker.
Rothgero Horstio.
Theodorico Rigemano.

SECRETARIIS.

{ Laurentio Ekio.
D. { Iohanni Overhovio.
Philippo Tustio.

DOMINIS ET MECOENATI-
bus perpetuâ reverentiâ colendis, sub-
missè meritòq; consecrat.

Sub-

Submisſe, inquam, & merito vobis
Generoſi Domini, Ampliſſimiq; vi-
ri conſecro, hoc quicquid eſt operis,
cujus frontem nominibus veſtris veluti luci-
diſſimis, nobiliſſimiſq; unioneſ illustratam, in
lucem prodire volui; veſtri cauſa, Reipub: &
mea. Veſtri quidem, quorum tanta virtus eſt,
tanta pietas, & vera religionis doctrinaq; cœ-
leſtis amor, ut puritatem ejuſdem, miniſterio D.
LVTHERI quaſi poſtliminio reuocatam, quam
fideiſſimè conſeruetis; conſervatam ad poſteros
propagare ſedulò nitamini. Hùc omnes inge-
nij neruos intenditis; hùc omnia conſilia veſtra
dirigitis. Hinc tam copioſus prodit alumno-
rum numerus, quos omnes domi & foris ma-
gnis impenſis alitis, & omni liberali diſciplinâ,
præcipuè autem doctrina cœleſtis ſcientiâ erudi-
endos curatis. Non ſatis eſſe ducitis, ciuita-
tem habere, præclaris munitam legibus, ſplendi-
dis decoratam armis, inſtructam civium non
contemnendo numero: mercaturâ inſigni, con-
curſu omnium nationum, aliſq; vitæ præſidijs
celebrem: niſi & ſummum hoc Rerumpub: or-
namentum in ea conſpiciatur; quod eſt vera

Veſtri.

(*)

Dei

Dei RELIGIO, purusq; divini numinis cultus.
Nullum est, inquam, illustrius decus Reipub:
vestra, quàm quòd publice sonat, veram & in-
corruptam Evangelij vocem, conservat legiti-
mum usum Sacramentorum, hospitium prabet
Ecclesie verae, & domicilium est pietatis, do-
ctrinae caelestis, artium liberalium & discipli-
narum. Ita ut meritò; quemadmodum olim
Pindarus Athenas Graeciae Museum nomina-
vit; nos RIGAM Livoniae MUSEUM appel-
lemus. Altera dehinc ludi literarij cura: quem
cum seminarium esse Ecclesie & Reipub: probe
perspectum habeatis: in id summo studio incu-
bitis, illum ut quàm optimè constitutum, pra-
clarisq; legibus munitum, & doctissimis in om-
ni literaturâ Praeceptoribus florentem conspici-
atis. Hic etiam nullis parcitur sumptibus, nul-
lus labor intermittitur. Ut nihil hic dicam in-
terim de exercitijs, tum privatis, tum publicis:
de declamationibus singulis calendis, non ex
praescripto, sed memoriter, in utroq; genere ser-
monis utriusq; linguae: deq; Examinibus priva-
tis & publicis. Exercitationum certè & lecti-
onum series, formaq; totius scholasticae guber-
natio-

nationis peculiari libro edito extat, operâ Dominorum, NICOLAI EKII & DAVIDIS HILCHEN Scholarum, tum etiam studio clarissimi doctissimiq; viri Domini M. Johannis Rivij Attendorpffiensis: Viri, ob præclarâ in universâ Philosophiâ, divinarum humanarumq; rerum scientiam, ingenij summi dexteritatem, sua visissimum & copiosum dicendi flumen, aternâ memoriâ dignissimi: Cujus laudes nulla est obscuratura oblivio; ita sese, suiq; nominis gloriam, præclaris monumentis, ex situ & pulvere vindicatam asseruit. Vos publicis examinibus interesse non recusatis: docentium industriam ac diligentiam; discipulorum ingenia & profectus, voce propriâ, explorare, per singulos ordines reptare, atq; adeo cum pueris repuerascere, & molestissimo labori, in tanto concursu negotiorum, integros dies tribuere, non molestum vobis; modo scholam ad votam vestram exurgere, & florescere videatis. Ita erga rem literariam estis affecti, ut doctissimorum hominum copiâ hanc vestram Reipub: abundare optetis: Quod quia summum Reipub: ornamentum esse ducitis, maximo impendio

pendio ab exteris etiam regionibus, doctissimos quosq; viros accersendos esse censetis. Neq; putet me quisquam hoc auribus vestris dare. Res ipsa loquitur, experientia attestatur. Neq; meum est harentem capiti vestro meritâ cum laude coronam detrabere.

Etsi autem varia tempestatum procella, in extremo hoc ruinosi Mundi ævo, hunc pium vestrum pro veritate Zelum impedire conantur: servat tamen Deus, & servabit usq; & usq; semen sanctum inter nos, & confirmabit sanctissimum vestrum propositum, spiritus sui robore & virtute; ut divinum hoc doctrina cælestis depositum, & καλῶν παρὰ κατὰ θῆκη πρὸς Achilleâ, intra pomerij, & animorum vestrorum castum complexum, inviolatum & illibatam conservetis, & ad seros nepotes propagetis.

2.
Reipub-
lica.

Sed quid dicam de civili Reipub: administratione? Eam vos sartam ac tectam conservastis; nimirum hac prudentia laude excellentes, quâ solâ res hominum post Deum opt: Max: gubernantur, ac in felici statu conservantur.

Multos enim habetis in collegio vestro, quo-
rum

rum ingenium, tam liberali doctrinâ excultum
ac perpolitum est, ut cum summis exterarum
nationum ingenijs certare queant. Quis enim
nescit magnificos & præstantissimos viros Do-
minum Nicolaum Ekium, Casp: vom Hoffe,
Ulenbroccium, Cannium, Dreilingiũ, ne singu-
los commemorem, qui magno ornamẽto & præ-
sidio huic Reipub: appositi, semper pro eâ excu-
bant, & quocunq; efferunt pedem, graves &
prudentes ac vigilantes urbis hujus custodes se
esse testantur. Vnus verò David Hilchenius
virtute suâ Syndicus hujus urbis, Regiæq; Ma-
jestatis Secretarius creatus, magnum exhibet
documentum, quantum valeat eruditio, cum
non tantum vos; sed ipsa quoq; Regia Maje-
stas in expediendis gravibus Reipub: negotijs,
ac honorificis obeundis legationibus, eo tan-
quam altero Mercurio uti soleatis.

Quam vestram paternam curam & soli-
citudinem gratis animis agnoscunt fideles sub-
diti & cives, dupliciq; vos honore dignos esse
existimant. Nam si ingenti beneficio affecisse
communem civiũ societatem creduntur, qui cõ-
silio suo, labore & industria, eã præclaris pri-
vi-

(:.)

legijs

legijs ornatam, legum optimarum prasidio mun-
nitam, mercaturâ celebri, & rerum omnium
proventu ditatam & auctam reddunt; quales
multos in historijs legimus viros praclaros, du-
cesq; eximios: Quantò magis hi publicum bo-
num promovisse, & de Rebuspub: praclare pro-
meritos esse censendi sunt, qui omnium pracla-
risumis verbi divini immunitatibus eam exor-
nant, uberrimis thesaurorum divinorum pro-
ventibus adaugent, & Summi boni, aeternaq;
beatitatis adipiscenda rationem ac viam, civi-
bus pramonstrant. Prosperitas ista, & terre-
norum bonorum affluentia exoptanda quidem,
cen ingens Dei donum; sed mentes hominum
nescia in rebus prosperis auream servare medi-
ocritatem, facile exorbitabunt, nec ullum fru-
ctum istius prosperitatis percipient; nisi verbi
divini interventu, à nimio & anxio paranda-
rum rerum studio avocata, quasi freno quo-
dam cohibeantur, & ad contemptum divitia-
rum, voluptatum, honorum, mortis itidem &
periculorum omnium; contrâ verò, ad vero-
rum ac aeternorum futurae vitae bonorum ac-
quisitionem, studium & desiderium accendan-
tur.

tur. Non censebat Scipio felicem Rempubli-
cam esse, stantibus quidem mœnibus, dilabenti-
bus verò moribus. Circa immodicum hujus se-
culi bonorum studium, occupati homines, qui-
eti Tranquilli esse non possunt: sed subinde
sibi Talijs negotium faceffunt; dum vel acqui-
rere modis omnibus, per fas & nefas, vel acqui-
sita tenere conantur. Quinimò inebriata men-
tes humana dulcedine terrestrium bonorum
cœlestia bona aspernantur: & dum ista sectan-
tur, dum illorum possessione felices esse se arbi-
trantur; studium omne supernorum bonorum
flaccescit, & triste faciunt salutis naufragium.
Revocanda sunt igitur mentes hominum cre-
bro, ab amore nimio rerum terrestrium; & de-
siderio rerum cœlestiũ imbuenda sunt, ut tran-
quillus sit Reipub: status, & in pace cives fru-
antur suis commodis, absq; omni anima sua
periculo.

Neq; enim vestris M. D. solum convenit
huic pro studio incumbere: sed tenentur omnes,
qui in hac honestâ hominum societate vivunt,
ut huic operæ manus adhibeant, hũc omnia con-
silia, actiones & ingenij vires dirigant, quo il-

(:) 2 lum,

3.
Mea.

lum, in quo versantur, cœtum, ornent ac pro-
moveant. Eandem necessitatem & mihi in-
cumbere, pro officij mei ratione judicavi, mea-
rumq; partium esse arbitratus sum, ut hoc publi-
cum bonum, quacunq; ratione possem, & voce
& calamo juvarem. Nam si, qui rationem in-
veniunt, qua civitates probe & ab omni parte,
adversus hostium insultantium impetus muni-
antur; præclare de Republicâ meriti esse existi-
mantur: quis mihi vitio vertet, qui rationem
monstro, quo pacto omnes hujus civitatis inco-
la, adversus prævarum & ferocientium cupi-
ditatum impetus probe muniantur, & anima
eorum in tutissimum tranquillitatis portû col-
locentur: ubi ab omnium perturbationum pro-
cellis libera; tranquillâ pace & latitiâ perfru-
antur. Hic mihi fuit scopus propositus, cum an-
te annos undecim, accitus literis jussu D. præsi-
dis Ottonis à Meppen scriptis hûc venissem, sta-
tu quidem hujus Reipub: turbulento; sed à vo-
bis exceptus humaniter, & in ordinem ministro-
rum verbi receptus. Vos me hætenus libera-
liter fovistis & beneficijs insuper ornastis. Vo-
bis igitur omni jure cedit, si quid à me proficisci
potest,

potest, quod publica profit saluti: Vobis ac-
ceptum referre debent, si quid utilitatis cives ve-
stri, ex lectione hujus tractatus, qui vestris im-
pensis, voluntate & consilio in lucem prodit,
percepturi sunt. Ac licet sit idem studiū, idemq;
fervor reliquorum, qui docendi munus in hac
Ecclesiā sustinent, quiq; multo melius, multoq;
nervosius non voce modo; sed & calamo, si vel-
lent, hac eadem tractare possent: Tamen hos
meos quoscunq; obolos, ad gazophylacium Do-
mini gratā mente defero, & omnino spem bo-
nam foveo, hoc studio meo, non usq; adeo exte-
nuatum iri publicum bonum, laboremq; meum
non fore inane in Domino.

Quod superest, memores hujus summi bene-
ficij, quod hactenus Deus Evangelij lucem, in
hac urbe accensam, clementer conservavit, &
hanc cymbam suam, adversus turbulentos un-
dosi maris fluctus tutatus est, toto pectore ei-
dem gratias agamus. De Antipatro Tarcensi
Plutarchus in Mario scribit, quod sub vita sua
exitum Dijs immortalibus, pro omnibus, qua
unquam sibi toto aevi sui tempore, prosperè ob-
tigissent gratias egerit, neq; oblivioni dederit, se-

Anti-
pater.

cundam Athenas navigationem. Quamò ma-
gis decet nos Deo omnipotenti gratias agere,
quòd his postremis, ruinosi mundi, & decrepiti
nostri & vitioribus, inter multos & gravis-
simos perturbationum undosi maris scopulos,
Syrtes & Charybdes, hanc nostram Remp: quam
inundare, & sepius in profundum precipitare
posse videbantur; salvam, illam & incolu-
mem, sub Christo Duce & nauclero, conserva-
vit. Eundemq; supplicibus votis oremus, ut de-
inceps adversus quoscunq; irruentium pericu-
lorum & procellarum insultus, & minaces im-
probatorum hominum voces atq; fremitus, in vi-
olatam eam conservet & tueatur: donec tan-
dem ipso eam clementer gubernante & regente,
superatis tempestuosi maris hujus mundi pro-
cellis, & fluctibus omnibus; ad optatissimum
vitæ & tranquillitatis aterna portum appulsi;
& viternam cum Deo $\epsilon\upsilon\delta\alpha\iota\mu\omicron\nu\iota\alpha$ & beatitudi-
ne, ineffabiliq; gaudio, & letitia perfruamur.
Interim hoc quicquid est operis, sereno vultu
amplectimini, meq; clientem vestrum benevo-
lentiâ perpetuâ prosequi non desinite. Valete, &

rem

rem bene gerite praclara hujus urbis sidera.
Rigæ Livonum Anno Virginei partus 1598.
Mense Julio, die qui usitatè D. Benedicto
(faxit Deus felici ominè) consecratus est.

Magni: Et Generos:

Domi: V.

Addictiss: Et obser-
vantiss:

Georgius Cieglerus.

David

DAVID HILCHEN S. R. Mtis.
Secretarius M. Georgio Cieglero.

S.

Efecisti mea quidem sententia , ut Amplissimum Senatum Rigensem minimè jam pœnitere possit suæ in te beneficiæ.

Hic enim scopus liberalitati eorum fuit propositus, ut te in numerum reliquorum ministrorum Ecclesiæ adsciscerent, certam spem de te concipientes, quòd nec illis, nec sibi defuturus esses, ad eumque scopum pervenires, quo gloriam Dei illustrares.

Ecce enim hoc scripto tuo præclarum specimen ingenij & eruditionis exhibuisti.

Vtinam & cæteri industriam tuam imitati, eundem callem terendum sibi putent.

Danda autem inprimis vobis opera est, ut ne id faciatis, quod multi scioli factitant, qui ad vanam ingenij ostentationem lites & certamina serunt, & ad oppugnandam veritatem, ita omnes machinas adhibent, ut deinde, aut in pestiferas opiniones prolabantur, aut excusso

cusso Dei metu in Epicureismum quendam infelices proruant.

Ad quæ omnia evitanda mala, illud remedium erit appositissimum, si in solâ pietate sectandâ, castisq; & integris retinendis moribus, alacres vos præbueritis, ac intestinas dissensionû ansas magno conatu propulsaveritis.

Laudo autem hoc studium tuum, quod tu Magistratum & Senatum urbis hujus nostræ, laudibus his decorandum duxisti, quibus nemo, nisi homo perditus & invidus jure obretare potest.

Hanc enim in tuenda communi dignitate ac libertate civitatis hujus, hæctenus operam præstiterunt, ut nisi singulari prudentiâ ac dexteritate pessimis malorum consilijs obsisterent, omnia ruere ac deflagrare necesse fuerit.

Sed quia invidia tanquam ignis summa petit semper, soli q; eximix virtuti comes adesse solet, minimè mirandum est, si leves quidam ac malevoli homines, istam eorum virtutem arrodant, & in obterendâ debitâ eorum laude, non solum lingvas, sed & calamos, quâ sunt impudentiâ, exacuunt.

A

Ad

Ad me quod attinet, cui aliquam etiam im-
pertis laudem, quod in procurandâ salute, ac
dignitate patriæ, operam ac studium meum
qualecunq̃ accommodem, non tantum mi-
hi arrego, ut debitas hæc tuas laudes agno-
scam, aut in numero eorum recenseri cupi-
am, quorum in sanandis omnibus Reipub:
vulneribus summa hæctenus fides & pruden-
tia perspecta est.

Hoc unum tantum polliceri possum, quod
si reliqua omnia deficient, vitam tamen poti-
us, quàm fidem, quæ patriæ à me debetur,
amittam.

Et tamen nescio, quo meo fato fit, ut exi-
guæ aut nullæ ferè dotes animi mei tantam
quorundam invidiam mihi excitent, ut mihi
susurris & obtreccionibus molesti sint.

Sed tanta hominum quorundam malevo-
lencia Serenissimi Regis nostri publicum, quo
me ornat, testimonium, infringere non po-
test, me à putidis illorum calumnijs vindi-
cans, summæque & constantis in patriam fi-
dei laudem mihi tribuens.

Quo clarissimo tanti Principis de me judi-
cio,

cio, & proprio bonæ conscientiæ testimonio
fretus, facile omnes mordacium hominum
latratus contemno, nec persequendas ab om-
nibus injurias vindico, multaque ignoscendo,
tolerando ac dissimulando tempori potius,
quàm vindictæ servanda committo, bene
persuasus, quod quascunq̃e perditis bonis in-
sidias nectunt, se ipsi eisdem involvant.

Quod autem ad argumentum libri tui spe-
ctat, quem de Incertitudine vitæ humanæ in-
scripsisti; ea quidem tot fluctibus semper agi-
tatur, ut pro diversis hominum ingenijs, in di-
versa subinde studia rapiatur, neque quen-
quam facile invenias, quem suæ sortis mini-
mè pœniteat.

Nam alij quidem libero lecto, nihil jucun-
dus esse reputantes, ac lites & alterna jurgia
extimescentes, à connubio penitus abhorrent;
& ijdem tamen dedecus aliquod aut flagitium
in se admittentes, inquietam circumferunt
conscientiam, orbitatemque suam deplorant.

Qui autem ad conjugium animum appli-
cant, si pudicam ac morigeram nacti sunt
uxorem, semper ad mortis insidias exhorre-
scunt,

scunt, cum mortalem esse non ignorent: aut si longæva & fœcunda sit, liberorum in spem bonam educandorum, anxiam semper curam afficiantur.

Si vero indomitum aliquod cui contingat animal, quod neque plagis, neque ullo obsequio ad bonam frugem revocari queat, vitam illi morte acerbiorum agunt, ac non procul à faucibus orci, domicilium sibi fixum arbitrantur. Vnde Metellus ille, in Senatu Romano aliquando verba faciens; Quandoquidem inquit, ea est conditio nostra, ut neque commode cum uxoribus, nec sine illis vivere possimus; æternæ potius salutis, quam brevi voluptati consulendum est.

Nimirum sine matrimonio humanum genus conservari nequit, & quascunque hoc vitæ genus affert molestias, omnino devorandæ videntur.

Si verò ad varias parandi victus rationes respicias, alij quidem nihil agriculturam melius nihilque præstantius esse judicant.

Sed Marco Tullio teste, miseram subinde conditionem esse suam experiuntur, ut quorum

rum felicitas à ventis ac tempestatibus dependeat.

Itaque alij ad locupletandas suas fortunas mare expetunt, ac ut pauperiem effugiant mercatores, extremos currunt ad Indos; sed præter assiduos terrores, quos furentis Pelagi fluctus illis obijciunt, non raro & vitæ & bonorum omnium jacturam naufragi patiuntur.

Quo vitæ & fortunarum discrimine ut careant, Medici, & à Galeno expetant opes, domi quidem hi desides vitam agunt: sed si non succedat curatio, impostores ac homicidæ nuncupantur.

Iucundissima ergo eorum, qui splendorem aulæ sequuntur, reputatur vita; sed splendida miseriâ circumdati, & aureis compedibus vincti potius isti videntur, quam ut solidâ frui felicitate judicentur.

Pastores quidem Ecclesiæ in sancto & laudabili munere versantur; sed quos labores exudant, & vigilias in cognitione sacrarum literarum tolerant, non semper eum quem habent propositum finem, assequuntur. Nam

quam adhibent curam in docendo populo & ad omnem pietatem formando; multoties se vanam in aëra spargere vocem, ventrique, qui caret auribus, concionari experiuntur.

Verùm quid attinet singula vitæ humanæ recensere genera, quando nullum est variarum ærumnarum expers, & quæcunq̃ue homines agunt, mille casibus & periculis subjecta esse agnoscunt: aut si florentem nacti sunt fortunam; tamen quid serus vesper vehat, ignorent?

Itaque Græcorum quidam vitam hominum, non vitam, sed calamitatem verè dixit, & pervulgatum illud celebre est proverbium: Optimum esse aut non nasci, aut si natus sis, citò mori.

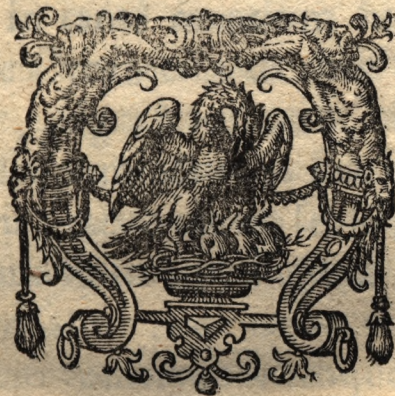
Ac profectò longa vita, quid aliud habet, quàm variantes & alternantes fortunæ vices, mutabilesq̃ue rerum vicissitudines, ut inter spem & metum subinde fluctuet, & postquam adempta est spes, suaq̃ue opinione frustrata, lassum animum hominis curâq̃ue confectum ac stupentem, ut verbis comici utar, relinqvat.

In tanto ergò calamitatum concursu hoc unum restat, ut homo quam maximè pietati
& san-

& sanctimonix studeat, omnesque vitæ præ-
sentis molestias certâ spe futuræ vitæ constan-
ter perferat.

Hæc quidem breviter ad te exaranda mihi
visa sunt, ut quodcunque argumentum nunc
tractandum suscepisti, studium & conatum
tuum non improbandum mihi ducerem, &
stimulum quendam tibi adderem, ut tu ad ma-
jores doctrinæ proventus indies aspiret, &
quem fructum ex te etiam deinceps sperare
debeamus, similibus ingenij tui mo-
numentis sæpius patefacias,

Vale.

David

DAVID HILCHEN.

ΕΙΣ ΑΥΘΟΒΙΟΤΗΤΑ

D. Ciegleri.

*Si dubitas, quanam sit vita beata, libellum
Hunc velut ex multis perlege; certus eris.
Certior adest factus vitam simul elige certam.
Hac levis & brevis est; altera certa manet
Author honorandus: vacuam quia crimine
vitam
Ducere demonstrat, quâq; sequenda via.*

De Incer-

DE INCERTITVDINE
RERVM HVMANARVM.

CAPVT PRIMVM.

Continens locos τῶν προλεγομένων Bonorum genera & descriptiones.

 Mnis omnium cura mortali-
um, etsi varijs rapitur fluctibus,
& diverso tramite incedit: ad unum
tamen Beatitudinis & εὐδαιμονίας finem in-
tendit. Ad hunc enim initio à rerum omni-
um opifice conditi homines sumus. Quam-
vis autem in tantâ mentium humanarum
perpetuis & Cymmerijs tenebris oberranti-
um caligine, vulgus hominum, ad certum &
definitum scopum actiones suas neutiqvam
referre novit: tacito tamen sensu, & occulto
veluti naturæ instinctu, fugiunt omnes, si-
bi quæ adversantur, seqvuntur convenientia,
& sui salutem conservationemque appetunt.
Præstantiores verò naturæ & præmoniti fi-
nem actionum suarum & studiorum omni-
um

Caput Primum

Beatitu
do quid.

Beati
qui

Bono-
rum di-
stribu-
tio.

um sedulò respiciunt, eumque ad certum sco-
pum, vel *jucundum* in vita, vel *utilem*, vel *ho-
nestum* dirigunt, & ad ipsam usque Beatitudi-
nem conscendere nituntur. Porro veteres Phi-
losophi Beatitudinem definierunt, *Statum es-
se bonorum omnium congregatione perfectum.*
*Et, secretis malis omnibus, cumulatam bono-
rum possessionem.* Beatos vero dixere eos, qui
*in bonis essent, nullo admixto malo, quos nul-
la agritudines excedunt: nulla libidines cruci-
ant, nulla futiles letitia exultantes, languidis
liquefaciunt voluptatibus.* *Qui Beatus est,*
inquit Cic: *non intellego quid requirat, ut sit
beatior. Si est enim quiddam, quod desit, ne
beatus quidem est.*

Intentis itaque oculis in universum hoc vi-
tæ humanæ Theatrum, omnia illa quæcun-
que Bona dici possunt, in unum collecta cu-
mulum, tribus quasi classibus distinxerunt,
nominaruntque Bona alia *Corporis*, alia *For-
tune*, alia *Animi.*
Hujus distributionis rationem reddiderunt,
quod bonum omne, aut est suâ naturâ dele-
ctabile, aut utile, aut honestum. Delectatio-

mu

B

nem

De universis Mundi bonis.

nem Bona corporis habent: Fortunæ utilitatem ingentem pollicentur: *Honestatis* prætextu Animi bona reliquis omnibus gloriæ & laudis palmam præripere cupiunt; *Sunt autem corporis bona, ad corpus quæ pertinere videntur, uti sunt voluptatum illecebræ, deliciarum jocunditas, corporis robur, sanitas, pulchritudo, vitæ diuturnus usus, & alia hujus generis. Bonorum Fortuna ambitu continentur omnia Fortuna munera, quæ sunt: Opes & divitiæ, Gloria & Honores, Regnum & imperium, potestas & eminentia, nobilitatis decus, ædificiorum splendor, vestitus ornamenta, pretiosa supellex, formosa conjunx, numerosa proles, multitudo amicorum, & ejusmodi. Animi Bonis annumerantur: Artes & scientiæ, Prudentia & Sapientia, studium virtutis &c:*

Hæc Bona omnia, alia alijs præstantiora, atque adedò aliquod summum Bonum esse mens humana statuit, quodque summum excitet in animis mortalium Gaudium, summamq; lætitiã. *Summum autem Bonum dixerunt id esse, quod cuncta alia in se continet Bona, quo quis adeptus, nihil aliud desiderare que-*

*Sum-
mum
bonum
quid*

Caput Primum

re queat, in quo solo latetur & acquiescat.

Ad inquisitionem verò summi Boni, perfectique Gaudij, sapientissimi homines plurimum semper studij & laboris impenderunt: sed diversâ planè ratione pro diversitate ingeniorum, alij alia bona sunt amplexi. Nam qvi rebus sensum quoquo modo titillantibus afficiuntur, Voluptatem summum Bonum esse statuerunt, eamq; in omnibus rebus quaesiverunt. Alij, qvi ad utilitatem studia sua retulerunt, Fortunæ Bonis summam inesse felicitatem lætitiâq; arbitrati sunt. At melioris notæ homines, in animi Bonis beatam vitam positam esse existimantes; totum vitæ suæ tempus studijs literarum & virtutis consecrarunt.

Et hodie quoque his ipsis eligendis, sectandis, comparandis bonorum generibus, omnes omnium hominum consumuntur curæ. Videas enim ingentem hominum multitudinē, qvi sensuum dulcedine, & gaudio capiuntur, jocunda tantùm & svavia, quæque sensibus allubescunt sectari, & in omnis generis voluptates magno conamine totoque impetu ruerē.

Qui.

Quibus abundè consecutis, felices se esse, lætos atque beatos arbitrantur. Videas & alios, qui dum in utili consistere beatam vitam censent, posthabitis corporis voluptatibus, Fortunæ bona affectare, seque felices atque beatos existimare, maximoq; gaudio affici, si opibus affluant, divitijs satis firmi sint, si gloriâ & honore conspicui, si imperio & Regno potentes, si prosapiâ & nobilitate illustres, si dignitate & eminentiâ clari exultant. Sed optimi quique nobilissimisque ingenijs præditi, postquam in honestate summum bonum situm esse persuasum habent: spretis contemtisque corporis & fortunæ muneribus, bona animi amplectuntur, & multiplici rerum scientiâ exultant, laudabilique virtutis studio mirificè sibi placent. Atque hæc bona ad ipsum cælum elevantes, beatos se, atque adeò beatissimos prædicant. *Idq; præclarum olim Philosophia decretum esse voluerunt.*

Veruntamen ut falsis hominum persuasionibus stultisq; eorum cupiditatibus frenâ injiciantur, summum bonum his munemus proprietatibus.

Caput Primum

Cicero.

1. *Vt verum sit, minimèq; fucò aliquo, aut falsâ veritatis specie obductum.*

2. *Perfectum ut sit, omnibusque numeris absolutum, nec alieni egens; sibi vero ipsi per omnia sufficiens. Nulla enim solida felicitas & letitia est, quam contumelia ulla vita contaminat.*

3. *Stabile sit atq; Perenne, nec ullis mutationum vicibus obnoxium.*

Summum enim bonum nisi verum, & ab omni fucò alienū: nisi perfectum, nisi constans & perenne fuerit: Summi nomen boni nequaquam obtinere poterit. Nihil enim in veterascere, nihil in eo extingvi, nihil cadere debet eorum, in quibus beata vita consistit. Nam qui timebit, ne quid ex his deperdat, beatus esse non poterit, inquit Cic:

Verum enim vero Summum bonum, si à vero aberraverit, si imperfectione quadam mutilatum sit, si mutationum injurijs obnoxium: deniq; nisi his circumdatum fuerit munitionibus, his instructum armis: nobilissimum illū suum quem nunc indagamus effectum **GAVDIVM** nimirum & *Beatitatem Veram*, perfect-

De universis Mundi bonis.

fectam & stabile: tanto consensu, tum sacris, tum prophanis celebratam literis, gignere & in lucem producere minimè poterit.

Ad hoc namq; Gaudium Cicero quoque oculos & animum intendit, cum inquit: *Perpicuum esse ex perpetuis plerisq; GAUDIIS Vitam beatam existere.* Et rursus: postquam virum bonum sapientiã & virtute præstantem, inque Philosophiæ studio, & perpetuã sui ipsius, divinæque mentis contemplatione totã vitam versatum produxisset, testatur: *eiusmodi hominem conjunctum cum divina mente esse se sentire, ex quo insatiabili GAUDIO compleatur.* Itaque sic concludit. *Quid hæc vita tandem desiderat, quo sit beator? Cui rei refertur, tot tantisq; Gaudijs fortuna ipsa cedat necesse est.* Audi hominem nulla Evangelicã luce collustratum. Sed quid? itane & nos Philosophabimur duntaxat, & ex placitis humanæ sapientiæ producemus ea, quæ ad institutũ nostrum & ad describendum verum, perfectũ & perenne piorum Gaudium & beatitatem facere videntur? Has profectò summi boni conditiones, hunc perpetuum ejus effectum & indi-

individuum comitem, multò uberius, multoque luculentius sacræ literæ describunt, uti infrà suo loco videbimus. Placuit tamen & sapientum Ethnicorum paucis prælibare cogitationes & placita, quæ apud eos sacro sancta fuerunt, *ut cum divinis literis eadem audiendo proficit nobis consensus.*

In summo igitur bono, cum Beata vita & Gaudium verum, perfectum, & stabile, tanto omnium, tum Philosophorum, tum sacrarum literarum consensu, consistat: age, quæramus & investigemus illud Summum bonum, & ex effectu causam indagemus.

Ingrediemur itaque splendidissimum hoc mundi Theatrum: Perscrutabimur præcipua hujus mundi bona: Corporis, fortunæ, Animi: Volitabimus per Prophetica & Apostolica cœlestis Paradisi vernantia prata, lustrabimus omnium temporum historias, & ad horum omnium trutinam præcipua hujus mundi bona examinantes, videbimus, an hæc bona vel singula vel universa aliquam certitudinem, veram Beatitatem, verum, perfectum & stabile Gaudium efficiant, Summumq; bonum suo ambitu comprehendant.

CAPVT SECVNDVM.

AN CORPORIS VOLVPTATES

vitam beatam, verum, perfectum & sta-
bile Gaudium conferant?

SECVLI hujus filij exercent
lætitiã, sectantur Corporis vo-
luptates, quærunt delicias, indul-
gent genio, gaudent Thessalicis, Erichthoni-
cis, Sybariticisque epulis & convivijs, ducunt
choreas, luxuriantur, amant, nepotantur, can-
tant, & beluinã vesaniã, toto impetu, pleniq;
quod dicitur, velis, & inflammato quasi ani-
mo in voluptates ruunt, omnisque generis
cupiditatibus & libidinibus frëna laxant. De-
niq; vitam ducunt Cyclopïcam, & omni-
nò eiusmodi, qualem Salomon describit. Sic
enim sese mutuò perfruendis voluptatum il-
lecebris filij hujus seculi exstimulant: *Ve-
nite, inqviunt, fruamur bonis presentibus, &
vtamur creaturis tanqvàm in iuventute cele-
riter, vino pretioso impleti & unguentis ob-
liti omnem captemus fruendis voluptatibus
occasionem, antequàm prætereat flos temporis*
C Coro-

Sapient: 2.

Caput Primum

Coronemur Rosis, priusquam marcescant. Nul-
lum pratum sit, quod non pertranseat luxuria
nostra: Nemo vestrum exors sit luxuria no-
stra. Ubique relinquamus vestigia latitiae,
quoniam haec est pars nostra, & haec est sors
nostra.

Eandem planè pingit Iuventutem

Horat:

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati
Sponsi Penelopes, nebulones Alcinoiq;
In cute curandâ, plus aquo operata iuventus:
Cui pulchrum fuit, in medios dormire dies, &
Ad strepitum Cithara cessatum ducere curam.

Hujus vitæ Imaginem retulit nobis tunc
aula Alexandri M. tanti Monarchæ, tantis a-
lioquin virtutibus, tantâ Fortitudine, & re-
rum successu toti mundo spectabilis: Cum
voluptatibus frena remittens, per Carmani-
am nondum penitus devictam, tantâ tamen
confidentiâ, septem diebus iter faceret, tenu-
lentus cum tumultu exercitu, ut Vicos per
quos iret floribus coronisque sterni juberet:
Limnibus ædium, crateras vino repletas, &
alia

Ale-
xand:
M.

De Voluptatibus Corporis.

Curtius
lib:9. mili i
fol: 309.

alia eximia magnitudinis vasa disponi: ve-
hicula deinde constrata, ut plures capere mi-
lites possent, in tabernaculorum modum orna-
ri, alia candidis velis, alia veste pretiosâ, sive
ut Plutarchus, partim purpureis & pictura-
tis tapetibus, partim arborum semper recentium
& virentium inumbrata ramis, quibus
Regis etiam vehebantur amici, & Duces co-
ronati, potantesque. Regem ipsum cum ami-
cis super pulpetum, in edito & conspicuo ta-
bulato erectum quadrato, convivij noctem
diebus continuantem, octo equis composito
gradu vectum. Currus Regius crateris aureis,
eiusdemque materia ingentibus poculis præ-
gravis. Videres inquit Plutarchus, non ce-
tram, non galeam, non sarissam: sed milites
Phialis, pateris, calicibus, thericlijs, toto itine-
re, ex grandibus dolijs & crateris haurientes:
Præbibeant inter se, alij simul inter pergen-
dum, alij recumbentes. Circumsonabant omnia
loca fistulis, tibijs, carminibus, cantilenis, bac-
chabundis mulieribus. Tam incomposito &
incondito itinere, comitabantur pocula, bac-
chabundæ licentiæ ludus, quasi ipso præsentem

Caput Secundum.

Baccho & comessationis Duce. Postquam in
Regiam Gedrosia venit, relaxavit de integro
exercitum intempestivis convivijs. Ferunt
temulentum Chororum ludos spectasse, ama-
sum ejus Bogoam Choragum palmam obti-
nuisse, exornatumq; medio Theatro transisse,
& ad latus ejus consedisse. Macedonas, cum
id viderent, plaudentes, ut osculum inferret
conclamasse, quoad illum complexus & dis-
suaviatus sit. Post Calani Indi verò in rogo
interitum, Alexandrum frequentibus ami-
cis & præfectis ad cœnam invitatis, certamen
& præmium scribunt proposuisse potandi
meri. Qui plurimum hausit Promachus,
ad quatuor congios progressum esse, relato-
que pro victoriæ pretio Thalento, tridu-
um tantum superstitem fuisse. Ex cæteris
unum & quadraginta ex vinolentia exani-
matus. Nuptias amicorum cum Suis ce-
lebrasset, & ipse Darij filiam in vxorem du-
xisset Statyram, nuptiali que epulo splendi-
dè celebrato, singulis convivarum, quorum
fuerit novem millium numerus, auream Phi-
alam ad libandum donasse: Sed antè hæc,
Clitum

De voluptabus Corporis.

Clicum fidissimum consiliarium & fortissimum Ducem, à quo in prælio ad Cranicum servatus fuerat, inter pocula suis manibus cõfodisse: Postquàm Persidem subjugasset, & Persepolim in suam potestatem redegit, de die convivia iniisse, quibus etiam fœminas inter esse voluit, non quidem quas violare nefas esset: quippè pellices licentiùs quàm decebat, cum armato vivere assuetæ. Ex his una Thais, & ipsa temulenta, Regi persuadet & cæteris, ut è convivio surgerent, omnes mero qui incaluerant, ad incendendam temulenti urbem, cui armati pepercerant. Regia quæ fuit totius Orientis, unde tot Gentes antè jura petebant, patria tot Regum, unicus quondam Græciæ terror, molita decem millium navium classem, & exercitus quibus Europa inundata est. Tandem eò usque processit temulentia, ut tantum Regem in flore ætatis, medioque florentis Fortunæ cursu, è rebus humanis eximeret.

Dolendum est, inquit Curtius, illam indolem, & ingentia animi bona, quibus omnes in orbe Reges anteceffit, illam in subeundis periculis

*Verba
Curtij.*

Caput Secundum

culis constantiam, in rebus molendis efficiendisq; Velocitatem, in deditis fidem, in captivis clementiam, in voluptatibus permissis quoq; Usitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate fœdasse.

Hujus quoque Aſotix jmagō in aula Helioſabali & Caligulæ, & longè ante hos omnes in regiâ Sardanapali Aſſyriorum Monarchæ, conſpecta fuit.

Atque utinam, hic immodicus bibendi ardor, & flamma cuncta exedens, unà cum his extincta fuiſſet; nec immenſa ſcintillarum copia, circum quæque diſperſa, omnium Regum & Principum aulas, urbes item, pagos & compita, tantùm non obruiſſet. Nec tamen hæ ſcintillæ, tantâ vini cereviſiæque abundantia copiâ, extingvi in hodiernum uſque diem potuerunt. Imò quantò magis ingurgitando ſedatur, tantò magis ardor ille bibendi inſatiabilis indies creſcit, donec aliquandò igne inextingvibili ſuperetur.

Germania.

Germania, & vicina pleraque regna, ita videntur huic vitio dedita, ut non vitium, ſed virtus hodiè ſit ingluvies iſta beluina, & aſſiduus

De Voluptatibus Corporis.

duus compositandi usus. Strenui & fortes vi-
ri existimantur, qui reliquos exiccandis po-
culis, & plurimum bibendo vincere possunt.
His honores decernuntur: hi gubernandis
Regum aulis præficiuntur: hi obeundis Le-
gationum muneribus, rebusque alijs gerendis
maximè idonei esse ducuntur: hi denique
ampla reportant suâ ingluvie à Regibus
Principibusque viris præmia. Non secus ut
olim Tiberius Cæsar, qui ob id Biberius di-
ctus fuit, postquam cum Pomponio Flacco,
& L. Pisone noctem, continuumq; biduum,
epulando potandoque consumsisset, alteri
Syriam Provinciam, alteri urbis Præfectu-
ram detulit, hominiquè ignotissimo quæstu-
ram adjudicavit, ob epotam propinante se,
vini amphoram, teste Svetonio. Talia
etiam hodiè sunt nostra secula, hi mores. Ne-
que ipsam Græciam & Italiam, laudatissi-
marum artium cultura, & ingeniorum acu-
men, reddidit ab hoc vitio immunes: Quùm
etiam priscis temporibus, teste Plinio, in tan-
tâ laude temulentia apud eos fuetit, ut non
tantum ad vomitum homines usq; biberint, sed
ijdem

Tiberi-
us.

Italia.

Quatuor senū
bibacitas.

ijdem quoque Bestias supra quam credi posset, cogere ad potandum. Et Pauli Diaconi historia, quatuor senum in Italiā ad stuporem usque comopotantium facit mentionem. Quorum natu minimus quinquaginta octo cum esset annorum: secundus sexagesimum tertium ageret: tertius octuagesimum septimum exegisset: quartus nonaginta duos complevisset: Ita se ad bibendum provocarunt, ut bini binis suos præbiberent annos, & illi tot crateras respondendo exhaurirent, quot isti annos vixissent. Itaque natu minimus cum natu maximo 153 Crateras propinarunt reliquis duobus medijs, & hi totidem istis sibi invicem respondendo præbiberunt, exemplo ipsi Germaniæ inaudito.

Rursus, alij alias sectantur corporis voluptates. Plurimi rebus quæ sensus quoquo modo dulcedine afficiunt, magnopere capiuntur, & quæ vel aures suavitate demulcent, vel oculos pulchritudine perstringunt, vel alijs sensibus jocunditate aliquā dulcescere putantur, aut corpus gaudio perfundunt; in his sectandis omne studium, omnem operam & industriam

De Voluptatibus Corporis.

industriam collocant, hūc plenis velis remisq;
contendunt. Quibus omnibus ad votū obla-
tis, non tamen acquiescit mens humana, ut nō
plura semper desideret. Quid Xerxi Persarum
Regi, eorum omnium, quæ mens humana
voluptatibus dedita, excogitare potest, defuit
unquam? De eo tamen scribit Val: M.
Quòd præmium publico edicto proposuerit
ei, qui novum aliquod voluptatis genus ex-
cogitasset. Et Plutarchus scribit de Antonio,
quod coco cuidam, qui unam cœnam scitè
paraverat, omnia confestim civis Magnetis
bona donaverit. Heu dementiam, in tantâ
rerum omnium affluentia, nihilominus indi-
gentium, & ad corrumpenda naturæ bona
duntaxat se genitos existimantium!

I.

*In tali Aſotia & luxuria, non consistere
vitam beatam, nec verum in-
esse Gaudium.*

Quamvis maxima mortalium pars, in
voluptate hodiè summum Bonum &
Beatam vitam constituat, existimetque se
D beato

I.
Deus o-
dit &
punit
volu-
ptuo-
sos.

beato & jucundo frui vitæ statu, dummodò voluptatibus abundet: Deus tamen mens casta & sobria, extremo odio prosequitur belu-
inam istam, & immanem hominum, corpo-
re tantum viventium, ingluviem, reliquasque
Corporis voluptates omnes abominatur, ac
severè pœnas præsentis & æternas exposcit ab
omnibus, ventri qui sunt & voluptatibus de-
diti: Væ, inquit, Esa: 5. qui surgitis manè, ad
consectandam ebrietatem, & potandum usq;
ad vesperam, ut vino estuctis, Cithara & Ly-
ra & Tympanum, & tibia, & vinum, in con-
vivijs vestris, & opus domini non respicitis,
nec opera manuum ejus consideratis. Propte-
rea dilatavit infernus animam suam, & ape-
ruit os suum absq; ullo termino. Væ qui po-
tentes estis ad bibendum, & viri fortes ad mis-
cendam ebrietatem! Idcirco ut absomit stipu-
lam lingua ignis, & torridum gramen flamma
comburit: sic radix eorum quasi favilla erit,
& germen ut pulvis dissipabitur.

1. Iohan: 2.

Ne diligatis Mundum, neq; ea que sunt in
mundo. Si quis diligit Mundum, non est cha-
ritas

De voluptatibus Corporis.

ritas patris in eo. Quoniam omne quod est in Mundo, veluti concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & fastus vita, non est à patre sed ex mundo est, & mundus transit cum concupiscentiâ suâ.

Quicquid igitur à Deo originem non ducit; à Diabolo provenisse necesse est, & vitam beatam nunquam efficiet. Quicquid Deo displicet, quicquid ille rerum omnium conditor summo odio, pœnisque tam præsentibus, quàm æternis persequitur, veri gaudij expers sit manifestum est.

Ac tamen si hæ delicix mundo arrideant & ingens gaudium promittant, veri tamen specie seducunt, & dulcissimo fistularum cantu, Sirenium more insidiantur, incautosque callibus suis irretitos circumveniunt, inque extremum corporis pariter atque animi interitum præcipitant. Ut & Cic. inquit: *Imitatrix boni est voluptas, malorum mater omnium, cujus blanditijs corrumpuntur quæ naturâ bona sunt.*

Quæ cum ita sint, non abs re Spiritus Sanctus tantoperè dehortatur à voluptatibus

D 2

carnis

2.
Voluptates
suo im-
ponunt.

Caput Secundum.

1. Reg: 2.
Roma: 12.
Galat: 5.
Iob: 7.

Roma: 8.
1. Cor: 15.
Roma: 8.

Roma: 13.
2. Cor: 10.
Galat: 5.
Ephes: 2.

carnis, quæ militant contra animam, concupiscunt adversus spiritum. Non ad suave otium, non percipiendis tantum voluptatibus vocati sumus; sed tota vita nostra perpetua militia est, eaque tantò tristior, quantò severior & periculosior. Nihil potius expetit hostis quam Antagonistæ suæ interitum: ita voluptates machinantur, nihil aliud, nisi corporis & animæ nostræ exitium sempiternum. Quâ de re cogitari quid tristius potest? Idq; vultu amico & adblandienti, specie jucundissimâ deliciarum & voluptatum, quibus nihil dulcius in omni re humanâ. Itaque in hac militiâ multi voluptatum illecebris decepti, ejusque irretiti casibus, succubuerunt. *Si secundum carnem vixeritis, moriemini, inquit Spiritus Sanctus. Nam caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Et qui in carne sunt, Deo placere non possunt.*

Quare omnibus modis annitendum est, ne carnis curam facientes secundum carnem ambulemus, desideriaque carnis perficiamus, neque conversemur in concupiscentijs, facientes quæ carni allubescunt.

Præte-

Præterea quantum opere aversetur Deus, beluinam istam, & Cyclopicam hominum voluptatibus deditorum insaniam, pœnis Diluvij toti Mundo ostendit. Cum enim prima illa secula voluptatibus corrumpèrentur, nec ductui Spiritus Iehovah obtemperarent, fractisque continentiae repagulis, ederent biberentque, contraherent & nuptum darent filij Dei, filijs hominum; tam severè in eos animadvertit ultio divina, ut totum genus humanum aquis Diluvij submergeret, eoque modo inexplebilem eorum sitim expleret, restingueretque. Insuper & tristissimam illam vocem ederet: *Penitet me fecisse hominem,* Quantò minus præsentis seculi beluinam & intolerabilem ingluviem, relinquet inultam, quum non edendo bibendoque, contrahendo & nuptum dando; sed dirâ ingluvie, crapulâ quotidianâ, fraude dolosâ, & vagis libidinibus; omnem humanitatem homines exuerint, omnes verecundiae fines transilierint, omnem patrum mensuram jam dudum supergressi sint.

D 3

Non-

3.
Voluptates
afferunt
pœnas
præsentibus & æternas.
Genesi 6

Nonne iudicium Dei apprehendit, ma-
 didos & furentes Sodomitas, quos Ira divi-
 nae incendium, & ignis infernalis aestus, probe
 exiccavit. Nec dives Epulo ab eâ hora, quâ
 in Gehennam à Diabolis abductus est, & i-
 gne inextinguibili torreri coepit, usque in ho-
 diernum diem, unicâ guttulâ frigidae recrea-
 tus est, quâ dolorem immensum, & aestus in-
 tolerabiles leniret, & linguam dulcissimo vi-
 no assuetam refrigeraret.

4.
 Volu-
 ptates
 corrū-
 ptiō-
 nem ho-
 minis.

Quinimò si consideraverimus, ortus nostri
 principium & finem, ad quem rerum omni-
 um opifex nos condidit; docebunt, non geni-
 tos esse nos perfruendis solummodò corpo-
 ris voluptatibus, neque vivere idè, ut ijs se-
 ctandis omnem transigamus ætatem; sed ad
 laudem gloriæ gratiæ divinæ conditos esse
 nos, ortusq; nostri principium, partim patriam
 sibi vendicare, partim amicos, quò nos perve-
 nire voluptates non patiuntur. Cùm itaque
 non minima pars veræ beatæque vitæ, in fine
 nostræ conditionis constituta sit, lascivien-
 tibus cupiditatum illecebris captivari nos
 nequaquam patiemur, si veræ minimèque
 falla-

De Voluptatibus Corporis.

fallacis Gaudij participes fieri velimus.

An non videmus pecudes, aliaq; animantia, convenientem ubiq; naturæ suæ diætam observare, neque præter necessarium suæ conservationis nutrimentum, quicquàm appetere amplius, nullâve vi cogi posse, ut pluribus saginentur, quàm natura ipsis præscripsit. At illa ratione sunt destituta. Nos homines sumus: ratione præditi sumus: in scholâ spiritus sancti, ad exemplum Servatoris nostri formati sumus. Quantò minus decebat, nos ipsos infra brutorum conditionem dirâ ingluvie abijcere, adeoque deteriores bestijs fieri?

Sed quis unquam oratione æquabit jacturam bonorum omnium, tum animæ & corporis, tum famæ & Fortunarum, ex voluptatibus corporis, veluti ex impurissimo & venenoso malorum omnium fonte, permanentem.

Quin igitur homines esse nos, non pecudes cogitemus? non deglutiendis creaturis, sed ad laudandum Creatorem natos. Quæ ratio est, quod absq; omni ratione vivimus, & cum
ratio-

5.
*Exemplum
brutorum.*

6.
*Factura
ex voluptate*

ratione insanimus? Bonorum & Valetudinis jacturam non æstimamus? Famæ, quod nobilissimum hominis bonum est, periclitantis, curam non agimus? nostram existimationem susque deque habemus? conscientiaæ vulnera negligimus? judicium Dei non extimescimus?

Voluptates igitur cum hæc mala omnia magno veluti agmine secum trahant; fontem quidem & scaturiginem omnium in vitâ malorum, & cum præsentium, tum æternarum calamitatum, causam esse fateamur: Itaque nec vitam beatam, nec verum & genuinum Gaudium generare posse: Et proindè summum hominis bonum non esse. Rectè Augustinus: *Seculi latitia est impunita nequitia & sequitur æterna tristitia.*

I I.

Voluptates Corporis vitam beatam, perfectam & perenne Gaudium non efficere.

AD eundem modum, nullam perfectam & perennem voluptatibus Corporis adjunctam esse felicitatem & Gaudium ostendit.

De Voluptatibus Corporis.

ostendemus. Omnis enim læticia, quam corporis deliciae afferunt, mille tristicie modis aspergitur. Facilis est lapsus in sermone & gestu, vino ubi incalescimus, & læticia quando perfundimur. Fines verecundie in convivijis & symposijs, ubi curis soluti, frontem liberius exporrigimus, nullo negotio transiliuntur. Modus in cibo & potu, saltu & cantu difficulter servari potest. Facili itaque momento contingit, ut intercedente hujusmodi malo, omnis hilaritas contaminetur. Sæpè talia committunt verbis factisque temulenti, quæ excusari postridie exhalatâ crapulâ difficulter queunt, & quorum ipsos non modò pudeat; sed quæ etiam ingentem animo perturbationem concitent, & ignominiam pariant. Sæpè in pessimam partem rapiunt homines, quæ animo non malo à nobis dicuntur agunturque. quæq; in se, cum mala non sint, reprehensionem nullam merentur: Quanto magis id fiet, si animum curis molestijsque relevare, & nubem supercilio demere si in convivijis & comotationibus securè lascivire aliquando voluerimus? ut est seculum hoc ca-

E lum.

I.
Volu-
ptatibus
mixta
tristitia

Caput Secundum

lumniarum ferax. Hi fructus, hæ merces sunt, tanto labore tantisque sumptibus, & tam sollicitè quæsitæ gaudij. An non voluptas sæpius relinquit causas pœnitendi quàm recordandi? ut verè Cicero. Quòd si fortè unus obtigerit nobis dies tam expectatus, tamque exoptatus, quem totum læti exigimus, nullâ tristitiæ nubeculâ contaminatum; centum nobis interim abeunt tristes mœstiquæ, ingentibus qui animum curis afficiunt, unicum illum qui nobis lætus affulsit, summâ mœstitiâ obnubilantes. Ita que Salo: *Risus dolore miscbitur & extrema gaudij luctus occupat. Ita Displacitum est* (inquit ille) *voluptatem ut mœror comes consequatur: Quin incommodi plus malig, ilicò assit, boni si obtigit quid.*

Sæpenumerò evenit, ut cum in summâ nos versari lætitiâ putamus, repentina calamitas interveniens, omnem lætitiâ in miserabilem luctum & lachrymas convertat. Balthasarum Babyloniorum Monarcham novissimum, quem Herodotus Labynitum vocat, splendidissimum inijsse, Regio apparatu, in ipsâ urbis obsidione, convivium, sacræ literæ & Iosephus testan-

Pro: 14
Plautus

2.
Lætitiâ
sulitò
verti-
tur in
tristitiâ
Baltba-
sar.
Dan: cap. 5

Iosepho.
Lib: 10.
cap: ult.

testantur. In eo accubuisse concubinas Regias & purpuratorum præcipuos. Nec suffecisse vasa argentea atque aurea, quæ Regiæ mensæ solebant adhiberi; quinimò è templo afferri Regem iussisse vasa Dei, quæ Nabuchdonosar Ierosolymâ spoliatâ, veritus erat in usum suum convertere. His allatis postquam mero incaluisset, antecessorumq; suorum victorias ostentasset; ex vasis Deo sacratissimâ temeritate, cum concubinis & purpuratis bibit; populo Iudaico, atque aded ipsi Iehovah insultans. Sed ecce repentinum Dei iudicium! Manus scribens in pariete, Regis totiusque Monarchiæ interitum denunciat.

Attila.

Attila Hunnorum Rex, flagellum qui se Dei omnipotentis nominare consueverat, ipsa nuptiarum festivitate, in amplexu novæ sponsæ, repentinâ morte sublatus; omnem Regalis Magnificentiæ splendorem & lætitiâ, in pannos pullos & funebrem luctum convertit.

Henri.
cus Rex
Gal.

Henricus Rex Galliæ, constitutâ pace, & inito scedere, cum Philippo Rege Hispaniarum,

Caput Secundum.

rum, ei que datâ in matrimonium filiâ, & sorore Margaritâ elocatâ Philiberto Allebrogum Duci, Regales celebrat Lutetiæ nuptias. Ipse ludis equestribus toto triduo vacat. Interim autem misera in Gallijs adolescens Ecclesia, edicto Regio prædæ exponitur cunctis eam invadere volentibus: & Annâ Burgæo, viro in Parlamento consulari, alijsque compluribus, in custodiâ datis, & Momgomerio commissis; Ecclesia in summis verlatur angustijs, ita ut de ea actum esse in Gallijs, tum maximè crederetur. Tertio equestrium certaminum die, Rex ipse in hippodromo, ad vicum Antonium non procul ab ea arce, ubi Annas & reliqui Captivi detinebantur, excurrens, hunc ipsum Momgomerium vel invitum, dehortantibus etiam amicis, datâ in manus lanceâ, ad certamen provocavit. Sed ubi congregiuntur, fractâ in Regis pectus lanceâ, & crustulo per galeam non rectè clausam, perque oculum in cranium Regis, tanto impetu ingresso, ut bregma omnino violaretur; oculum primò, post mentem, tandem inter summos cruciatus, vitam nono die amisit. Rex,
ætate,

De voluptatibus Corporis.

etate, viribus, opibus, fortunâ florentissimus, inter hostes tutus, in ipsa nuptiarum festiuitate, morte suâ inopinâ, summam lætiti-
am in miserabilem luctum & mœstitiam con-
vertit: & Regia, opere textorio, splendidissi-
mis pretiosissimisque aulæis undique operta,
& ad tripudia saltationesq; magnificè exstru-
cta; repentè pullis funereisque obducitur pan-
nis, ac lugubribus nœnijs nocte dieque perso-
nans; miserabilem spectantibus aspectum, &
insigne vicissitudinis rerum humanarum præ-
buit exemplum.

Et quia in hanc cogitationem descendi-
mus, unum atque alterum libet adhuc, nostri
ævi subitò mutati gaudij exemplum ascri-
bere.

Commemorat Crantius de Ludovvico
Magdeburgensi Episcopo: Qui, cum ad di-
es Carnisprivij, ministerialium suorum puel-
las & matronas, in oppidum Calvam non pro-
cul à Magdeburgâ, ad ludos & choreas evo-
casset; dies aliquot in omnium rerum copiâ
atque affluentia lætus exegit. Ipse choreas
cum puellis ducens, nulli hilaritate, levitate,

*Ludovici
Episcopi
Mag.*

*Lib: 10.
Cap: 17.*

circulationibus & clamoribus celsit; dies totos computationibus exegit. Tandem Lunæ die horâ septimâ, dum in medijs, (inquit Crantius) vanitatibus versantur, ignis in Camerâ; exiguus tamen, & vel à puero restinguendus, apprensus, tantum tremorem Episcopo cæterisque omnibus injecit, ut ad gradus subito festinarent universi, tantâque contentione, ut mole victus lapideus gradus concideret; ruente Episcopo cum trecentis alijs; illæsis omnibus, præter Episcopum & tres aulicos postero die mortuos. Quibus in locum suum concedentibus, læticia in mœstitiam versa est.

Carol: 6
Aemilius
lib: 10.

In aula Regis Gallie Caroli 6. nuptiales festiuitates cuiusdam nobilis celebrabantur. Rex animi recreandi gratia (erat enim mente paulisper laesus) & novi spectaculi conuivis exhibendi studio, cum quinque alijs, ludis nocturnis incenaculum prodit, vultu in Leonini oris imaginem personato, reliquum vero corpus delibutum, multoq; lino depexo, ac in villos confecto ita contexit, ut hispida, ac semiferi portenti speciem spectantibus præberent. In orbem
reste

De Voluptatibus Corporis.

reste datâ choreas pedibus plaudunt, fescenni-
no carmine modulantes. Totâ ex Regiâ fit con-
cursus ad picatorum spectaculum. Ludovicus
Aurelianensis Regis frater, studio clarius vi-
sendi, correptam facem propius admovit. Ex
quâ scintilla fortè in Regem incidens, repenti-
num in omnes illos effusa flamma conflagavit in-
cendium. Rege vix servato uxoris Biturigis
veste caudatâ fluxâq̃, quâ involutus est, ante-
quàm ad virum flamma, jam corpus lambens
pervenisset; quatuor miserè ustulati perie-
runt: quintus in propinquam promi cellam
ruens, aquâ vinoq̃ se perluens, salutem sibi pe-
perit.

Idem in Germaniâ anno 1570 nostrâ
adhuc memoriâ accidisse vidimus, cum co-
mites aliquot Hohenloënses multis comita-
ti nobilibus, Eberhardum consanguineum
suum, festo Bachanaliorum, in arce VValden-
bergâ, visitandi studio convenissent. Hi ut
nobilibus matronis & puellis, nocturnum
quoddam ludicrum (ut mos iste nimis fre-
quens obtinuit) exhiberent: Faunorum per-
sonas, multâ stuppâ, lineis vestibus, pice resi-
nâque

Caput Secundum

nâq; agglutinatis, mentiti; jucundissimo spectaculo convivas ad ludum, projectis in mensam tesseris provocât. Ex quibus unâ fortuito casu in terram delapsâ, puer personatus dum repetit, funalis incautius adhibiti flammâ concipit, & opem implorat astantium. Eberhardus ipse, pro suâ pietate, puero periclitanti opitulaturus, eodem malo corripitur: incenduntur & reliqui. Locus esse primò visus est; Mox rem seriò agi, clamores omnium indicant. Ad labrum vicinum, quod comes in hunc eventum aquâ adimpleri jusserat, certatim accurrunt; At illud modò non exaruerat. Erat qui psyceterum aquâ plenum afferret; sed in ipso limine præ nimiâ festinatione ostendens collabitur, effusâ quæ intus erat aquâ. Alterius aquam ferentis cadus ligneus fatiscens, auxiliij desperatione calamitatem auget. Et vertitur læticia in miserabilem ejulatum, dum tribus horis tres comites, in ipso ætatis flore miseris ustulati modis, periêre.

— *Vsq; adeò nulla est sincera voluptas*

Sollicitumq; aliquid lætis intervenit.—

Hujusmodi tragici casus sæpenuerò eveniunt

De voluptatibus Corporis.

niunt filijs hujus seculi, qui voluptates carnis sectantes, & cœno desideriorum suorum involuti, in extremâ se præcipitant periculâ.

Quod si animo contemplari & oculis lustrare libuerit, madidos hosce & vino cerevisiâque æstuantes calicum remiges, Bacchique socios: quid aliud, nisi deploratorum hominum triste & abominandum cernemus spectaculum, a lotiam plus quàm Barbaricam, & beluinam Dæmonum humanâ specie oberantium, truculentiam. Nihil audies, nisi porcorum fœtidissimorum grunnius: bo-um ferocientium mugitus: luporum voracissimorum ululatus: canum rabidissimorum latratus. Nihil videbis, nisi leonum rugientium feritatem: aprorum freudentium immanitatem: asinorum rudentium levitatem: ranarum coaxantium vomitus. Nihil experiêris aliud, quàm gannientium vulpium insidias; sibilantium serpentum ictus: crocitantium corvorum insultus. Videbis, inquam, sociorum sese modò amplexantium, strictos in mutuam perniciem gladios, fratrum paulò antè osculis inter se certantium, &

F

dissua

3.
*Spectaculum
ebriosorum.*

Caput Secundum

disuaviantium, in mutuos sinus vibratos en-
ses, & pugiones. O mirandam Dei mansue-
tudinem vasa iræ suæ, & inutilia hæc terræ
pondera, tantâ patientiâ & benignitate tole-
rantis! Quibus quæso oculis hæc nefanda
mundi catharmata Sancti Dei Angeli con-
templantur? Quibus uerò in extremo die
eos aspicient?

4.
Volu-
ptates
attra-
hant
morbos.

Cumque corpus juvenilibus annis, quoti-
dianâ ingurgitatione, continuis compotatio-
nibus & immoderato vagarum libidinum u-
su, debilitatum est: multiplicantur in senio
morbi, cumulantur calamitates, & sementem
ut fecerunt in juventute, ita metent in sene-
ctute, & colo quod aptantur (ut est in prover-
bio) ipsis nendum, & quod intriverunt, ex-
edendum erit; adeoque sortem unâ cum u-
lutâ persolvere miseri tenebuntur. *Crapula
enim multorum mater est periculosissimorum
morborum. Et verè inquit Cic: Libidinosa
& intemperans adolescentia effæctum corpus
tradit senectuti. Nec facit ad longam crapula
multa diem.*

5.

Maximum autem incontinentiæ malum
læsa

lęsa conscientia est. In primis autem in senectute, quando tristitia, ingenti curarum, tentationum & sollicitudinum agmine, nobilissimum animũ obruit, premit, torquet, excruciat, deniq; varijs miseriarum fluctib9 involuit, opprimit, conficit. *Nullus enim dolor grauior est, quã qui peccati mucrone vulnerat conscientiam.*

Tandem & ipsa Mors ante tempus, vinariã istã anginã, & reliquis voluptatibus acceleratur, & homo parricidium in seipsum committit, atq; adeo bis, ut dicitur, interimitur, qui suis armis perit, magisq; dolent incommoda, quibus ipsi occasionem dedimus. Quę res nullo modò coram Deo excusari potest. Quemadmodum latrones incautos obruunt, ut eos aut jugulent, aut bona eorum deprædentur: Ita ebrietas mortem antè tempus accelerat, & spoliat madus hosce, omni fortunã, famã, estimatione, sensu, memoriã.

Ense cadunt multi; perimit sed crapula plures.

Cum igitur ex his omnibus appareat, Corporis voluptates, omnis generis mala, ut Cassias nubes attrahere, & hos esse casses, quibus ut in mari pisces, homines incauti irretiuntur,

6.
Voluptates
mortem
accelerant.

Caput Secundum

& capiuntur, adeoq̄ escam esse malorum omnium: satis liquidò concludimus: Corporis voluptates, nullam veram, sinceram, perfectam & solidam felicitatem; sed multò magis præsentissimum corporis pariter & animæ exitium generare, undè tristitia & mœror, dolor & gemitus nascuntur. Rectè itaque Cato: *Nulla capitalior pestis, quàm corporis voluptas hominibus à naturâ data est.*

Et ut fluxa, caduca & momentanea sunt omnia humana: ita gaudium ex voluptatibus corporis quod provenit, transitorium & citò perituum est. *Gaudium carnis finitur cum carne. Vanitas vanitatum & omnia vanitas.* Itaqueò homo sperne voluptates, nocet empta tanto cum dolore voluptas. Fuge quæ corpori immodicam voluptatem afferre possunt. Quique antè actis temporibus, totam fortè dedisti adolescentiam voluptati, emerge tandem, ex his spinis lethaliter animum pungentibus, & te ad meliorem frugem recipe. Maturatò opus est, nec tam diu expectandù, donec per se adolescentiæ cupiditates & æstus deferbuerint. Expedi te illis tricis, tantò melius

De Voluptatibus Corporis.

lius quantò ocyus. Virtuti te des, in hac flo-
rente ætate tuâ ô adolescens; Hujus in castris
milita, *Nam in voluptatis regno non potest
virtus consistere.*

Modica & honesta recreatio, finitis & ex-
antiatatis cujusque vocationis laboribus, non
improbatur divino numini; sed hæc suis
circumscripta est limitibus, & limitata termi-
nis. Et generosus animus his recreationibus,
& cuticulæ curandæ rationibus, non inhæret;
subindè verò ad vocationis labores & hone-
sta exercitia se recipit. His piæ mentes magis,
quàm illis recreantur. Noverunt etiam se
aliquandò reddituros esse de vitâ in hoc secu-
lo peractâ rationem ei, qui paratus est judica-
re orbem terrarum in justitia: Et toti se com-
ponunt ad mores ejus, quem sciunt sibi pro-
positum à patre æterno, exemplum quod imi-
tentur, viam, quam gradiantur, scopum, ad
quem defixis mentiû oculis colliment: quem-
que noverunt, sese ductorem præbuisse in hac
virtutis viâ, quantumvis lubricâ, spinosâ, sen-
tibus atque urticis obductâ, & in quâ facilis
lapsus est, dum inquit: *Qui me sequitur, non*

Iohan: 14.
1. Petri 2.
Ephes: 5.

ambulat in tenebris; sed habet lumen vita. No-
verunt igitur non decere sub spinoso capite mē-
brum esse delicatum: nec posse regnare cum Chri-
sto, qui velit luxuriare cum mundo, ut D. Bern-
hardi & Aug. Verbis hunc locum concludam.

CAPVT TERTIVM.

AN FORTVNÆ BONA VI-
tam beatam prestent, vero perfecto &
perenni Gaudio abundant.

VM igitur Beatam vitam,
unà cum vero, solido & stabili Gau-
dio, in sordido voluptatis regno, ne-
quaquam reperiri, luce meridianâ clarius, ex il-
lis quæ adduximus rationibus, appareat; ad
speciosa fortunæ munera contemplanda mē-
tem atque animum deinceps intendemus, &
quid veræ felicitatis, perfecti sinceriq; Gaudij
in his contineatur, considerabimus.

◦ FORTVNAM autem ipsam primò, post
ejusdem varios census & munera amplissima
perscrutabimur: nequaquam hominum pro-
phanorum subscribentes delirijs, qui *vel De-*
am il.

De Fortuna

Fortu-
na quid
sit.

am illam, aut divinum aliquod Numen esse
finxerunt: cui potestas sit res humanas ad li-
bitum versandi, quodq; volucre sit, cœcum,
varium, inconstans, casu gaudens non ratione:
neque illis astipulabimur, qui inopinatum rei
eventum eam dixere. Sed providentiam di-
vinam potius eam esse statuimus, quæ mirabili-
ter suo nutu consilioq; res humanas præter ho-
minum opinionem & consilia, gubernat & re-
git. Sed quia ita hominibus persuasum est,
esse Fortunæ vim ingentem, quâ omnia hu-
mana in utramque partem versat, communi
de eâ servato loquendi more, res divinæ pro-
videntiæ subjectas intelligemus.

Ad ipsam itaque quod attinet Fortunam,
nemini non constat, quantâ religione & fide
illa observetur, ab his qui terrena tantum sa-
piunt, qui eam ut Deam colunt, & ad nutum
ejus omnes vitæ actiones & consilia refe-
runt. Nihil magis in votis habent homines
pleriq; quàm ut fortunæ secundos afflatus, in
omnibus suis negotijs experiantur. Voti
compotes facti, ingenti perfunduntur gau-
dio: Beatos se esse, & nullâ deinceps indigere
re alia

Caput Tertium.

re aliâ existimantes; alto feruntur Spiritu, & Fortunæ auspicijs confisi, reliquos præ se homines fastidiunt & contemnunt: Id quod paucis quibusdam exemplis antè oculos ponemus.

Cræsus

CROESVS Lidorum Rex, secundis fortunæ rebus prosper & elatus, Solonem nullâ aliâ de causâ accersivit, nisi ut opes illi suas ambitiosè ostentaret; & beatus ab eo prædicaretur, illeque testis ejus felicitatis abiret. Quærit igitur ab eo, num quem alium hominem se beatiorum vidisset unquam?

Sylla.

L. SYLLA rebus florentissimis usus; in eam devenit amentiam, ut se fortunatum Syllam ausus fuerit appellare.

Polycrates.

POLYCRATES Samius, per omnem vitâ felicissimus, ut Fortunæ perpetuum favorem experiretur, suasu Amasis Aegyptiorum Regis, anulum signatorium smaragdo, seu, ut Plinius scribit, sardoniche pretiosissimum, & sibi ex omnibus gemmis charissimum; in profundum maris abjecit: Quem tamen, capto & exenterato, qui eum devoraverat pisce, Regi; muneris loco à piscatoribus oblato, cum

Herodo:

recu-

De Fortuna.

recuperasset; existimavit, se omnium hominum esse felicissimum, nec ullam adversantis Fortunæ injuriam se unquam sensurum confisus est.

Herodotus.

Hugolinus.

In vita Nicolai 3.

Eadem prorsus de HUGOLINO PISANO Guelfarum partium principe, Platina refert: quòd prospero per omnem vitam, & felici rerum omnium successu clarus suisque civibus charus, opibus firmus, prole multâ & seris nepotibus felix semper extiterit. Itaque pater patriæ à suis & Dominus appellatus; vitam in florentissimo fortunarum omnium statu jucundam, in florentissimâ Florentiæ republicâ duxit, & ad nutum omnia gubernavit. His elatus successibus, Fortunæque adblandienti plurimum confisus; celebri frequenti que natalis diei convivio, Fortunam suam deprædicare, attollere, & tantum non cælo adæquare, denique ex intimis amicis quærere ausus fuit; numquid abesse videretur: Vnus ex his: sola Numinis (inquit) abesse ira procul à tam splendidis & secundis rebus diuque nequit; motus reputatione incertitudinis rerum humanarum, & ambiguae sortis fallaci exitu. Et necesse erat

G

inquit

Caput Tertium

inquit Platina, congesta in unum hominem, nondum alteram fortunam expertum bona, excipi calamitate ingenti.

*Ibules.
Gyges.*

THULES R. Aegypti, & GYGES post adeptam Lydiam, Serapidem consulunt; num qui se beatiores essent.

Heu dementiam, heu vanitatem; fortunæ secundioris afflatu ita tumescere, ut fragilitatis humanæ obliti homines, præponere se omnibus alijs non verecundentur: atque aded ipsi Deo se simillimos esse, superbâ persuasione existiment. & incertæ fallacisq; sortis possessione dubiâ, ita lætari, quasi cunctis periculis erepti, in tutissimum felicitatis portum sine collocati. Ita que hanc felicitatem, hoc Gaudium minimè verum, nec solidum, nec perpetuum esse ostendemus.

I.

Veram Beatitatem & Gaudium Fortunam non efficere.

*I.
Quia
Cæca
cæcos
reddit*

QUAMVIS Fortuna rerum omnium Domina à Cicerone & reliquis Philosophis dicatur, ob divinam ejus potentiam, quâ ludit in rebus humanis, & summa imis, infima sum-

ma summis miscet: cœca tamen seu colligata facie pingitur, propterea quod cœco quodam impetu, nullâ certâ fertur ratione modoque, & cœcos plerunque efficit, quos peculiari favore complectitur, qui que se arbitrio ejus commiserunt. Hinc fit, ut cùm veram felicitatem & genuinum Gaudium, se ex ejus commercio assecutos existiment; vanâ spe delusos, & fallacis Dæ blanditijs se deceptos, serò nimis conquerantur.

Hæc quoque cum sensus dementet, rationem excœcet, & prudentissimè cogitata pessimis successibus implicet, ecquis veri illam, & sinceri Gaudij autorem existimabit? nonne cum Cicerone ferè fatebimur, *vitam fortunâ non sapientiâ regi?*

An non sapientissimi semper Duces & rerump: rectores prudentissimi, omnia sua consilia, ad veram rationis trutinam revocarunt? nonne Darius, Xerxes, Pompejus sapientissimè res suas constituerunt; sed *cum Fors in armis plus quàm ratio possit*, destituti Fortunæ secundioris favore, seu potius providentiæ divinæ nutu, successu caruerunt.

2.
Sensus
omnes
dementat.

3
 Quia
 ingenti
 homi-
 nes tri-
 stitia
 afficit.

Horat: lib:
 1. Epist: 10.

Quinimò ipsa rerum experientia testatur, nullum genus mortalium majori tristitiâ affici, quàm qui Fortunam perpetuò sibi habere faventem, & quibus illa quàm indulgentissimè sua munera contulit. Nam cum perpetuæ sint rerum vices humanarum, & Fortuna sui semper similis, nunquàm diu uno consistat loco, fit ut multis amaritudinibus humana felicitatis dulcedo sit respersa, & majori dolore excrucientur homines, ex amissione bonorum, quæ possederunt, quàm si nunquàm eadem in potestate habuissent.

*Quem res plus nimio delecta vèrè secunda
 Mutata quatient. —*

Cum itaque Fortuna variat vices: cum huic acerbos vultus ostendit; cui hætenus admodum blandita est: & isti corrugatâ fronte tristissimum aspectum præbet; cui paulò antè jucundissimè arrisit: eumq; quasi ex altissimo gradu deijcit; quem nuper ad summum felicitatis apicem evexerat, tantò majori tristitiâ & dolore pectora percelluntur, quò majus ex blandimentis Fortunæ conceperant gaudium. *Latiores reliquit, quos Fortuna nunquam*

De Fortuna

nunquam respexit (inquit Seneca) quam quos deseruit. Et Boëtius: An tu pretiosam estimas abituram felicitatem, & chara tibi est fortuna praesens, nec manendi fida, & cum discesserit, allatura moerorem. Quod si arbitrio retineri non potest, & calamitosos fugiens facit, quid est aliud fugax, quam futura quoddam calamitatis indicium.

Et testantur omnium temporum Historie, non paucos fuisse, qui insveto dolori succubuerunt, & adversantis Fortunæ ictus non sustinuerunt. Hinc Cic: O me nunquam sapientem! O volucrem Fortunam, quam cito omnia, ex letitia & voluptate ad luctum & lachrymas recidunt. Quod cum ita sit, nullum verum gaudium in Fortunæ blandimentis reperiri manifestum est.

Cumque secundis plerumque rebus animi hominum luxurire, insolescere & *ἄεσις* soleant, atque facillime in omnis generis vicia prolabantur: (Lasciviam siquidem amant, atque superbiam res secunda) unde Iaso Numine ira Dei provocatur, accersuntur tristissima poenae & cumulantur calamitates; non vi-

4.
Facit
homi-
nes in-
solescere

Caput Tertium.

Balthasar.

Dives.
Lucæ 12.

5.
Quia
timorē
incutit.

6.
Quia
fallax
& va-
ria.

deo quid veri sincerique Gaudij in Fortunæ bonis existat. BALTHASARO novissimo Assyriorum Monarchæ, securè lascivienti, & cum purpuratis suis convivia in multam usq; noctem protrahenti, dum Fortunæ nimium fidit; manus in pariete scribens, pœnam interitumque denunciat. DIVE s ille copioso frumentorum proventu elatus; tristissimam audit vocem, quâ anima confestim ab eo repetitur. Ad eundem modum, alij quam plures, Cræsus, Alexander Magnus, Pompejus, Cæsar, Sylla, affluentis Fortunæ successibus securi & feroces, ingentem animo fastum conceperunt, sibi que peccatis suis pœnas attraxerunt tristissimas.

Præterea, cum anceps semper sit Fortuna & quovis Euripo mutabilior, timorem veriùs hominibus incutit, quàm verum Gaudium. Neque enim timore qui corripitur, gaudere poterit. *Atqui Fortuna cum blanditur, captivum advenit, Et tùm maxime metuenda.*

Et quâ unquam ratione veram felicitatem & Gaudium efficiet; quod per se neq; verum, neque sincerum existit; sed falsum, fictum & pictum,

pictum, fallax, & per omnia mutabile? Ejuſ-
 modi autem eſſe Fortunam, tùm communi
 omnium teſtatum ſit experienciâ, tùm ſano-
 rum omnium iudicio comprobatur. Hæc
 enim mirabili modo *ludit in rebus humanis*:
 nunc blanda & indulgens; nunc ſœva & infe-
 ſta: modò maternos induit affectus; modò
 novercæ furorem imitatur: honore hos; con-
 tumeliâ alios afficit: hos elevat; illos deprimit:
 dat & aufert: *Omnia verſat*, inquit Poëta,
ancipiti caſu, & pro libitu miſeros homines
 vexat atque eludit.

Quid enim homo, queſo, aliud eſt, niſi For-
 tuna ludibrium, uti Sabellicus de P. VENTIDIO
 ſcribit, *quem Fortuna luſerit, & luſerit ad de-
 riſum uſq̄, mortalium, & vita hujus ludibri-
 um*. Is puer bis ductus in Triumpho eſt, &
 quidem matris ſinu, antè Imperatoris cur-
 rum, ut refert Gellius. Poſt cum adoleviſſet,
 ægrè ſibi victum quæſivit, eum que ſatis ſor-
 didè invenit; comparandis nimirum, & ter-
 gendis mulis, & vehiculis, quæ Magiſtratibus
 provincias ſortitis mercede præberet. Ex hoc
 tam ſordido Ventidio, Fortuna, providentia
 Dei

Venti-
dius.

Fortu-
na ludi-
brium.

Gellius

Lib: 15.

Cap. 4.

Noct: att:

Maſſurius.

Ci: 1. Tuſ:

Sabel: lib:

7. cap: 8.

Caput Tertium.

Dei verius dixerim, primūm Cæsaris inter-
nuncium, mox tribunū etiam plebis, tandem
urbis prætorem fecit. Sed interfecto Cæsare,
& manum retrahente Fortuna, hostis Pop:
Rom: cum Antonio iudicatus est. At non
multò post conjunctis partibus, non pristi-
nam modò dignitatem recuperavit; sed &
Pontificatum & exin consulatum adeptus est.
Quam rem tam intoleranter tulit populus
Romanus, qui Ventidium Bassum memine-
rat, curandis & fricandis mulis victitasse, ut
vulgò vijs urbis versiculi præscriberentur:

Concurrite omnes augures: aruspices:

Portentum inusitatū conflatum est recens:

Nam mulos qui fricabat; consul factus est.

Gellius addit ex Svetonio, eundem Bassum à
M. Antonio provincijs orientalibus præposi-
tum esse: Parthos in Syriam irrumpentes tri-
bus prælijs fudisse. *Eam nimirum gentem, in-
quit Sabellicus bello fregit, quæ una omnium,
ad orientem solem Romanos frangeret cona-
tus.* Primus de Parthis Triumphum duxit:
& morte obitâ publico funere sepultus est. In-
signi variantis Fortunæ exemplo.

Adeun.

Plin. lib. 7.
cap: 43:

De Fortuna.

Ad eundem planè modum Eunapius AB-

LABIVM pilum & lusum Fortuna nominat:

Propterea quod humili genere ortum, For-

tuna ad summam dignitatem Prætorio præ-

fecti, sub Constantino M. evexit, & ad eam

sustulit dignitatem (quod testatur Volaterra-

nus) ut unà cum Constantio filio Imperij Re-

ctor ab Imperatore relinqueretur; sed mox

dejectum, in Bithyniam usque exulare For-

tuna coëgit. Quo missi ab Imperatore per-

cussores non pauci, literas honorarias ad pe-

des ejus provoluti, primò exhibent: quibus

perlectis, omni metu solutus, purpuram ma-

gno fastu advenas poposcit. At illi, nihil se

amplius in mandatis habere professi, pro fo-

ribus stare, quibus tradendæ purpuræ cura

incumberet, dixerunt. Intromissi, virumq;

adorti: *pro stola purpurea, necem illi purpu-*

ream obtulerunt, frustratim dissecto in modum

pecudis, quæ publico in epulo conciditur.

Consimili modo Val: Max: Consulem &

Imperatorem MARIUM Fortuna luctatio-

nem nominat, quod omnes ejusdem impe-

tus, tam corporis quam animi robore forti-

H

ter

ABLABIVS
Fortunæ
pilum &
lusus.

Lib. 13. fol.
mihî 208,
Antro.

MARIUS,
Fortunæ
luctatio.
Lib. 6.
cap. 110

Caput tertium

ter sustinuit. Initiò enim Fortuna omnes ei ad dignitates vias clausit, sapissimè repulsam patienti; cum Arpinatibus honoribus inferior esset iudicatus, & ad Quæsturam non admitteretur: In tribunatus quoque & ædilitatis petitione consimilem Campi notam expertus esset; fugiente eum semper Fortunâ, quam ille summa animi contentione ubique sequebatur, & id unum ageret, ut ad summa conscenderet. At illa, ubi primò reflectere gradum, & benignè alumnum suum aspicere cœpit, clausas antea ad omnes dignitates & honores fenestras ita illi aperuit, ut ex humili illo Arpinate, tam ignobili Roma, tamq̃ fastidiendo Candidato, inquit Val: ille Marius evaserit, qui Africam subjecit: Jugurtham Regem ante currum egit: qui Teutonicorum Cymbrorumq̃ exercitus delevit: Cujus bina Trophæa in urbe spectata sunt: Cujus in Fastis consulatus septem legantur: Cui post exilium consullem creari, proscripitoque facere proscriptionem contigit. Quid hujus conditione inconstantius aut mutabilius? Quem si inter miseros posueris, crit miserrimus,

mus, si inter felices, felicissimus reperietur. De
eo Manilius.

*Quod Consul toties, exulq; ex exule Consul
Et jacuit Lybicis compar jactura ruinis*

Heu vitam cunctorum mortalium! O quam
fluxa fallaciq; specie & volucris orbe res hu-
manæ circumaguntur! Ut in procelloso ma-
ri naves à fluctibus quatuntur, huc atque il-
luc impelluntur, nunc in altum deducuntur,
nunc in profundum deijciuntur: aut veluti
in æstu varijs vicibus defluo & refluxo mari:

Ita Fortuna miseros variè torquet, quosdam
evertens, nonnullos ad summum dignitatis
fastigium extollens. Atque hujus rei evi-
dentissimum in seipso præbet nobis exem-
plum insignis ille Atheniensium Dux ALCI-

BIADES, de cujus varia & mirabili fortuna,
quæ Plutarchus luculenter & copiosè scribit,
Val: Max: paucis comprehendit, cum dicit:

*Duas Fortunas hunc hominem, inter se quasi
partitas esse: alteram quæ ei nobilitatem exi-
miam, abundantes divitias, formam præstan-
tissimam, favorem civium propensum, summa*

Alcibi-
ades.

In Alcibi-
ade.

Caput tertium

Imperia, præcipuas potentia vires, & flagrantissimum ingenium assignaret: alteram, quæ damnationem, exilium, venditionem bonorum, inopiam, odium patriæ, violentam denique mortem infligeret: nec aut hæc, aut illa uniuersa: sed varia, perplexa, freto atq; æstui simillima.

Non igitur te ò homo decipiat arridentis Fortunæ speciosa facies, nec circumueniat blanda adulantis simulatio. Nam cum illa lætissimo vultu apparet, pullam induere cogitat. Et cui imponere studet, nisi cum quo blandissimam exercet familiaritatem. *Quæ enim (ut verissimè Plinius) facit magna Gaudia, nisi ex magnis malis? aut quæ mala immensa, nisi ex ingentibus gaudijs?* Et Seneca: *Fortuna cum blanditur captatum aduenit.*

Quod intelligens sapientissimus Aeg: R. AMASIS, cum Polycrate, suam Fortunam extollente, jus hospitij & amicitia, misso caduceatore solvit, testatus, ut inquit Sabellicus, *videre se Fortunam insidiari huic, cui tam indulgenter obsequeretur.* voluit R. sapiens dolorem antevertere suum, quem ex amici calamita-

Polycrates.

Lib: 4.
cap. 1.

mitate, quam paulò post secuturam, ex prodigiosa hominis Fortuna prævidit, habiturus esset. Rectè itaque Divus Augustinus. *Prospera hujus mundi asperitatem habent veram; jucunditatem falsam, certum dolorem; incertam voluptatem.* Et Eccle: Vanitas vanitatum & omnia vanitas.

I I.

Fortuna perfectum Gaudium & felicitatem non efficit.

VT minimè verum, ita nec perfectum confert Fortuna Gaudium & felicitatem. Varia enim & anceps cum sit in se Sors omnis, nec unquam sibi constans; in annos dies & horas, alternatur, & quovis Eurypo est mutabilior. Itaque fit subinde, ut cui toto vitæ tempore patrocinata sit, cum in extrema senectute turpiter deserat, & tanto graviore torqueat dolore, quanto majore Gaudio affecit: & quæ perpetuum cursum prosperitatis plenis semper velis tenuit, unico demum ictu tantò validioris fulminis, omnibusque congestis telis, miserum prosternat. Aliquando

Caput tertium

2. per totam ætatem nullo amico dignatur intuitu illum, cui in vltima demum senecta lepidè arridet.
3. Alius Fortunam in principio & fine vitæ suæ indulgentissimam experitur, quam in medio cursu novercantem semper,
4. & insidiantem sibi conquestus est. Alius contrà medium tenet vitæ cursum felicem & exoptatum; extrema autem dura & aspera deplorat.
5. Quandoque prodigioso ludo exagitat homines, vario felicitatis & infortunij, ancipiti que turbine & conflictu, nullo servato ordine, ut supra pluribus vidimus exemplis.
6. Interdum placet infimæ sortis & abjectissimæ conditionis homines in altum tollere, ut Mosen, Saul, David, Aesther, Machabæos, Sfortiam, Willichii, Agathoclem & alios innumeros: Rursus quosdam ex summo rerum fastigio deturbare & ad ima præcipitare, ut Haman, Vasthi, Adonibesek, Cræsum, Henricum 4. & plurimos alios.
7. Hæc est instabilis aura Fortunæ, quæ dignos sæpè respuit; indignos honoribus ornat: benè miritos deijcit; immeritos in altum collocat; evertit bonos, erigit improbos: Hunc
- 8.

ist o,

isto, alium alio loco benignius fovet. Sed videamus hujus varietatis quædam exempla, quasi vivas Imagines nobis ob oculos positas.

Quos Fortuna jnitio complexa est, tandem verò deseruit.

Horum etsi ingens omnium ætatum fuit numerus, ex multis tamen præcipuos commemorabimus. POLYCRATIS Samij paulo antè fecimus mentionem. Omnes eius conatus felicissimo semper exeeptiebantur successu: nihil tam arduum moliebatur, nihil tam difficilè conabatur, in quo Fortuna secundis successibus, votis eius non responderet. Vicinis igitur omnibus absque omni discrimine bellum intulit prospero semper eventu: His urbes, istis regiones ademit reddiditque. Itaq; fiducia fortis secundæ eò pervenit, ut quæsitus, cur ablata statim redderet, jactare vulgò consueverit: *Se magis gratificari amico, si ablata restitueret, quam si nihil ademisset.* Lufit ille non minus cù Fortuna, quam ipsa cum eo. Vidimus prodigiosam hominis Fortunam, videamus & exitum ad
stupo-

Polycra-
tes.

Caput tertium

stuporem calamitosum & tragicum. Nam quæ cum Fortuna, ut propriam sobolem, blandissimo affectu semper prosecuta fuit, eadem ad ingenium rediens, ita erga eum excanduit, ut immani sævitia proculcatum & abjectum, non modo deseruerit, sed quasi in vastuosi maris profundissimo infelicitatis & calamitatum gurgite eum demerserit: Orates Darij præfectus astu circumventum, & ad se adductum, ut suo loco dicitur, in excelsio Mycalensis montis vertice nudum & vivum, post varia tormenta cruci affixit: *In qua interdum æstivis diebus exudante ex membris, & putridis artubus abdomine, à sole unctus, & ab Iove cum plueret lotus est*, ut filia ipsius in somnis viderat.

Hugolinus.

Æmilius.
lib. 3.

HUGOLINVM quoque suprâ Fortunam suam decantantem & efferentem in scenam produximus: vaticinio corripientis hominis factum, eventus respondit, Gibellini (erat enim ipse Guelpharum partium) ductu Rogerij ArchiEpil: Pisani, armis correptis, ædes eius circumstunt, & oppugnant: vnum è filiis unumque nepotum, vim arcere conatos, ipso

De Fortuna.

ipso aspiciente occidunt. Ipsum & duos præ-
terea filios, tres nepotes comprehensos; in
turrim inclusere obseratis foribus, clavibusq;
in Arnun propinquum flumen dejectis. *Ibi*
fame, in oculis, in gremio suo, charissima pigno-
ra, parens moriens, morientia vidit. Vocife-
ranti, exposcentiq;, ut supplicijs humanis exi-
gendis, inimici contenti essent, sacra confessio-
nis, sacro sanctiq;, viatici potestas facta non est.

Ad quantum dignitatis & gloriæ culmen
Fortuna BELISARIUM evexerit, testantur hi-
storix. Vicit Persas. Vandalorum regnum
in Africa, trium mensium spatio, Rege eorum
Guilimero capto, & in triumphum ducto,
evertit. Gothicum omne nomen in Italia
contudit, & Romam contra Vitigem eorum
Regem tutatus est: quem postea Ravennæ
obsessum cum urbe cepit, & Constantino-
polim in Triumphum duxit; quod bellum
variâ fortunâ annis 18 gestum est. Hinc
in toto Mundo celebris evasit, & in tanto pre-
tio fuit apud Iustinianum Imperatorem, ut
is percussio nummo, in altera parte se, in altera
Belisarium armatum effinxerit, cum hâc in-

igcup

I

scripti-

Sabellis

Belisa-
rius.

Sabel: lib: 7
Enne. 8.
Egnat: lib:
6. cap: 10.

Cedre-
nus.

Caput Tertium

scriptione: BELISARIUS ROMANORVM
DECVS: Hunc tantum Belisarium tam
magnanimum, tam fortissimum Ducem,
ita evertit Fortuna; ut eum in senecta, omni
honore, gloriâ & dignitate exuerit, visu, opi-
bus & fortunis omnibus privaverit, atque in
D. Sophiæ templo Constantinopoli stipem
emendicare coëgerit.

HIS IVLII CAESARIS ET POMPEI hi-
storiæ meritò annumerandæ sunt. Qui
cum fuerint præstantissimi Imperatores, for-
tissimi Duces & Romanæ Monarchiæ Con-
ditores primi; Plinius ita de his scriptum re-
liquit. *Si quis velit unâ cum Pompeij rebus
Casaris res percensere, totum profectò terra-
rum orbem enumeret.* Et tamen hi felicissi-
mi omnium, qui unquàm extiterunt Impera-
tores, & quasi ornamenta fuere gentium,
miserabilem planè & indignum suâ dignita-
te exitum, sortiti sunt.

IVLIVS CAESAR, unus omnium qui
omni memoria fuerunt, ALEXANDRVM M.
rerum gestarum magnitudine æquasse cense-
tur. Nam trecentas gentes subegisse: quin-
quagi

Lib: 7.
cap: 25.

IVLIVS
CAESAR.
Brevis
summa
verum

quagies collatis signis cum hoste dimicasse: annis non totis decem, gesto in Gallia bello, oppida plus octingenta vi cepisse, & quingies Triumphum duxisse, historiae testantur. Signa diversis temporibus contulit cum tricies centenis millibus, ex quibus ultra decies centena millia in acie interfecit: seu ut Plinius: *Prater civiles victorias, undecies centena millia, & nonaginta duo millia hominum casa in prelijs ab eo.* Refert autem Plutarchus cum ex Africa in urbem redisset, & tres Triumphos simul duxisset, sub quibus ingentia praemia militibus esset largitus, & totum populum epulis excepisset; acto censu ut moris erat, pro trecentis viginti millibus civium, quot superiore censu fuerant, censi sint in totum centum & quinquaginta desideratis centum septuaginta millibus. Helvetiorum trecenta millia, in Galliam irrumpentia profligavit, ex quibus plus centum millia cepit. Ariovistum Germanorum Regem vicit, cassis ex illius exercitu octuaginta millibus. Nervios Belgas rebellantes ita domuit, ut ex sexaginta millibus, quingenta tantum incolumes

gestarū
Caesaris
Plutar-
chus.

Plinius.

Plutar-
chus.

Caput Tertium

evaserint. Germanos denuò in Galliam ir-
rumpentes fudit, caesis ex illis CCCCIII.
Britannia Regem Romanis tributarium fecit.
Galli rebellantes, cum Cottam & Titurium
cum exercitu delevisent; Caesar cum septem
millibus, hostium sexaginta millia superavit.
Rursus Germanis quibusdam & Gallis rebel-
lantibus duce VERCINGENTORIGE; He-
duos in Lingonum finibus vicit, reliquis in
Alexiam urbem confugientibus non infra
CLXXIII. Quos dum Caesar obsidet CCCCIII.
supervenere. Caesar duobus muris inclusus,
incredibili celeritate ac prudentiâ utrosq; ca-
cavit: Vercingentorigem cepit. Pompejum
repugnantem ejus consulatus petitioni, Româ
fugavit, Italiâ eiecit: quâ sexaginta dierum
spatio, totâ absq; sanguine sibi subjectâ; illum
in Farsalia vicit, direptis castris, caesis sex mil-
libus, reliquis captis. Pharnacem Mithridatis
filium rebellem vicit, Ponto submovit, & ex-
ercitum ejus internecione delevit. Contra
Scipionem & Catonem in Africam movens,
unius diei spatio, tribus hostium castris potitus
est; Iuba scili: Regis, Afranij & Scipionis, mil-
libus

De Fortuna

libus quinquaginta casis; ne quinquaginta
quidem è suis desideratis. Tandem contra
Pompeij filios, in Hispaniâ memorabili victo-
riâ potitus, hostium triginta millia cecidit; vix
mille de suis amisit. Indè post quartum
consulatum, dictator creatus perpetuus, &
fortuna perpetuo faventis clementiam exper-
tus; ipse erga hostes ad pœnitentiam usq; cle-
mentissimus. Itaquæ hæc ipsa clientem su-
um, ad summum in toto orbe fastigium eve-
ctum, & in aureum solium Romæ in Curiâ
collocatum; opinione citius dereliquit, ac
Cassio & Bruto reliquisque conjuratis, vigin-
ti tribus vulneribus trucidandum, in manus
nefarias tradidit.

O miseram felicitatis humanæ conditio-
nem! Tantâ cæde, tot laboribus, tanto ef-
fuso generis humani sanguine partum Impe-
rium! Cujus fructum, dum vix primis labris
attigerat, unâ cum vita & sanguine amisit.

POMPEIUS verè Magnus, in quo vel uno
magna sortis humanæ reperientur volumi-
na, ad tantam ascendit faventis ubique For-
tunæ

Caput Tertium.

gestarū
summa.
Plutar-
cius.

tunæ prospero cursu dignitatem, ut à suis Agamemnon, & Rex Regum fuerit appellatus, & cum Iulio Cæsare de Imperio ausus fuerit decertare: equato, ut Plinius ait, non modo Alexandri M. rerum fulgore; sed & Herculis propè & Liberi patris. Anos natus viginti quatuor, tribus Marianorum Ducibus fugatis, Italia, Gallia, Sicilia, Africa, virtutem ejus mirari cœpit: fuis ubique magna strage hostibus, Regna Regumque negotia composuit. Solus Eques Romanus, nondum per ætatem vel Consul, vel Prætor, vel Senator, triumphū duxit.

Plinius
libro 7.
cap. 40.

Ad solis occasum transgressus, excitatis in Pyrenæo Trophæis, 876 oppida ab Alpibus ad fines Hispania ulterioris, in ditionem redacta, victorijs suis ascripsit, & majori animo Sertorium tacuit, quem unà cum Perpenna & Herennio fugavit; cæsis amplius decem millibus hostium. Bello civili (quod omnia externa conciebat) extincto, iterum Triumphales currus Eques Romanus induxit; toties Imperator, antequàm miles. Postea ad tot maria & versus solis ortus missus, hos retulit patria titulos, quos

De Fortuna

quos in delubro Minerva, quod ex manubys
dicabat, urbi tribuit: Cn. POMPEIUS MA-
GNVS IMPERATOR, BELLO TRIGINTA
ANNORVM CONFECTO, FVSSIS, FVGA-
TIS, OCCISIS, IN DEDITIONEM ACCE-
ptis hominum vicies semel centenis octuagin-
ta millibus: depressis aut captis navibus octin-
gentis, quadraginta sex: Oppidis, castellis,
mille quingentis triginta octo, in fidem rece-
ptis: terris à Mæotidis lacu ad rubrum mare
subactis; votum meritò Minerva. Hoc est,
inquit Plinius, Breviarium ejus ab Oriente.
Alterius verò Triumphi quem duxit Præfatio
hæc fuit: CVM ORAM MARITIMAM A
PRÆDONIBVS LIBERASSET, ET IMPERI-
VM MARIS POP: ROM: RESTITVISSET; EX ASIA,
PONTO, ARMENIA, PAPHLAGONIA, CAPPADOCIA,
CILITIA, SYRIA, SCYTHIS, ALBANIS, IBERIS,
INSVLA CRETA, BASTERNIS, ET SVPER HÆC DE
Regibus Mithridate atq; Tigrane triumphavit.
Summa summarum in eo Gloria fuit.
Hunc tantum Pompejum, quem Fortuna
tam gloriosum, clarum & magnum in omni
vitâ fecerat, in fine tam parvum & diminu-
tum reddidit, ut unâ pugnâ Pharsalicâ, unâ-
que horâ, omnem in universum Gloriam
cum totius orbis Imperio, & ipsâ vitâ amise-
ric:

Caput Tertium.

rit: cum ipsi in Aegyptum fugienti, jussu Ptolomæi Regis ab Achillâ perfidè caput amputaretur: truncus verò, marcidis scaphæ piscatoriæ reliquijs, in littore, à Philippo liberto suo funeraretur; erectâ Palâ cum hâc inscriptione: HIC SITVS EST POMPEIVS MAGNVS.

Ovid: lib:
3. de Pon-
te 3.

*Quid fuerat Magno majus? tamè ille rogavit
Submissâ fugiens voce clientis opem
Cuiq; viro totus terrarum paruit orbis
Indigus effectus omnibus ipse magis.*

Alex:
M.

Hujus ordinis sunt alij complures: ut ALEXAND: M. quem ad æthera usq; aureis Fortuna, id est, providentia divina evexit pennis, totiusque orbis Domitorem paucis annis fecit. Rursus verò unico ictu de gloriæ sede deturbavit, ut Regnum & vitam simul amitteret.

Sabellicus

In hunc itidem Catalogum recenseri possunt, Samson, Jonathan, Holofernes, Hannibal, Cicero, Demosthenes, Crassus, Henricus quartus, Carolus quintus nostra memoria, tam in morte humilis, quam in vitâ gloriosus. Quos omnes hîc referre nimis longum foret:

De Fortuna.

ret: Vnicam REGNERI Daniæ Regis hi-
storiam breviter attextemus. Nam integram
qui volent cognoscere, ex Crantio lib: 4. Cap:
6. 7. 8. 9. 10. Daniæ: & ex Saxone lib: 9. pe-
tant. Hunc quidem innumeris beneficio-
rum gradibus, à primâ origine, dum vitali
modò aurâ frui inceperat, nunquam interpo-
lante infortunio, divina providentia affecit.
THORAM Sueonum Regis filiam pulcher-
rimam, superatis & cæsis duobus horridis ser-
pentibus obtinuit. Norvagos subiecit. Ha-
raldum profligavit. Sorlum Sveciæ Tyran-
num occidit. Nec contentus tribus Regnis
Aquilonibus, Britanniam invasit, & in pote-
statem suam redegit. Ausus præterea est &
Carolo magno arma inferre. Indè ad orien-
tem pergens, Græciæ & Hellesponti Regibus
superatis, Biarmis & Finnis devictis, Orcadi-
bus debellatis; longè lateque dominatus est.
Tandem reflante Fortunâ ab Helle Britanno-
rum Rege antea devicto; victus, captus & ser-
pentibus devorandus objectus est. In quo an-
tro Epicedion sibi ipse, quo totius vitæ suæ
cursum comprehendit, composuit & cecinit

K

Cui

*Regne-
ris.*

Thora.

Caput Tertium

Cui hujusmodi Epilogum fecit: *Si succula*
(tres filios suos intelligens) *verris supplicium*
scirent, haud dubie perruptâ horâ opem ferrent.

Sylla.

Non absimilis exitus fuit L. SYLLAE, qui
se Fortunatum Syllam nominare solitus erat,
& â vermibus corrosus interiisse dicitur.

Ex tantâ copiâ recitavimus ea duntaxat, ad
institutum nostrum quæ facere videbantur,
quorum idem felicitatis cursus, ad extremum
usq; vitæ terminum nullo intercedente infor-
tunio, duravit: Sed finis mœroris & acerbitate
plenus, omne felicitatis & εὐδαιμονίας per-
fectum Gaudium impedivit. Monent igi-
tur hæc exempla, ut Fortunam reverenter ha-
beamus, & sapienter æstus ejus sustineamus.

Dum fueris felix quæ sunt adversa caveto
Non simili cursu respondent ultima primis.

Reliquum est, ut & eos consideremus, qui vi-
ce versa, ex infinitis per omnem vitam circum-
stantibus sibi periculis, & calamitatum mole-
stij eluctati, extremam vitæ fabulam, lætâ &
prosperâ catastrophe clauserunt.

I I.

Quos Fortuna toto vitæ tempore fatis iniquis-
simis vexârit; extremo autem termi-
no benignè respexit.

HOrum etsi in Historijs omnium tempo-
rum non pauca nobis suppeditantur ex-
empla; brevitati tamen servientes, unicum ex
multis annotabimus, quod & ipsum eadem
Daniae historia nobis in mentem revocavit.

Crudelis initio SVENO Rex Daniae Ty-
rannus erat: patrem habuit Haraldum R.
tum pietate tum fortitudine insignem, religi-
onem Christianam qui in Daniam invexerat,
& ob id a filio impio oppressus fuit: sed is im-
pietatis suae poenas dedit justissimas; dum om-
nibus adversae fortunae tempestatibus obje-
ctus, undique ingruentium calamitatum mo-
le obruitur: Quippe, cum Iulini Civitatis
Pomeraniae ea tempestate potentissimae inco-
lis, Daniam Piraticam incessentibus, infeliciter
& inauspicato bellum gerens; ter ab his capi-
tur, ter facta sibi redimendi potestate, tanto
auri pondere, quanto semel; tanto argenti,
quanto bis corpus ejus penderet, solvitur. Pri-
ma summa ex fisco regio penditur, alteram
veditis saltibus & sylvis, ij, qui pro salute Regiam
proprios filios praedes dederant, persolverunt:
tertiam, exhaustis regni opibus; aurum ma-
tronae

SVENO.
Cranc:lib.
4. cap: 22.
& dein-
ceps.

Lib: 4.
Dani:
cap: 21.

tronæ, detractis aurium insignibus, cætero-
 que cultu divendito, coëgerunt: argentum
 ut conficeret, ipse agros & latifundia mensæ
 Regiæ venire jussit: utque Rex redimeretur,
 Regnum propè venijt. Libet hîc ex Cran-
 tio commemorare, quo astu Rex tertiâ vice sit
 captus. Classis utraqûe Danorum & Iuli-
 nensium nixa anchoris, immota stabat in
 mari ad Moën Insulam. Noctu vigiles Iuli-
 nensium animadvertunt vigiles hostiû som-
 num cepisse. Capiunt igitur & hi non som-
 num; sed consilium, quomodo circumveni-
 ant hostem. Subornatur animosus & for-
 tis quispiam, qui tenuit linguam Danicam.
 Hic rebus necessarijs instructus scapham cõ-
 scendit, & ad prætoriam Regis navem se con-
 fert, Regem, quasi ministrorum ejus aut vi-
 gilum unus, ipso nomine compellat, actu-
 tum jubet adesse, rei gerendæ occasionem
 pulcherrimam præberi; sed ipsius Regis dun-
 taxat auribus committendam. Confiden-
 tia hominis timorem omnem cunctis excus-
 sit. Rex caput è navi porrigit: ille propius
 admovendum contendit, ne quis arcanum
 præ-

præsentiscat; Ingens enim subesse periculum. Regem itaque dum pectore tenus prominet, Vandalus ambabus manibus subito & fortiter arreptum, attrahit in scapham, & quâ potest maximâ festinatione lætus ad suos adducit. Attoniti Dani, primò præ stupore vocem edere nequeunt: mox clamores in utraq̃ue classe diversi, tristes & læti exoriuntur. Iulinenses sensim solvunt, vento secundo vela committunt, & Regem captivum secum abducunt. Vix liberatus in longè majorem incidit calamitatem. Ab Erico enim Sveciæ Rege magna manu superatus, fusus, fugatus, & toto Regno exutus est. Profugus in Norvagiâ ad Olaum R. à patre Haraldo olim restitutum, contendit. At is erga filium ingratus supplicem sprevit, & novâ calamitate auxit. Angliam petit: at Rex Eduardus, non tam exulem, quàm speculatorem esse ratus, regno excedere jubet. Desperatio in Scotiam adegit, & ubi minima spes, tandem hospitio excipitur miser: Hic reputanti, quantâ dignitate excidisset, & in quas angustias redactus esset; subjicit cogita-

Caput Tertium.

tio, hanc tantam calamitatem, non nisi di-
vinitus, ob spretam & contemptam ab se re-
ligionem Christianam, & impietatem in pa-
rentem pium commissam, provenisse. Pœ-
nitentia igitur scelerum acta, ad Christi fidem
convertitur. Quare paullò post è rebus hu-
manis excedente Erico, SVENO avitum re-
gnum recuperat: regnoque, operâ Popponis
Episcopi, ejusque insigni interveniente mi-
raculo (Chyrothecæ scilicet ferreæ candentis,
quam illæsus induit) religionem Christia-
nam restituit. Olavum Norvagiæ Regem
ingratum, multis artibus delusum, quæ ibi
copiosè commemorantur, & spe potiundæ
Sveciæ, Sveciæq; Reginæ, & suæ filiæ Thiræ, cu-
jus nuptias appetiverat, frustratum, SVENO
regno Norvagio toto exiit. Reginâ dein-
dè Sveciæ in matrimonium ductâ, trium re-
gnorum Aquilonis Dominus factus est.
Angliam hospitium exulanti denegantem, &
probris afficientem, sibi subjecit. Rex itaque
potentissimus factus, totum deinceps vitæ
tempus, curâ religionis singulari, pacis &
quietis studio, latus exegit: Ac vitæ sancti-
monia

monia, summisque virtutibus clarus, & charus omnibus, placidissima morte, vitæ satur, extinctus est.

I I I.

*Quorum termini, initium & finis tristis,
lato intervallo medio.*

Hanc vitæ fabulam peregit CYRVS potentissimus ille Persarum Monarcha. Qui in ipso vitæ exordio ab Astyage Medorum Rege avo materno, morti destinatus; exponitur, & in sylvam vastissimam abijcitur, canis uberibus lactatur, & à pastore educatur: agnitus, ex Media in Persidem extruditur. At excitatâ quæ hactenus dormijisse videbatur fortunâ, tantâ eum benevolentia complexa est, ut ad summum totius orbis imperium eum evexerit, omnesque ejus conatus placidissimo exceperit itinere, & quocunque verteretur, planè materno sit prosecuta affectu; ita ut nulla Gens quâ modo appeteret, aut nullum Regnum sive Imperium quod invaderet, contra eum subsistere potuerit. Medorum Imperium avo Astyagi demit, & Persis

Cyrus.

Herodo:
lib: 1.

Iustin:
lib: 1.

Caput tertium

Esa: 44.
& 45.

Iosephus
Theodo-
retus.

sis tradidit. Labinito novissimo Assyri-
rum Monarchæ, in sacris Balthasar dicto, bel-
lum intulit felici successu: Captâ Babylone
Monarchiam constituit Persicam, uti in pro-
phetis de eo prædictum fuerat. Hinc divi-
narum scripturarum amator semper extitit,
& assertor veræ religionis, quam à Daniele,
quo familiarissimè utebatur, didicerat. Rur-
sum verò à Fortuna desertus, contra Massage-
tas non necessarium bellum movet; frustra
dehortante Croeso olim Lydorum Rege, nunc
verò Cyri consiliario: Cujus sapientissi-
mum sermonem ex Herodoto ascribere libet:
*Si immortalis, inquit, tibi esse videris, Eius-
modi quoq; exercitui præesse, nihil opus erit
consilio. Sin hominem te esse agnoscis, homi-
nibusq; præesse, illud in primis discito talem hu-
manarum rerum esse circum, qui rotatus, eos-
dem semper fortunatos esse non sinit.* Cyrus
imperandi libidine accensus, Croesi consilium
respuit, & expeditione contra Massagetas
susceptâ, insigni eos primò circumvenit, Croe-
so monstrante, stratagemate. Mensis nam-
que omnibus instructis, vino optimo & ob-
sonio,

sonio, fugam mentitur, relictis castris hosti diripiendis. Insequens hostis, deprehensa in castris commeatus vini, cujus erant inexperti & obsoniorum copia, ijs affatim & largiter fruuntur. Hos multo vino ciboque obrutos & somno deditos, Cyrus alta nocte adortus, trucidat. Quo comperto, Tomyris Regina, Cyro jubet nunciari, ne propterea exultet, & ἐπιὶ νικίῳ canat ante victoriam, quia non armis sed astu, non gladio, sed tali veneno, quo ipsi quotidie distenti desipiant, vicerit: quin potius suum admittat consilium, & reddito filio in sua recedat, impune laturus, quod tertiam exercitus Massagetarum trucidarit partem, nisi fecerit, se per solem jurare, fore, ut eum, etsi cruore insatiabilem, tamen satiet. Id quod postea factum est, eodem artificio circumvento Cyro. Nam in congressu à Tomyride, ob acceptum vulnus fugam simulante, ad angustias viarum suo militi notas, positis post tergum insidijs, elicitus Cyrus, unà cum toto agmine ad interitionem deletus est, ita ut de ducentis millibus, ne nuncius quidem tantæ stragis super-

L

stes

stes manserit: Cyro caput amputatum, To-
myris in utrem humano sanguine repletum
conijci jubet, cum hac crudelitatis exprobra-
tione: *sanguinem sitiisti, sanguinem bibe.*
Tantus Monarcha, qui viros Reges, & Regna
vicit, à femina cum tanto exercitu prostra-
tus: perpetuum ludibrii variantis Fortunæ
exemplum, toti mundo reliquit.

III.

*Quorum ex aduerso Termini lati, in-
termedium triste.*

Horum unum ex sacris, alterum ex pro-
phanis adducam; hac exemplorum inopiâ, in
tanta copia, qua abundat hæc materia brevi-
tatis causa contentus.

IOBVS.
Genesi 36.
August:
Ambro-
sius.
Lutherus:

Hiob:7.

IOBVS siue Iobab, alter Edomitarum
Rex, cujus mentio fit in Genesi quemque A-
ristæus filium Elau fuisse testatur, initiò fa-
ventis Fortunæ, seu verius providentiæ divi-
næ afflatus prosperos expertus, omnes avi
sui, ut sanctitate, sapientia & vitæ innocentia
superavit; ita dignitate & opibus florentissi-
mus fuit. Testatur enim ipsius historia,
quod balantum habuerit septem millia, Ca-
melo.

melorum tria millia, bouum juga quingenta, asinas quingentas, copiosissimumque seruitum, septem insuper filijs & tribus filiabus felix. Sed hæc omnia unus dies infauſto omi- ne uno impetu abstulit, & sanctum virum diuinæ providentiæ nutu, ita denudavit, ut ex tota iumentorum, pecorum, frugum substan- tia, nihil retinuerit: nudus in favilla & cinere sedens, orbis quoque numerosâ & dulcissi- mâ prole, suam calamitatem, & charissimorû pignorum, tristissimo fato, ruinâ videlicet do- mus, à vento vehementissimo eversa, interi- tum deploravit. *Accessit arummarum cum- lo, fædissima tabes corporis, & putrescentis di- ra mendicitas, ut ex omnium nuper florentissi- mo, miserrimus haberetur; sed quàm præcipiti lapsu corruiſit, tam celeri recurſu omnia quæ amiſit, recepit.* Nam postquàm patientia in- signi Deum magis magisque sibi devinxisset: conduplicato bonorum omnium numero, & prorogatâ exinde in annos centum quadra- ginta ætate; numerosam nepotum seriem, ad quartam usque generationem vidit.

Ex Prophanis videamus CROESVM poten-

Sabellius

Tob: VI:

CROESVS
Herod: lib. I

Caput tertium

Herod:
lib. 1.

tissimum Lydorum Regem, initiò opibus & fortunis affatim affluentem, & ob id felicissimum omnium se esse putantem. Cum verò Cyrum, Medorum Imperium ad Persas transferentem, in se provocasset, & ab eo obsessus, victus, captus, unaque cum bis septem Lydorum nobilissimis pueris rogo impositus esset: omnium in toto orbe hominum se infelicissimum cognovit, & serò nimis Solonis: *nullum mortalium ante obitum beatum dici debere asserentis*, recordatur. Quo alta ter voce in clamato: Cyrus ignotum quendam Deum invocari existimans, misit qui rogarent, quis nam Deorum aut hominum is esset Solon, quem solum in dubijs casibus, & extrema hac necessitate imploraret. Cræsus primò silentium quidem egit: ac de nuò interrogatus: *illum*, inquit, *nominavi, qui ut omnes Tyrannos alloqueretur optarim*. Sed non satis explicatè loquentem rursus interrogari iussit: Quem Solonis nomine intelligat? Cræsus itaque nihil dissimulans, totam colloquij inter se & Solonem habiti, historiam recitat. Quâ Cyrus auditâ, Fortu-

nae penes se inconstantiam considerat, seque hominem esse, qui alterum non inferiorem, opibus, dignitate, potentia, rogo adjudicasset: *nihilq; humani ab se alienum esse perpendens*: Cræsum ab incendio liberare constituit. Sed Pyrâ jam vndique incensa, ita flagravit ut restingui, nullis humanis viribus potuerit, nisi cœlo nimbus fractus, imbre copioso ignem extinxisset. Ita Cræsus presentissimo vitæ periculo, & regibus indigno supplicio ereptus, vitæ postmodum fabulam ultimam, placidissimè & quietè in aula Cyri exegit, & ob sapientiam, & in dandis consilijs dexteritatem, honorificè à Cyro habitus est. Hanc itaque, ô Homo, Fortunæ inconstantiam considera, nec decipiat te pulchritudo eius, nec imponat blandissima aridentis facies. Quovis enim momento mutari potest, *nec respondent eodem cursu ultima primis*.

Rursus terga ubi Fors invida obverterit, & duris undique te exercuerit fatis, noli te in mœsticiam atq; luctum abijcere muliebrem, cogita hanc esse ejus naturam, hos perpetuos mores, hoc ingenium. Tu si ad constanti-

Caput tertium

am eam revocare volueris, Sortem omnem
rebus humanis eximere tentabis. *Nam si
manere incipit, sors esse desijt: Rectè igitur*
Boëtius:

*Rara si constat sua forma mundo
Si tantas variat vices:*

*Crede Fortunis hominum caducis
Bonis crede fugacibus.*

*Constat eternâ positumq; lege est.
Ut constet genitum nihil.*

Divina providentia, quæ consilio suo omnia
regit atque gubernat, fortunatum te, floren-
temque opibus, vxore felicem, prole beatum,
domo splendidâ ornatum, dignitate perspi-
cuum, amicis instructum, & undequaque fe-
licem reddidit. Hæc eadem si adversâ For-
tunâ repetit, ejusdem providentiæ nutu fa-
ctum esse existimes. Fortunæ sunt hæc o-
mnia, quâ veniente veniunt, recedente rece-
dunt: non minus fluxa, perfida, insidiosa,
quàm ipsa Fortuna, numquam manendi fida.

Non igitur tibi eripiuntur quæ tua sunt.
universa enim illa, quæ possides bona, for-
tuita sunt, Fortunæq; imperio subjecta. Nu-
dum

De Fortuna.

dum te in nuda projectum humo, natura pro-
duxit. Fortuna suis ulnis te excepit, suis opi-
bus textit, vitæ præsidia administravit, te ma-
terno planè favore atque indulgentia fovit,
teque molliter educavit, & in hunc splendo-
rem atque lucem collocare dignata est. For-
tunæ igitur, vel potius providentiæ divinæ
hæc munera sunt. Quæ si manum retrahit,
ream agere eam, & accusare non poteris. Ne-
que enim spoliū committit, suū qui repe-
tit. Quod si Geminarius pulcherrimum no-
bilissimumque monile sive ornamentum,
gemmis margaritisque artificiosissimè distin-
ctum atque exornatum tibi utendum dedis-
set, Idemque post repeteret, tunc propterea
illi succenseres, quod propriū repetit, ju-
dicioque cum illo contenderes? Haberes
potius gratias quod ageres, usus alienis orna-
mentis, non habes jus querelæ, alienum si
reddis. Cur igitur Deo litem moves, sorte
adversâ quod retrahit, secundâ quæ tribuit?

Non iccirco te moveant *cæci numinis am-
bigui vultus*, ut vel blandimentis ejus effera-
ris, cum in quieto te felicitatis portu constitu-
it, vel

Simile.

it, vel animo contabescas, ingruentium malorum necessitate.

Horat:

*Si Fortuna iuvat caveto tolli,
Si Fortuna tonat caveto mergi*

Et Seneca

*Nemo confidat nimium secundis
Nemo desperet meliora lapsis.*

III.

*Fortuna stabile & perenne Gaudium
neutiquam efficit.*

Quemadmodum Fortuna veram & perfectam Beatitudinem non gignit. Ita nec stabilem & perennē. Ipsa enim cum varijs mutationum vicibus sit obnoxia, nec maneat in ullo certa tenaxq; loco; satis constat stabile Gaudium numquam Fortunam producere, aut quicquam ad beatè vivendum facere.

Pingitur Fortuna, quasi rotę insistant, ut varij & multiformes hujus prodigij vultus exprimentur: quod varijs mutationum vicibus obnoxium, instar rotę indefinenter in orbem conver-

Lib. 2. car.

Thyest:

De Fortuna

convertitur, miscens infima summis & sum-
ma imis.

Præcipitem movet illa rotam, motusq; laborū

Nulla quies claudit, nec sistunt ocia motum

Hos premit, hos elevat, hos deiecit, erigit illos,

Cogit Et in varios homines descendere casus.

Itaque SESOSTRIS R. Aegypti felicissimus

& prudentissimus, quatuor Reges captivos,

quadrigas quibus vehebatur, cum agitare ius-

sisset, atque eorum quidam crebrò respiciens,

rotam se in circum vertentem consideraret;

Regi causam cur retrò respiceret sciscitanti,

respondet: se, cum rotam sursum deorsum-

que volvi cernat, vitæ humanæ, & Fortunæ

inconstantiam considerare: In qua perpe-

tuò summa ad imum devolvuntur, ima ad

summum evehuntur: suam se quoque sor-

tem perpendere, Rex qui modò potentissi-

mus fuerit, nunc instar pecudis, quadrigas a-

gitare cogatur. His auditis, atque animo le-

cum paullo altius communem omnium ho-

minum sortem perpendens, Sesostris Reges à

servitute liberatos, honore deinceps plurimo

affecit.

M

Cum

7203
SESO-
STRIS.
Nicepho-
rus.

Caput tertium

PORVS.

Cum PORVS Indiæ Rex victus & captus in Alexandri M. conspectum prodijisset, & quæsitus ab eo esset. Quid ipse victorem de se statuere debere censeret? respondit: *Quod hic dies tibi suadet, quo expertus es, quam caduca felicitas esset.*

XERXES.

Idem ostendit colloquium XERXIS Persarum Regis, cum Artabano in campis Abidenis: ubi iustraturus exercitum, postquam in tumulum è candido lapide magnificentissimè extructum ascendisset, navale certamen ludicrum, in quo Sydonij victores extiterunt, universumque Hellespontum navibus suis constratum, omnia littora, atque Abydenorum plana, hominibus referta, prospexisset: Beatum se prædicavit: moxque in lachrymas solutus est. Artabanus assistens, subitæ illius metamorphoseos causam inquiri: Cui Rex, *subijt animum, inquit, meum, cogitatio, quam brevis esset omnium vita mortalium, quando ex tam numerosa hominum multitudine, post annum centesimum nemo superstes erit.* Excipiens sermonem Artabanus, atque inquit, *ô Rex, nemo ex ijs omnibus*

fuc-

De Fortuna.

fuerit, cui sapius in vita ea non contigerint, quæ moriendi potius, quàm vivendi desiderium in ipso excitârint.

O quam multos Artabane habes etiam hodiè, tuæ sententiæ testes & astipulatores, nec crebrior ulla vox aut votum inter mortales!

Idem ferè responsum dedit DEMOCRITVS Dario lugenti carissimæ conjugis fatum, putantiq̃ue ipsius arte restitui posse. Iubet Regem inquirere tres juvenes trigessimum ætatis annum agentes, nec ullum unquàm Fortunæ ludibrium expertos: horum nomina chartæ inscripta, conjugis cadaveri, ipso momento vitam recepturo, imponere. Corrigere vit sapiens re impossibili, Regis, Philosophica arte homines mortuos in vitam revocari posse putantis, errorem studuit: eumq̃ue simul de communi omnium hominum miseria, deq̃ue fatorum impendentium vi, & fluctuantis Fortunæ mutabilitate commonefacere voluit.

Itaque Augustinus: Surgat nunc Adam cum omnibus posteris suis, & fateantur ingenuè omnes, num quisquam eorum unquam

Pfal. 4.
 Prouer. 11.
 1. Petri. 4.
 Astor. 14.

Pfal: 10.

MOSES.

Num: 2.

rit, tam composita felicitatis, ut nihil acerbi si-
 bi contigerit in vita. Sacratissimi enim om-
 nium qui unquam fuerunt homines, varijs
 Fortunæ telis exposti fuerunt, ejusque im-
 petus fortiter sustinuerunt. Et quò Deo cha-
 riores fuerunt, tantò pleniores flagellis. Mi-
 rificat enim Dominus sanctos suos, deq; domo
 Domini Iudicium. Et fortissimi Athletæ,
 per varios casus, per multiplex tormentorum
 genus, per tot discrimina rerum, hanc vitam
 cum illa, quæ omnis vicissitudinis, omnis mi-
 serix & calamitatis expers est, commutârunt.
 Nefas tamen esse ducimus, illa quæ circa eos
 acciderunt cœcæ Sorti, Fortunæque volumi-
 nibus; non autem potius divinæ providen-
 tiæ nutui ascribere. Scimus enim *Sortes om-
 nium nostrum in manu Dei esse.*

Quis omnium vnquam mortalium Mo-
 SE major? quis Deo charior? cui hominum
 tam familiare contigit Numinis commerti-
 um? *Fidelior certè nemo repertus fuit in to-
 ta domo Dei, ipso Iehovah teste.* Quid
 hoc homine felicius! quid latius, quid for-
 tunatius esse meritò? nonne perpetuis ille
 versari in Gaudijs, nec ullis Fortunæ injurijs

obnoxius esse debebat? At diversum illi accidisse scriptura testatur: quod omnium in orbe hominum afflictissimus fuerit, quodque velut in procelloso mari, varijs turbibus tempestas eum exagitaverit. Antequam nascitur & vitali aura frui incipit, neci traditus & morti adjudicatus fuit. Natus exponitur, idque ab ipsa matre, quæ eum in lucem produxerat: In Nilum proijcitur, Crocodylo cæterisque id flumen natantibus beluis præda: Fiscella scirpea tumbus. A filia tamen Pharaonis receptus, Regiæ domus alumnus, in aula magnificè est educatus: Adulescens Regio exercitui Aegyptiacisque copijs, quibus Aethiopes magna strage vicit, Imperator præficitur. De eo sic scribit Sabellicus: *Post Aethiopicam victoriam, cum luctum & terrorem, qui Aegypto imminebat, in hostes Moses vertisset, aleretque jam certam spem Regni, per successionem adipiscendi: repente sunt illi omnia mutata: periisset nisi fuga solum vertisset: estque repente ex Duce exul factus, ex successore infestissimus: parvit proinde alienas oves dux in Troglodytide. Revisit de-*

Caput tertium

mum jacentem Fortuna: sed providentia verius dixerim: Qui nuper serviebat, ut par Regi obijcitur: qui uni Bathueli erat notus, apud omnes omnibus fit gentibus illustris: Et demum, qui sua erat libertatis indigus, fit alienae assertor. Usq; adeo vis haec (quae cumq; est) omnia humana versat, letis tristitia miscens, Et leta tristibus, nulla re magis quam varietate gaudens, Et qua non expectatur, ferè se ingerens.

Addit autem similia multa ibidem Sabellicus variantis Fortunae exempla, de Iacobo, Iobo, Davide, Ioade, Gregorio septimo, Sara, Columnio, Ludovico, Sfortia, Servio Tullio, Fustidio, Ventidio, Fulvio, Metello: quae quia partim per se ex sacris nota sunt, partim ex ipso autore cognosci possunt, brevitati servientes consultò omittimus. Vnicum tamen ex illis de Metello ascribemus.

L. METELLVS:

L. METELLVS qui quindecim vir fuit, Magister equitum, bis consul, pontifex Max: primus Elefantos in Triumpho duxit: Huic decem illa ornamenta affuerunt, quae felicissimo civi, in felicissima civitate possunt contingere:

De Fortuna.

gere: Fuit enim strenuus bellator: Orator
celebris: Imperator felicissimus: maximas
res suis auspicijs gessit: summis honoribus usus:
insigniter sapiens: senator ornatissimus: pe-
cuniam honestis rationibus quasivit ingen-
tem: plures liberos reliquit: clarissimus fuit in
clarissima civitate. Caterum ne Fortuna
cum uno semper eadem esset; hunc felicitatis
cursum subito reflatu damnavit, privavitq;
hominem luminibus, ne non his tantum, quæ
in eum indulgenter contulerat bonis frui non
posset, sed etiam ut luce illa & splendore in quo
vivebat privaretur. Quæ eadem paribus
ferè verbis de eo à Plinio recensentur.

Decem cr-
namenta
felicitis civis

Neque hic Alexander M. neq; Iulius Cæ-
sar, nec Pompejus, nec Augustus, nec Caro-
lus M. Ottones, Henrici prætereundi essent:
Clarissima generis humani lumina, qui va-
ria Fortunæ volumina, variosque nunc no-
vercantis, nunc blandientis vultus, experti
sunt.

Inter omnes AVGVSTVS, in summo &
augustissimo rerum humanarum fastigio
collocatus vtriusque Sortis summa munera
varijs

AVGV-
STVS.
Sabellicus
lib: 7, cap: 8

Caput tertium

Plinius
lib: 7. ca. 45

Plinius
lib: 7. ca. 45
V D V A
S V T 2
25 p l l e d s 2
h p : 7 . c a . 4 5

varijs vicibus est expertus, ita ut utraque visa sit circa eum, vel muneribus suis ampliandum, vel iisdem exuendum, laborasse. Augustum certe Fortune munus, quod nondum natus viginti annos, consul fuit, idemque Imperator. Majoris avunculi cedis ultor ad satietatem. Gravissima bella; Mutinense, Pharsalicum, Siculum, Perusinum, Ambra- cium, Aegyptiacum, et Cantabrium feliciter confecit; Ianum tertio clausit; terrarum orbis regimen ad se receptum, ad extremum vite placidissime rexit. Et hac blandientis Fortune. Verum hac eadem tam saepe interpola- ta adversis casibus fuit: ut qui foris felicissi- mus semper extiterit, domi afflictissimus esse scribatur, et incertum sit, an ullus unquam mortalium calamitosior. Commemorantur, tot repulsus, ad dignitates aspirantis, Proscri- ptionis invidia, Collegium in Triumviratu pessimorum Civium, maris bina saevitia, bis amissa classes, naufragia Sicula, uni imputata Italiae fames, inimicorum conjurationes, Le- gionum caedes, Pannoci belli ruina et turri, tri- duo in Palude latebrae agrotantis, tot seditiones
mili-

De Fortuna.

militum, variana clades, majestatis ejus foeda
sugillatio. Et haec publica. Domestica vero:
Inventutis penuria, varij et ancipites in Cor-
pore morbi, aqua subter cutem fusa, turgida la-
tera, toties petita insidijs vita, incusata libero-
rum mortes, luctusq; non tantum orbitate tri-
stes, consilia parricide palam facta, contume-
liosus privigni Neronis secessus, abdicatio post-
humi Agrippae post adoptionem, desiderium
post relegationem, & quod ipsa morte tristius,
tot filie & neptis publicata adulteria, innume-
raque alia felicitatis & infelicitatis argumen-
ta, nihil in omni vita tam augustum esse &
magnificum ostendentia, quod innumeris
non contaminetur malis. Rectè igitur Ovi-
dius:

Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat

Et manet in nullo certa tenaxq; loco

Sed modo leta manet, vultus modo sumit acer-

Et tantum constans in levitate sua est (bos

Sed cedant Ethnica sacris. Nonne Davidis

& Salomonis Historiae idem testantur?

Quis Davide sanctior? quis Salomone sa-
pientior? Qui unquam Reges pluribus opi-
bus

DAVID.

Caput tertium

bus beatiore? victorijs clariores, dignitati-
bus auctiores, fortitudine & rebus gestis, illu-
striores foris: At domi calamitatum nec
finis nec modus. Nulla unquam Davidis
domo pluribus sugillata est probris. Cujus
age dissimuletur juvena, innumeris periculis
obnoxia: nonne mutuis liberorum simul-
tatibus, stupris, caedibus, sancta domus pol-
luta, toti regno scandalum fuit, & sanctissimo
patri ignominiam non parvam peperit. Quid
adulterium parricidio auctum, domesticum
bellum, contentiones de summa rerum, exi-
lium, laesam conjugum in propatulo pudici-
tiam, voces lamentabiles, conjecta in mise-
rum regem ab impuris calonibus convitia,
diceria, scominata, commemorem? Quod
si his Salomonis praevagationem & regni
scissionem adderem, nimis extenderetur ora-
tio, cujus brevitatis nobis cordi est. Et quo-
niam nulla in re pluribus abundamus exem-
plis, unum adhuc colophonis loco addam;
insigne mutabilitatis & vicissitudinis rerum
humanarum documentum.

IVETINIA-
NVG.

IVSTINIANVS secundus Constantino-
poli

poli imperans, Leontium patritium hostem habuit, à quo captus, imperio & naso simul privatus, ac Chersonam in exilium missus est. Leontium Tyberius triennio post capit, naso itidem mutilat & in carcerem conijcit. Occupato hoc modo Imperio, Tyberius suspicionum plenus, Philippicum Bardanium nobilem adolescentem, ob somnium, quo Aquilam capiti suo residere Philippicus viderat, Chersonam ad Iustinianum ablegat, & Iustinianum è medio tollere constituit; at is ad Chaganum Turcarum Imperatorem confugit, per quem ducta in conjugium sorore, Imperium recuperat, fugato, capto, & occiso Tyberio. Leontium in Carcere inventum, à quo Imperio & naso mutilatus erat, multis rursus tormentis male mulctavit. Verum cum eodem modo & Philippicum, ex simili, quo Tyberius suspicionem tollere & Chersonam evertere statuisset: huc profectus, à Philippico & Chersonensibus victus, & una cum filio è fuga retractus securi percussus est. Philippicus ex exule Im-

Caput tertium

perator, præter omnem spem subito factus,
paulò post ab Anastasio proditus, lumina
cum Imperio amisit: veritatem somnij sui
unà cum fatali ejusdem malitia expertus.
Quid igitur verius quam quod Poëta cecinit:

Ludit in humanis divina potentia rebus

Et certam præsens vix habet hora fidem,

*Tu quoq; fac timeas, & quæ tibi lata videntur
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.*

O misera humanorum conditio bonorum!

O ærumnosam Regum conditionem! An

non Demetrium Nicanorem legimus, non
minus quater Regno pulsum, ter restitutum:

Tandem etiam à conjugè Cleopatra deser-
tum, consilij omnis inopem, Tyrum navi-
gasse, templi ut religione se tueretur, sed ta-
men ibidem interfectus est.

Et ut tandem receptui canamus, &
quod tot exemplis oculis subjecimus, com-
pendio dicamus; *Omnes omnium ætatum
historiæ testantur, & varia esse Fortuna vo-
lumina perpetuasq; vices, & perfectum per-
enneq; Gaudium rebus fortuitis nunquam in-
esse.*

Ovid: 4.
Pon: 3.

NICA-
NOR.

1. Macha:
10. & 11.

De Fortuna

esse. Nemo igitur nisi mentis iudicio destitutus, nec insidiantibus Fortuna blandimentis credat, nec formidandas ducat ejus esse minas. Talis est cum blanditur, talis cum irascitur. Servat semper propriam in ipsa sui mutabilitate constantiam.

Boetius.

Proinde ad utramque te Fortunam para & ut vicem impleas, tu quoque propriam virtutis in ipsa Fortuna mutabilitate serva constantiam, ut instar Tetragonum in utraque Fortuna more sapientum immotus consistas.

Aristo: 1.
Ethi:

Rebus angusti animosus atque
Fortis appare: sapienter idem
Contrabas vento nimium secundo
Turgida vela.

Horat:

Itaque Seneca: Nunquam ego Fortuna credidi: qua cum mecum videretur pacem agere: omnia quaecumque in me indulgentissime conferebat; pecuniam, honores, gratiam, eo loco posui, unde posset, sine meo motu repetere: Intervallum magnum inter me & ipsam habui. Itaque nec illa abstulit, nec evulsit. Neminem adversa Fortuna comminuit, nisi quem secunda decepit. Fortuna fortes metuit, ignavos

Lib: de
Cont:
Hel:

expavit: opes auferre potest, animam autem subripere non potest.

Egregiè quidem Ethnicus: at multo luculentius sanctus ille Iobus, memorabili patientiæ & constantiæ exemplo: dum immenso calamitatum cumulo, fœdissima corporis tabes, putrescentis dira mendicitas, & conjugis insuper conviciantis intemperies accederet, inquit: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.* Et Regius Propheta in omni Fortuna infractum animi robur tenens: *Si modo te habeam, &c:* inquit.

Etsi autem intolerabili dolore confundit, quos Fortuna insperatò relinquit: & omnis subita rerum mutatio, non sine gravi quodam conflictu contingit animorum: adeoq; in omni adversitate Fortuna infelicissimum infortunij genus est, fuisse felicem, ut dicebat Boëtius: Si tamen naturam rerum fortuitarum altius perpenderit ò homo: non minus formidandas Fortunæ esse injurias seu aversos vultus, quam magnoperè curandum cœci numinis favorem intelliges. Nam

si præ-

Psal: 73.

De Fortuna

si presentia eius nihil est, nisi futuræ calamitatis indicium; absentia non nisi insidiarum securitas: quis unquam tam erit à recto statu mentis dimotus, aut ab omni sensu alienus, ut fidem presentis habeat sorti, cuius perspectam habet mobilitatem, notam Indolem, nullo loco durabilem: aut non potius lætetur, ubi recessisse eam cognoverit; utpote ab omni formidine insidiarum ejus liberatus, & in hunc securitatis portum constitutus, ubi animo ab omni perturbatione vacuo frui potest.

Quisquis igitur tutam vitam agere volet, quam plurimum poterit Fortuna beneficia devertet, in quibus miserrimè falluntur spem suam quicumq; in eis collocatam habent.

Quin potius cum res secundatibi sunt maximè Mediteris tecum quo pacto adversam Fortunam feras.

In primis autem in omni Fortuna immotum hoc omnis consolationis Fundamentum firmiter tene: nihil tibi absque providentiæ divinæ nutu, in cuius manu omnes sortes nostra posita sunt, accidere posse, quæ etiam capilli

Terenti

P salm 30.

Boetius.

capilli capitis nostri omnes numerati sunt, cuius munere multò nobis majora contigerunt Bona, quam hæc fortuita sunt & caduca: Cogitemus nihil in toto mundo nobis ipsis præstantius esse: nos ipsi nobis eripi non possumus: neq; quicquam eorum quæ nostra sunt auferri à nobis possunt: *Itaq; nihil miserum, nisi cum putes: Beataq; Sors omnis est equanimitate tolerantis.*

Ex his omnibus quæ hæctenus diximus satis liquidò constat, nihil Fortunam homini ad beatè vivendum conferre: nec verum & sincerum, perfectum & stabile Gaudium, Fortunæ bonis inesse: nec illud suis alumnis, quos ut proprias fovet delicias Fortunam administrare. Sed verissimè dici:

Vanitas vanitatum & omnia
vanitas.

CAPVT QVARTVM.

AN DIVITIÆ ALIQV ID

*vera Beatitudinis, veri perfectiq;
Gaudij afferant.*

Fortunam hactenus ipsam vidimus, nullâ verâ perfectâque beatitudine & lætitiâ afficientem; sed quæ meris tristitiæ & calamitatum labyrinthis miseros mortales involvat. Nunc Fortunæ munera inqviremus, & quid veræ Beatitudinis perfectique Gaudij singulis insit perscrutabimur. Et primùm quidem videbimus de divitijs, immoderatoque cumulandarum opum studio, quo occupatas hominum mentes, hodiè ferè omnium videmus, eosque nihil magis in votis habere, ac nulli rei plus operæ, studij, & curarum impendere; quàm conficiendæ pecuniæ, & augendæ rei familiaris: ut hoc modo contra omnem fortunæ injuriam, nummis probe muniti, contra vim necessitatis, rebus necessarijs instructi, contra inopiam opibus firmi; semper habeant in promptu, quæ usus quotidianus postulat,

O

quove

Caput Quartum

Psalms 39.

144.

Sic Job: 21.

Dives.

Luc: 12.

quove se contra paupertatis onus gravissimum tueantur, & undè toga niteat. Quibus maximo labore, curis & periculis adeptis, beatos se & felices esse existimant. Hinc tantos ducere spiritus, se reliquis præferre omnibus, se solos homines esse arbitrari, fæces reliquos & inutilia terræ pondera. Itaq; in *multitudine divitiarum suarum gloriantur* inquit Psalter, *Et vanitatem locutum est os eorum: Ut nimirum liberi nostri, sicut plantula crescentes, in juventute suâ, filia nostra sicut anguli adium perpoliti, ad similitudinem templi: Promptuaria nostra plena, redundantia de victu ad victum: Beatum dixere populum cui hæc sunt.*

Eodem planè modo, DIVES in Lucâ jactat divitem agrorum suorum proventum, copiosamque segetis ubertatem, & sollicitis digitis rationem secum init, collocandarum opum, utendi que rebus præsentibus: destructurum se pollicetur horrea antiqua, rursumque nova & ampliora ædificaturum: denique dicturum animæ suæ; Latere anima mea, & deme supercilio nubem: sufficit tibi copio-

De Divitijs.

copiosus commeatus in multos deinceps annos. Atqui ô stulte, inquit divina responsio: *hac nocte repetent à te animam tuam, & cujus erunt quæ tam anxie comparasti.*

Cum EZECHIAS Rex Iudæorum, aliàs pius Deoque charissimus, prolapsus esset in eam superbiam, ut divitias suas omnes, cunctosque Regni thesauros, stultâ ambitione, Babylonij R. legatis ostentaret: Ita hæc res Iovem offendit, ut per Esaiam ei minatus sit fore, ut Thesauri isti omnes Babylonem transferantur.

CROESVS quoque Lydorum R. stultâ & ambitiosâ opum suarum ostentatione, non solum quod affectabat; ut nimirum felicissimus omnium proclameretur, apud Solonem non obtinuit: Sed repente omnium infelicissimus redditus est; postquam Regnum unâ cum opibus omnibus Cyro cedere coegeretur.

Sed ne divitijs bellum hâc intulisse videamur: aperte fatemur; egregia illa divinæ clementiæ & bonitatis dona esse, hominibus ad usum hujus vitæ concessa; quæ *dilectis suis*

Ezechi-
as.

4. Reg: 20.

Esa: 38.

2. Par. 36.

Cræsus.

Herod:

lib: 1.

Psal: 127.

Prov: 20.

Caput Quartum

3. Reg: 5.

etiam somniantibus divina largitur benignitas. Benedictionem quoque Dei divites facere unà cum sapientissimo pariter ac ditissimo Rege Salomone testamur: Cujus ex divina clementiâ, tantæ fuerunt, tamque immensæ opes, ut, si Budei hominis longè doctissimi eruditissimis supputationibus, ex Eupolemo apud Eusebium lib: 9. de præparat: Evangelicâ prolatis, fidem habemus; aurum quod in Templo, columnis, & vasis duntaxat fuit consumptum, valuerit ducenties nonagies septies centenis, & sexaginta aureorum coronatorum millibus, id est, trecentis tonnis, ut vulgò dicimus, auri. Quod si his annumeraveris dena talenta, mercedem operarijs 183600 datam, colliges summam 39022000 aureorum coronatorum, quæ faciunt quadringentas amplius tonnas auri: opificum sumtibus cibarijs, viginti annorum non computatis: nec pretio, quo lapides, quo ligna, quo argentum, stannum & æs comparata sunt, æstimato. Singula enim si computata fuissent, quo evasuram operis æstimationem putamus? Nam & viginti civitates

vitates in Galilæa, Salomonem Tyri regi,
 pro præstitâ in ædificatione operâ dedisse, sa-
 cræ literæ testantur: Insuper etiam colum-
 nam auream, quam Tyri in Templo Iovis
 inspectam esse, Eupolemus testatur. Nec
 mirum, cum hic tantus Rex, congestas ex
 omnibus ferè totius orbis partibus opes pos-
 sederit, & reditus habuerit annuos 5 1 2 8 2 00
 coronatos, præter eam summam quam Le-
 gati diversarum gentium, negotiatores, Re-
 gesque Arabiæ & Satrapæ terrarum, apporta-
 runt: Quibus tertio quoquo anno navis
 ex Ophir rediens, auri pretiosissimi addidit
 quadringenta quinquaginta talenta: seu
 3 4 6 5 0 00 coronatos. Fuitque tanta auri ar-
 gentique vis in Thesauris Salomonis, ut dum
 eam describere sacræ literæ non potuerint, hac
 utantur Hyperbole: *Non erat argentum ali-*
cujus pretij in diebus Salomonis: fecitq; Sa-
lomon, ut tanta esset argenti abundantia in Je-
rusalem, quanta lapidum: & non minus di-
vitijs, quàm sapientiâ magnificatum esse Salo-
monem super omnes reges terræ, illæ ipsæ sa-
cræ testantur literæ.

O 3

Sed

3 Reg: 10.
 Iose: lib. 8.
 Budelib:
 4. in fine
 mihi fol.
 375.

2. Para: 9.
 1. Para: 8.

3. Reg. 10.

David.

1.Reg:6.

2.Para:22.

3.Para:29.

Sed cum quarto Regni anno templi ædificationem cœperit: tantasque opes tribus annis colligere non potuerit, plurimas à patre relictas fuisse apparet. Quem ad filium paulò ante obitum, sic loquentem scriptura introducit: *Quòd in paupertatulâ suâ collegerit auri talenta centum millia, & argenti mille talentum millia*, id est, decies centena millia talentorum. Quæ tantundem valent quam aurum. Eruntque opes Davidis quæ in templi ædificationem impendit, vicies centena millia argenti talenta: vel quod idem est, bis centum millia talentorum auri, quæ efficiunt secundum Babylonicum talenti valorem, vicies quater centies centena millia coronatorum. Minimâ autem computatione ut talentum idem quod Siclus sit, additaque octo talentorum auri millia, ex Ophir quæ magna fuerunt, cum stateris seu Siclis decem millibus, & argenti talenta septendecim millia, (quæ David ex peculio suo superiori summæ, unâ cum principibus adjecit) erit tota summa impensi Davidici: Octies centies & septuagies novies centena millia coronatorum

De Divitijs.

torum: Maximâ autem computatione, ut tota Hæbraicis talentis computetur summa; emergit numerus centies & sexagies bis centies, & septuagies centena millia coronatorum, *quæ summa fidem vix videtur habitura, hominum quidem sensu, nisi quis eam divinarum scripturarum auctoritati tribuat*, inquit Budeus.

Tantæ cum fuerint priscorum Regum opes, non mirum est, illa secula, aurea dicta fuisse, sub Saturno nimirum: qui cum regnaret in Italia, vix ducentis annis Davidem antecessit: nec miremur Salomonem monumento patrio tantam auri copiam condidisse, ut, Hircanus post mille & trecentos annos, uno loculo recluso, tria talentorum auri millia repererit, & Herodes quoq; ingentem auri vim ex eo monumento abstulerit.

Decies majores fuerunt hæ opes Davidis, Persarum opibus: Quarum summa fuerit centum & octuaginta millia talentum. Darij temporibus, in eas delicias prolapsos fuisse Persarum Reges historix testantur, ut ad caput cubilis Regij conclave constructum fuerit, in

Saturnus.

Iosephus.
lib: 7. antiq:
cap: ult.

Persarum
opes.

Caput Quartum

Cervi-
cal Re-
gū Per-
sicorum

Scam-
nū sup-
pedane-
um Re-
gū Per-
sicorum

Compe-
des au-
rei.

rit, in quo semper essent condita talenta auri
quinque millia: & hoc Cervical regium ap-
pellatum. Ad pedes aliud conclave excitatum
erat, in quo tria millia argenti talenta semper
recondita fuere. Idque Scamnum suppeda-
neum regis dictum. In ipso autem cubi-
culo Regio vitem auream gemmis preciosis-
simis locupletatam, & instar pergulæ, Regio
cubili obtensam; racemos protulisse lapillis
pretiosissimis distinctos. Nec procul ab
ea collocatum craterem aureum, Theodori
Samij opificio nobilem: quinque millia au-
ri talentum, non minus millibus quinqu-
aginta argenti valuisse, quæ trecenties centenis
millibus coronatorum æstimantur. Tanti
terrarum Reges cervicem suam inclinandam
esse censuerunt, & in primis Darius ille, quem
tertio jam prælio, atq; etiam bello victum ami-
corum juratissimi aureis compedibus vinctum,
cum aliquandiu traxissent, ad extremum e-
quum conscendere negantem, nefario scelere
trucidarunt: Hoc sibi Fortunâ ludibrium
extremum, ex tantâ superbiâ comparante, ut
qui tanti caput suum recumbere, & pedes sub-
niti

De Divitijs.

niti voluerit, tanti etiam manibus pedibusq;
vinciretur. Sic fert humana conditio, ut
cum fastigium suum longè supergressa sit, con-
cidat. Quod utinam Reges satis animad-
verterent animadversumque meminissent.

SARDANAPALI Assyriorum Regis no-
vissimi, ingentes fuisse opes, memoriâ pro-
ditum est. Quas cum Arbaci Medo obsi-
denti se invidisset; incensa Pyra, qva se unâ
cum vxore & pellicibus auroque omni, cu-
jus summa ad centies centena millia, & deci-
es tantundem argenti supputata est, condi-
disset, vulcano consecravit.

Quantam auri vim possederit ALEXAN-
DER M. qui omnes Persicas opes suis adjun-
xerat, exprimit Hermolaus in Invectiva sua,
notans avaritiam ejus: Quod triginta mu-
lorum millia non suffecerint portandis the-
sauris ipsius.

Ita Cromerus testatur, Iohannem Mu-
schovia Ducem Anno 1470 occupatâ No-
vogardiâ, ex ArchiEpiscopi ærario, trecentis
curribus aurum duntaxat argentum & gem-

P

mas

Assyri-
orum
opes.

ALEXAN-
D.M.
opes.

Curtius
lib: 8.

Moschi
opes.

Turcici
Imperij
opes.

mas evexisse, reliquam qui suppellectilem asportarent innumerabilibus.

De Turcici Imperij proventu solido, scribit Iovius in vita Soliman: quod æquet summam sexages centenorum millium aureorum quotannis, ex quibus Imperator ad constituendum Imperium, expendat singulis annis, quinquies & quadragies centena millia. Belli tempore & quavis vel minimâ census summâ, innumerabiles pecunias corradere, aded ut, quod ad ærarium, in bellis plus lucretur quam effundat. Præterea plus Gemmarum & Thesaurorum solum possidere censet, quam cæteros omnes in orbe principes simul possideant.

I.

Divitias atq; opes immensas ad beatè vivendum, Verum Gaudium nihil conferre.

VT vt autem Mundus his vanitatibus, acquirendisque pecunijs, & cumulandis opibus studium omne operamque impendat; Veram tamen minimeque fucatam

Divi-

Divitias non parere Beatitudinem, nec vero gaudio hominum animos afficere his rationibus ostendemus.

Nam ea est natura, hæc Divitiarum proprietates, ut amore sui dementatas hominum mentes, & falsi oblectatione boni, quasi fascinatas occupatasque detineant, & à vero Bono, æternoque numine seductas separatasque in sui cultu & amore pertinacissimè retineant; ac perpetuis avaritiæ, Idolatriæ, perjuriæ, immanitatis, aliorumque vitiorum, & malorum omnium, veluti Catheris & cassibus irretitas obstringant. Vnde fit, ut dum numinis loco homines divitias suas habent atque colunt, verum numen ejusque amorem & cultum, cordibus suis excutiant, propulsentque. Hinc mentes hominum vero bono destitutæ, in extremum quodvis periculum, & malorum omnium lernam præcipitantur: teste Apostolo qui affirmat, eos qui

desistere volunt incidere in temptationem & laqueum Diaboli & cupiditates stultas & noxias, quæ demergunt homines in exitium & interitum.

Pulchrè Apostolus causam &

I.

Divitiæ hominum mentes a Deo avulsas ad omnia vitiorum genera inclinât

1. Timo. 6

Caput Quartum

effectum connectens ulterius inquit. Siquidem radix malorum omnium est φιλαργυρία seu studium conficienda pecuniæ. Quam quidam dum appetunt, aberraverunt à fide, & se ipsos implicuerunt doloribus multis. Vero siquidem amisso bono, quid aliud, nisi malorum omnium cumulus sequitur. Nec fruges horum hominum ad maturitatem pervenire, studium pecuniæ finit; sed spinis sollicitudinum & voluptatum hujus mundi suffocatae, marcescunt & intereunt, inquit filius Dei. Et Syra: *Qui amat pecuniam non erit sine peccato, & qui querit caduca ipse quoque interibit.*

Lucæ 8.
Cap: 31.

Matth: 6.

Quod si quis opinetur, posse se simul opibus colligendis animum adhibere, & nihil ominis divinis rebus vacare, simul Deo, & Mammonæ inservire, cultum Deo debitum præstare, & corradendis opibus nihil ominis intentum esse: hanc stultam omnium ferè hominum imaginationem, jam dudum Filius Dei detestatus est, & expressè docuit: Impossibile esse utriusque Numinis cultum & amorem simul in uno pectore consistere posse, aut

se, aut enim Deo serviendum aut Mammonæ. *Nemo potest Dominis pariter servire duobus.* Quod & Ethnici saniores intellexerunt. Nam ANAXAGORAS. *neminem simul & virtutes & divitias possidere posse ostendit:* & ob id CRATETES Thebanus aurum omne quod patrimonio habebat in mare demersit: *Vos, inquiens, mergi quam mergere præstat.* Rectius autem sancti Dei homines, qui, ut est in historia Ecclesiastica, bona sua pauperibus erogarunt, ne sibi essent ad pietatem impedimento. Noverunt enim scriptum esse. *Qui aurum diligit non justificabitur, id est, absque peccato non erit: Multi dati sunt in auro casus & facta est in specie ipsius perditio illorum. Lignum offensionis est aurum: Ut illis qui sectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.*

Omniū rectissimè autem faciunt, qui cum ex benedictione divina possideant mediocres opes, eis tamen ita utuntur, ne cor apponant, neve illis sint irritamenta malorum, sed Domini suarum facultatum manentes non servi, fontes suos foras derivari patiuntur.

ANAXAGORAS.
CRATETES Thebanus
Socrates.

Syra: cap. 3

Pro: 3: cap:

Caput Quartum

Capit: 31.

tiuntur. De his inquit Syracides: *Beatus Dives qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & Theauris.* Sed addit, *quis est hic? & laudabimus eum: Fecit enim mirabilia in vita sua. Qui probatus est in illo, & perfectus inventus est, & erit illi Gloria aeterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus, & facere mala & non fecit.* Certum est enim divitias possessoribus magnam peccandi occasionem præbere, magnoque esse ad salutem impedimento; opes Dominum in foedissima flagitia & peccata præcipientes agunt. *Adeoq; magnum est, ut ait Seneca divitiarum contubernio non corrumpi, & affluentibus divitijs vitiorum fomitibus, animum servare inconcussum.* Opulenti, tenuioris fortunæ homines, quasi ex alto despiciunt, premunt, exugunt. Magna profectò impietas est, alienis bonis inhiare, alieno incommodo ditescere. Divites plerique quidvis sibi licere putant, multis erroribus, foedis libidinibus, impuris carnis operibus, inquinantur, conscientijs vulnera infligunt, & interitum

De Divitijs.

ritum sibi accersunt, quæ ut pauperes non perirent, egestas non sinit. Unde filius Dei: Difficile est, inquit, divites intrare in regnum cœlorum.

Mammon Deus cœcus pingitur, quod cœcos plerunq̄ue efficit, quos imperio suo subiectos, vesanâ auri cupiditate accendit. Hac excecatus animus & præoccupatus colligendarum opum studio, in magna amplaq̄; fortunæ levitate cœcutit, & vitam degit cœcis Ethnicis pejorem: alienus est ab omni pietate in Deum, charitate & commiseratione in egenum; neque Deum, neque proximum, neque seipsum agnoscit & considerat. Itaque injurius in omnes, vel à *mortuo tributum exigeret*: *Dolium inexplebile*, nulla pietatis, Iustitiæ & æquitatis habita ratione; *lucrum pudori anteponit*, & *ex qualibet re odorem lucri bonū efficit*. Optatq̄; funditus interire omnes homines, ipse solus ut ditescat, & veluti numen quoddam cœlo delapsum, ab omnibus adoretur.

Neque tamen, quod pollicentur, Divitem divitiæ quenk̄quam faciunt: Imò contrâ nulli

manib
causibus

2.

In Aristophanis Comædia.
Divites excecant homines

3.

Divitiæ neminem

Caput Quartum

ditio-
reddunt.

In Ar-
pho-
a-
D-
ex-
p-

D-
m-

nulli non majorem sui cupiditatem incutiunt, eosque tanto magis inopes & sui indigentes efficiunt, quò majori pecuniarum actu felices sunt. *Ut cum possideant plurima plura petant. Et quò plus sint pota plus sitiantur aqua.* Sicut Sapiens inquit: *Avarus non implebitur pecunia.* Docet experientia inexplibilem hominum aviditatem nulla bonorum myrmetia, aut pecuniæ grandine, opumue copia vel abundantia, expleri posse, *sed crescere semper & augeri copia.* Itaque quem furor ille exitialis habendi exagitat, nunquam dives est in medijs opibus; *sed medijs in fontibus arens, instar Tantali apud inferos, in magna cibi potusque abundantia, perpetua fame & siti torquebitur, & in magna copia summa inopia erit.* Rectè namque Seneca: *Congeratur in te, quicquid omnes locupletes possederunt. Ultrà privatum pecuniæ modum fortuna te provehat, auro te- gat, purpura vestiatur, & eò deliciarum opumque perducatur, ut terram marmoribus abscondas, & non tantum habere tibi liceat, sed calcare divitias. Accedunt statuae & picturae, & quicquid*

illu-

quid

De Divitijs.

quid ars ulla luxuria elaboravit, majora expe-
tere ab his discas: Id quod Boëtius sic reddidit:

In quantas rapidis flatibus incitus
Pontus versat arenas.

Aut quot stelliferis edita noctibus
Cælo sydera fulgent:

Tantas fundat opes, nec retrahat manum
Pleno copia cornu.

Humanum miseræ hæc ideo genus
Cessat flere querelas.

Quamvis vota libens excipiat Deus,
Multi prodigus auri:

Et claris avidos ornet honoribus,
Nil jam parta videntur.

Sed quæ sit vorans seva rapacitas,
Alios pandit hiatus.

Rectè quoque Cicero egentem dicit esse eum,
qui non satis habet, & cui nihil satis esse potest,
qui semper congesto pauper in auro est, & inter
opes mendicus opum, inopem aget miserabi-
lemq; vitam.

Quis dives? qui nil cupiat. Quis pauper? avarus.

Itaque nec Alexandro M. totus sufficiebat
orbis; nec M. Crasso, quamvis esset ditissimus;

Q

tantum-

Lib: 2.
Conf: Phi:

Caput Quartum

tantumq; agri possideret, quantum nec mil-
vus, ut inquit ille, oberret, Roma & Italia:
quin animum ad aggrediendos Parthos (qua-
rum opes sitiebat) converteret, à quibus ta-
men victus, immodicæ libidinis dedit pœnas.

Avarus miseria causa est sua,

Avarus nisi cum moritur rectè facit,

Avaro quid mali optes, ni ut vivat diu,

In nullum avarus bonus, in se pessimus.

Inopia pauca desunt; avaritia omnia (habet.

Tam deest avaro quod habet, quam quod non

Et ut Hydropici, quantò magis sitim biben-
do restinguere laborant, tantò majore biben-
di ardore torquentur: Ita qui semel animum

corrādendis opibus applicuit, quemve hæc
Erynnis cumulandarum opum vexare ince-
pit, hujus nunquam animus exsaturabitur,

crescetque unâ cum pecunia pecuniæ amor,
totumq; exhausserit Hermum, ardebit majore
siti, uti Claudianus de Ruffino. Divites igitur

non ex bonorum affluentium copiâ alti-
mari debent, sed divites sunt quibus bonorum

suppetit usus, Et animo sunt sua sorte conten-
to, læto & alacri, & ab omni anxia rerum

paran-

parandarum cura alieno. *Id quod ingens lucrum est* inquit Apostolus. Hæc cum omnia vera sint, apparet vitam beatam verumque Gaudium opes hujus mundi non efficere; sed qui *καλκιδιστοι* miserabilem agere vitam & viventes mortuos esse, ut olim Manilius cecinit:

*Victuros agimus semper, nec vivimus unquã,
Pauperiorq; bonis quisq; est, qui plura requirit,
Nec quod habet numerat: tantum quod non
habet, optat.*

II.

*Nulla in acquirendis divitijs perfecta
beatitudo & lætitia.*

VT vitam beatam & lætitiã, momentanea hæc Fortunæ bona non conferunt: Ita nec perfectam. Sive enim *acquirantur*, sive *possideantur*, sive etiam *amittantur*, hujus seculi bona, semper habebunt, beatam vitam & lætitiã, quod contaminet. Acquiruntur enim divitiæ magno labore, indefesso studio, tristi jactura nobilissimi temporis; denique summo vitæ periculo, famæ læsione, &

Q 2

animã

1. Acquisitio plena laboris, in-justitiæ, Tyranni-

Caput Quartum

pis & uiti-
rum omni-
um.

MARGA-
RETA.
*Norwe-
gia Reg:*
Ioh: Mag:
lib: 21.
cap: 19.

LICINIUS

ANTONI-
VS Mace-
donicus.

Cap: 14.

animæ interitu. Etenim acqvirendis bonis & opibus nulli labori & studio parcitur: Hic sese exercet humani vis ingenij, hûc omnes nervi sapientiæ & industriæ hominis intenduntur, mille acquirendi modi excogitantur augenturque indies. Reges, Principes, Nobiles, Magistratus non pauci, à subditis extorquendæ pecuniæ, nullum non exactionis aut æruscationis genus excogitant: Quemadmodum olim MARGARETA Norvvegix & Daniæ Regina, postquàm varijs rationibus subditos exhausisset; tandem & hoc præclarum inventum decreto promulgavit: Ut certam pecuniam pro qualibet caudâ jumentorum, pro focis & pro conjugio subditi penderent. Cumque singulis mensibus olim Galli tributa conferrent, LICINIUS quatuordecim in anno menses invenit. Et cum quidam ANTONIO Macedonico acerbiter & rigorem in extorquendis pecunijs à subditis obijceret, dixissetque: At non talis erat Alexander; Respondit: *Merito, nam ille metebat Asiam, ego culmos lego.* Verum igitur est, quod Syra: inquit: *Sicut Leo devorat*

De Divitijs.

vorat bestias in sylva; ita divitum præda sunt
pauperes. Sicut omnis superbus nihilo pendit
ea, quæ exigua sunt: ita divites aspernantur
pauperes. Dives injuriam facit pauperi, &
adhuc insolenter insultat. Pauper verò cogi-
tur ferre, & insuper agere gratias. De his
sanguisugis & impijs subditorum expilatori-
bus valdè patheticè conqueritur spiritus Dei.
Audite, inquiens, primores Iacob, & ductores
domus Israël: An non vestrum est scire jus
ipsum? sed osores estis boni, & amantes mali;
Rapientes cutem istorum ab eis, & carnem eo-
rum ab ossibus ipsorum. Et quod comeditis,
caro est populi mei, & ossa eorum diffringi-
tis, &c: At his Dominus atrociter minatur:
Efficiam, ut comedant oppressores tui suam ip-
sorum carnem, & velut musto sanguine suo
inebrientur.

Mich: 3.

Æsaiæ 49.

Potentum exempla imitantur reliqui om-
nes. Miles prædæ inhians corpus suum ja-
culis & telis, milleque periculis obijcit. Mer-
catores conficiundæ pecuniæ omnes rationes
ineunt: Mille artes excogitant, & quicquid
industriæ in recessu acuminis humani posi-

Caput Quartum

Jerem: 5.

Cap: 2.

Prover: 4.

cum est, adhibent, dies noctesque insomnes ducunt, mille discrimina adeunt, per saxa, per imbres, ut opes opibus accumulent. Inven-
ti sunt, inquit Iehova, in populo meo impij, insi-
diantes quasi aucupes, laqueos ponentes, & pe-
dicas ad capiendum. Sicut decipula plena a-
vibus; sic domus eorum plena dolo: Ideo ma-
gnificati sunt & ditati, incrassati sunt & in-
pinguati & praterierunt sermones meos pessi-
me. Ad eundem modum & Michas con-
queritur de illis: Quod dolum maginentur
in cubilibus suis, quod illucente mane opere ex-
pleant, cum sit in potestate manus ipsorum. Qui
concupiscunt agros & rapiunt domos, concu-
piscunt & adimunt: Opprimentes virum
cum domo ejus, quemq; cum possessione sua.
Non dormiunt inquit sapiens, nisi cum malefe-
cerint, & non rapitur somnus ab eis nisi sup-
plantaverint: Comedunt panem impietatis,
& vinum iniquitatis bibunt. Idem Haba-
cuk queritur: Quotquot sunt hamo educti,
congregat illos cassibus suis, & concludit eos
retiaculo suo: Idcirco letatur & exultat.

Nulla hic affinitatis, nulla amicitiae aut
confec-

De Diuitijs.

confederationis habetur ratio: cedit impro-
bæ huic & sceleratæ cupidini omnis pietas,
honestas, jura omnia, amor denique insitus
erga conjugem, liberos, nepotes: Rumpit
& contaminat hæc dira ingluvies omnia di-
vina & humana; non templis, non aris, nec
mortuorum etiam monumentis parcens, ut
exempla Hircani, Herodis & Darij testantur.
Novus indagatur orbis, novæ regiones inqvi-
runtur, altissimi montes perforantur, omnis-
que terræ communis matris, interiores venæ
& viscera perquiruntur, magicisque artibus
Thesauri investigantur sæpe & eruuntur.
Regna, Regiones, civitates, arces, patria, li-
bertas, conjuges, amici produntur: Corpora
diobolaria prostituuntur: Fortunæ omnes
in dubium alex eventum exponuntur: Vi-
ta denique ipsa, & sacra omnia auro veneunt.
Latrocinia crudelia, veneficia abominanda,
fraus multiplex & imposturæ infinitæ exer-
centur, *non hospes ab hospite tutus, non socer à*
genero, fratrum hic quoq; rara est gratia. Ipse
adeò Filius Dei pecunia proditur à discipulo.
Et MENE LAUS intervertit Iasonis talenta
trecenta.

Iosephus.
Herodo-
tus.

2. Mach: 14

Caput Quartum

trecenta sibi credita, inque proprium vsum convertit: Quaque debebat sacerdotium summum Iasoni conservare; perdidit: sibi emit; illi ademit.

CALIGV-
L. A. Suet:
cap. 17.

Non pudorerat CALIGVLAE, postquam immensas opes totumque illud Tyberij vitios & septies milles H. S. non toto vertente anno, ut Suetonij verbis utar, decoxisset, & egens exhaustusque animum ad rapinas, vario & exquisitissimo calumniarum, & actionum & vectigalium genere, convertisset: In ipso Palatio foeminarum mariumque lupanar condere, ut ex eo meretricium questum faceret: circumque forum & Basilicas mittere nomenclatores, ad invitandos ad libidinem juvenes senesque: praebita est insuper adventantibus pecunia foenebris, appositique qui nomina palam subnotarent, quasi adjuvantium Caesaris reditus. Coacta ex eo vectigali ingenti auri copia, ita oblectatus fuisse scribitur, ut in ea nudum se provolveret, aurique aviditatem expleret. Pro edulij, quae tota urbe vendebantur, certum statumque exegit. Pro litibus atque judicijs quadragesimam partem summa de qua litigare.

De Divitijs.

tigaretur, nec sine pœna, si quis composuisse, vel donasse negotium convinceretur. Ex generalium diurnis questibus partem octavam: ex capturis prostitutarum, quantum quæque uno concubitu mereret: nec non & matrimonia obnoxia fuere: adeoq; nullum rerum aut hominum genus omissum, unde ille non vectigalis aliquid corraderet: Miramur has sordes non hominis; sed humanâ specie oberrantis diaboli; Imperatoris tamen Romani, quem leges non ex rapinis & meretricio, sed ex regni redditibus vivere permisere. Ac utinam ejusmodi Caligulas non cerneret præsens hæc ætas: *Dulcis odor lucri ex re quælibet*, non mercatoribus, non salarijs, & ejusmodi hominibus sordidam mercaturam exercentibus: sed non paucis, quos de fæce vulgi Deus exemptos, ad summas dignitates sustulit, & ad rerum fastigium collocavit, qui quod leges vetant, licentiâ sibi sumunt, & adeo mercatorio sunt ingenio, ut suo genere & dignitate prorsus indignam exercent mercaturam, & sordidum quæstum faciant, non ex frumento, lanâ & lino, quæ ipsorum so-

R lum

Caligulae mo-
derni.

Pecunia cau-
sa homi-
nes in-
signem
maculâ
fama at
trahunt.

Caput Quartum

Herodo:
Darius.

Vespa-
sianus.

Sueto:
cap. 21.

Ferdi-
nandus.
R. Nea-
pol:
Pontanus
lib: 8. de
liberalit:
Sueto:
Caligula.

lum produxit; sed illis rebus, quibus in urbi-
bus salsamentarij, laniones & caupones occu-
pantur. Homines profectò, qui vel à statuis
farinam exigent. Quæ res illis non minus
dedecori est, quam olim DARIO Persarum
Regi, qui propterea institor dictus fuit. Nam
Persæ olim Cyrum patrem, Cambysen do-
minum, Darium institorem fuisse ajebant.
Et Vespasianus Imper: insignem maculam
virtutibus suis attraxit, quòd inexplebili au-
ri aviditate, omnibus rebus vectigalia impo-
neret, nulli hominum generi, neque mendi-
cis parcens: adeoque urinae putidum vecti-
gal, cum imperasset, & ob id à filio reprehen-
sus fuisset; pecuniam ex pensione promens,
ad nares ejus admovit, sciscitans num odore
offenderetur: & illo negante; atqui ex lotio
est, inquit. Quo nomine Ferdinandus Rex
Neapolitanus quoque notatus est, dum ex
eâdem lotij mercaturâ quæstum faceret.
Dumque TIBERIVS Imperator milvum
maximum dono sibi oblatum, venundari jus-
sisset; milvo rapacior fuit: Vt & Caligula ejus
vestigium insecutus, qui dono oblatos pisces
majo-

majores bis vel ter in foro vendidit. Ita nullum tam atrox crimen est, quod non committunt homines lucri avidissimi.

An non cottidiè summo cum mœrore animi videmus, nullâ aliâ de causâ, quam opû & dignitatum furiosâ cupidine, à verâ fide, agnitâque semel veritate, uti Apostolus prædixerat, homines deficere, errores & mendacia amplecti, & contra conscientiam defendere, signum Antichristi suscipere, & de poculo abominationis, deque irâ scortationis ejus bibere? Non veretur datur diabolus ipsi filio Dei regna mundi offerre, modò ut decidens ipsum adoret. Utque Christum & religionem prodant, Judas à Pharisæis: milites Romani à Pontificibus & scribis pecuniam sumunt. Et ut Antiochi capitanei Matthiam pecuniâ & oblatiis honoribus, à verâ religione avertere tentant: Ita satellites Antichristi etiam hodiè facere videmus. Quodque Daniel prædixerat de Antichristo, gloriam multiplicaturo, daturò potestatem in multis, terramque distributuro gratuitò ijs, qui Maosim colunt; impleri hodie magno

Pecunia causa homines à fide deficient.

1. Tim: 6.

Apoca: 17.

1. Mac: 13.

Cap: 11.

Caput Quartum

*Pecunia cau-
sa homi-
nes Di-
abolo se-
se tra-
dunt.*

cum animi nostri dolore videmus. Quin
in eum furorem, solâ pecuniæ cupiditate, vi-
demus homines incidere, ut Deo æterno sum-
moque bono abnegato, œdera cum Diabo-
lo hoste generis humani feriant, & propter
exiguum lucrum, brevesque voluptates, no-
bilissimam animam, unâ cum corpore, æter-
nis supplicijs excruciamdam, Satanæ tradant.
O immanem hominum in sua viscera, in pro-
prium animam, quam Christus filius Dei
tanto sanguinis sui pretio redemit, scœvien-
tium, crudelitatem! O diram, & non nisi
corporis & animæ interitu explebilem, auri
sitim! *Quid non mortalia pectora cogis au-
ri sacra fames?* O beatos nos, si vel centesi-
mam istarum curarum, sollicitudinis & in-
dustriæ partem, adipiscendis & acquirendis
veris perfectisq; animæ bonis adhiberemus!
Sed quotus quisque est, qui aliquâ saltem ani-
mæ suæ curâ afficiatur? Vni pecuniæ lucro,
totus sese hic mundus, ceu Deo cuidam con-
secravit, majoraque quàm ipsi Deo obsequia
præstat. *O vanitas vanitatum!*

Sed quid? tantis laboribus, curis & peri-
culis

culis congestæ opes ? beatumne reddunt se-
 curum ac lætum possessorem, suaviter dein-
 ceptus & delicatè viventem, bonisque suis uten-
 tem, fruentem ? Omninò quidem hunc fru-
 ctum laborum suorum, summis periculis &
 immensâ curarum mole locupletati, percipe-
 re debebant ; sed eò pervenire eos Plutus ipso-
 rum non sinit : Quin potius quantò plures
 coacervarunt opes ; tanto arctiori eos obse-
 qvivo sibi obstrictos detinet : & dum Mam-
 monis sui servitio corpore atque animo oc-
 cupantur ; perpetuis curis & solitudinibus,
 angore animi atque mœrore afficiuntur. Ac-
 cedit & nova calamitas, multiplicanturque
 curæ, dum nocte dieq; cogitant sollicitè, quo-
 modo numen hoc suum, suo sibi obsequio
 ita devinctum detineant ; ne quâ ab ipsis in-
 juriâ affectum, vel diminutione læsum, pos-
 sessorem mutet : neve tinearum & tempesta-
 tum injurijs, latronum & furum malitiâ, aut
 perfidorum hominum fraudibus ac impo-
 sturis expositum, pereat : aut fortuito quo-
 dam casu ipsis eripiatur. Itaque quia timi-
 dus semper, ut est in proverbio, Plutus ; vitam

R 3

agunt

2.

Possessio
 plena
 anxie-
 tate.

Cap: 31.

Caput Quartum

Cap: 31.

Ecclesi:ca: 2

agunt divites plenam timore & anxietate. Idque nobiscum affirmat Syrac: inqviens; *Peruigilare ut dixeris, consumit corpus, & de re familiari esse sollicitum, interrumpit somnum; cum quis lecto decumbens sollicitus se torquet, subindè evigilat; perindè ut in morbis molesta est insomnia.* Et Salomon: *Quid, inquit, homini proderit de universo labore suo, & afflictione spiritus, quâ sub sole cruciatus est? Cuncti dies ejus doloribus & arumnis pleni sunt; nec per noctem mente requiescit. Et hoc nonne vanitas?* Cumque divites animo semper sint ad rem intento, curis ac tristitiæ nebeculis obducto; rara in vultu hilaritas, rara in alloquio comitas & affabilitas apparet; tristitia noctes & dies cor ipsorum exedens, ita eos macerat, ut perpetuis curis torqueantur. Quemadmodum sutor ille; quem dives postico habitantem, & animo à curis vacuo dulcissimas cantilenas cottidie modulantem, magnâ pecuniæ summâ ditarat; acceptâ pecuniâ, omnis lætitiæ oblitus est. *Augetur autem in illis dolor & tristitia augmento pecuniæ & opum, & crescentem sequi-*

De Divitijs.

sequitur cura pecuniam, majorumq; fames.
Eheu quàm vanè solliciti sunt? Colligunt &
ignorant quis congregabit. Res profectò mi-
sera est magni custodia census, cujus retinen-
di amore occæcati & capti homines, quidvis
non tentant; omni famæ, vitæ & salutis, post-
habitâ ratione: Eodem planè modo, quo sor-
didus ac dives ille populi contemnere voces sit
solitus, modò auri sui acervo sese oblectet:

—— Populus me sibilat; at mihi plaudo
Ipse domi simul ac nummos contēplor in arcâ.

Homines patroclo sordidiores! Cujusmodi
multos hodiè invenias, qui susq; deque ha-
bent, quo sint apud alios in honore & existi-
matione, quâue autoritate valeant; modò
aurum, modò argentum anxijis curis conge-
rant, nec sibi nec suis profuturum; imò in
præsentissimum ipsos vitæ periculum datu-
rum. Quemadmodum olim P T O L O M Æ V S
Cypri Rex cum videret se propter ingentes,
quas possidebat divitias, in discrimen vitæ
venisse; comportatis undique opibus, navi-
busque impositis, in altum processit, ut clas-
se perforatâ, periret unâ cum opibus, quas
hosti-

Psal. 19.

Hora: lib.
1. Ser: Sat. 1

Ptolo-
mans
Cypri
R.

Caput Quartum

Val. Max:
Cap: 2.

Eccles: 6.

hostibus inuidebat. Verum non sustinuit
mergere Plutum suum homo auri amanti-
mus; sed futurum suæ necis premium domum
revertit. Rectè itaque Haba: Omnes ait
de avaro parabolam ejusmodi prolaturus, &
talem ænigmatis interpretationem: *Ux mul-
tiplicanti non sua, & numerosè aggreganti den-
sissimum lutum: Quousq; tandem? An non
repentè consurgent, qui mordeant te, & exper-
giscentur di vexaturi te. Ux dedito questui
malo, pro domo suâ, ut disponat in excelsio ni-
dum suum, quo eripiatur è potestate mali.*
Multi inftar draconis Scythico luco incu-
bantis, suis ita incumbunt pecunijs, ut pro-
prium non raro genium defraudent; dum
fraudibus genio consulere student: & dum au-
rum corradunt, sibi ipsis maciem contrahunt,
miseramq; & planè inopem agunt vitam, ut
Tantalus: *Congestis undiq; saccis.
Indormit inhians, & tanquàm parcere sacris
Cogitur, aut pictis tanquàm gaudere tabellis.*
*Est & aliud malum, quod vidi sub sole, &
quidem frequens apud homines. Vir cui dedit
Deus divitias, & substantiam, & honorem*
En-

De Divitijs.

¶ nihil deest anima sua, ex omnibus qua desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo; sed homo extraneus devorabit illud. Hoc vanitas & magna miseria est.

Multi tanto servitio Mammoni suo obstringuntur, ut ejus amori planè immoriantur.

Quemadmodum de Crasto quodam præposito Goslariensi commemoratur, quod à prædio aliquandò, cum ad Plutum suum colendum, quem in cubiculo reservaverat opulentissimum, reversus esset: ibique diutius solito indulgere somno videretur: Servi qui neque pulsu ostij, neque vociferatione Dominum excitare poterant, fractis foribus, irrum-pentes; hominem exanimem miserabili modo suis Theauris incubantem, reperiunt.

Quapropter ut serpens vel anguis, angvis non esse desinit, etsi scrinio aureo includitur. Sic manent opes spinæ & tribulæ miseram animam miserè pungentes; licet pulchritudine suâ dementatas hominum mentes teneant oculosque perstringant. Itaque

*Tantis parva malis, cura majore, metuq;
Servantur: misera est magni custodia census*

S

Quod

Crastus
Goslari
ensis.

Lucæ 8.

3
Amisio
plena
doloris.

4.
Nullus
ex colle-
ctis opi-
bus fru-
ctus.

Ecclesijs.

Vel hu-
jus vita
susten-
tanda:
Sibi

Quod si vero tanto labore & curâ collectæ, majori etiam asservatæ opes, amittuntur; Deus ipse amissus putatur, & tota salus Hic clamorum, ejulatus, lachrymarum, mæroris, anxietatis, nullus neque finis neque modus. & parum abest, ut non laqueo vitam finiant.

Sed neque pœnitere possit quæquam susceptæ molestiæ, & exantlati cum periculo laboris, si quem fructum ex conquistis & undique congestis opibus perciperet. At nullus omnino redit ex ijs fructus: neque ad hanc vitam; vel conservandam, vel contra morborum injurias tuendam, vel contra mortis vim propulsandam: neque ad futuram vitam. Ut vere sapiens: *Qui amat divitias fructum non capiet ex ea, hoc ergo vanitas. Et quid prodest possessori nisi quod cernit divitias oculis suis.* Quod enim ad hanc vitam conservandam attinet, non solo pane vivit homo, sed omni verbo, quod egreditur ex ore Dei. Etenim sic condidit hanc naturam rerum omnium opifex, ut paucissimis ad sui conservationem non immensis opibus indigeat. Alimenta præterea addidit necessaria & copi-

De Divitijs.

copiosa, ijsq; omnes mundi angulos implevit:
aëi em pennatum : terram animalium & fru-
ctuum : aqvam piscium vario genere : &
qvotidiè singulis suæ vocationis labores, fi-
deliter exeqventibus, de victu abundè profi-
cit, ut immenso auri cumulo ad conservan-
dam hanc vitam non indigeamus. Quem-

admodum rectè Syra: *Satis est ad hanc vi-
tam : Si quis habet aquam & panem, vesti-
mentum & domum, quibus tegat nuditatem
suam.* Et Christus: *Nemo ex abundantia
opum vivit.* At stultissimus olim Phrygiæ

Rex **MYDAS** data sibi à Dijs immortalibus
optione, quicquid vellet petendi,

Ille malè usuris donis, ait: Effice quicquid

Corpore contigero fulvum vertatur in aurū

At cum cibaria contrectasset, & illa in aurum
conversa fuissent :

Attonitus novitate mali, divesq; miserq;

Effugere optat opes, & quæ modò voverat, odit

Copia nulla famem relevat, sitis arida guttur

Vrit, & in viso meritis torquetur ab auro.

PYTHIUS BITHINICVS facilè privatorum
omnium qui ingentes Thesauros possederūt,

Capit: 19.

MYDAS.

PYTHIUS

Caput Quartum

ditissimus. Is enim est, qui Dario Persarum Regi Platanum illam auream, & nobilissimã vitem, toties in historijs decantatam, donaverat: Darij filium Xerxen, cum ingenti exercitu, quorum tunc ter & vicies centena fuere hominum millia, teste Herodoto, in Graciam tendentem; hospitio suscepit, & Xenijs magnificis ornavit: stipendium insuper & frumentum quinque mensium Regi & toti exercitui stipulatus; magnã sanè liberalitate & in homine avaro admirandã; si filium ex quinque vnum senij solatium domi residere Rex pateretur: argenti quoque talenta duo millia, auri verò myriadas quadringentas staterum Daricorum, id est, quadringenties centena millia coronatorum, seu quadringentas tonnas auri, Regi donavit. Hic inquam, Pythius auri ditissimus idem & avidissimus, cives suos omnes, in metallis fodendis occupatos habebat, inquit Polyenus, idque vnum auri congerendi studium tantopere coluit, ut ob laboris illius magnitudinem interirent plerique. Vnde mulieres agminatim ad Pythij venerunt vxorem, instanter orantes,

Lib: 8.
Cælius
lib: 19.
Cap: 18.
Ant: lec:

rantes, vt huic malo mederetur. Illa ergo,
 adhibitis artificibus, panes & alia id genus e-
 dulia ex auro confici præcepit: eaque omnia
 Pythio, parari cœnam postulanti, apposuit.
 Quorum aspectu delectatus primùm Pythi-
 us, post hæc cibos afferri imperavit: Verum
 cum vxor cuncta quæ postulabat, ex auro
 concinnata iuberet apponi: & is ira percitus,
 sese clamaret esurire, non amplius auro opus
 esse; respondit illa: *Omnis curam tuorum*
cura, tuo jussu in parando tantum auro versa-
tur: jam propter id nullos agros colit, jam to-
tius rusticationis cura intercidit. Hac vxo-
 ris castigatione motus Pythius, animum ab
 incepto revocavit opere. Nullus iccirco au-
 ri usus est, ad conservandam sustentandam-
 que vitam humanam. *Neque enim fugare in-*
digentiam copiam possumus, sed pluribus opus
habent adminiculis divites, ad tuendam præ-
tiosi suppellectilis varietatem inquit Boëtius.
Et permultis indigere, permulta qui possident,
res ipsa testatur. Contraque minimo indigere,
minimum qui possident, abundantiam suam
natura necessitate, non ambitus sui superflui-

Caput Quartum

tate metiuntur. Itaq; si ad naturam vixeris, inquit Seneca, nunquam eris pauper: Si ad opinionem nunquam eris Dives; exiguum natura desiderat, opinio immensum.

aut posteris.

Sed posteris coacervabis? Insania. Irritamenta malorum illis colliges, non vitæ subsidia. Magno labore congregabis, illi dissipabunt majore. Spe largæ hæreditatis occupatus animus juvenilis; neque ad liberalium artium studia sese dabit, neque aliud quodcunq; honestum exercitium seqvetur. Quod si avaritiæ paternæ sectatores fuerint liberi, & immodico divitiarum siti nihilò minus æstaverint; tanto inter se exardescunt odio, dum amplum istud patrimonium distribuendum erit, dum judicio inter se contendent; ut nullum rixarum, odij, livoris, sive finem, sive modum se perspicere, & in suam perniciem congregata hæc bona esse conquerantur.

Quod si Harpejs manibus fortè, per fas nefasque congesta sit hæreditas, qua ratione hodiè plurimæ opes conquiruntur, manifestum est, de malè questis non gaudere tertium heredem: *Malè parta, malè dilabi dilapidariq;.*

Filij

De Divitijs.

Filij abominationum inquit Syracides, *sunt filij peccatorum* Et *filiorum peccatorum hereditas peribit.* Cujus rei quotidiana experientia nobis quam plurima suppeditabit exempla, cum integras interire familias videamus, & evanescere opes ab avaris parentibus avaris liberis relictas. Candia Dux quidam, cum haberet scrinia, aureis argenteisque pecunijs vario genere referta, & malleo cuneata: hospites qui apud eum divertebant, sciscitabatur, *cujus nam generis pecuniâ indigerent?* respondentibus ejus generis, *cujus usus foret in ea provincia, in quam quisque iter faceret.* scrinia produxit, & quantum vellet capere jussit: frustraque conantes, deridebat; novo prorsus genere jactandarum opum, & dissimulanda avaritiâ. Sed filius succedens, *facili negotio omnia evacuabat scrinia: quibus brevi exhaustis, pecunijsque dilapidatis, obæratu insuper vitam miserè duxit; non nisi curas, mœrores, & offenso Ferdinando Rege, extremum vitæ periculum ex opibus paternis lucratus.* Quemadmodum Salomon, inquit, *Generavit filium qui in sum.*

Cap: 41.

Candia
Dux.
Valla.

Ecclesi:
Cap: 5.

Caput Quartum

Cap: 29.

Artar-
Xerxes.
Plutar-
chus.

in summa egestate erit. Et Iob: Filij eius at-
terentur egestate. Quis igitur furor? quæ in-
sania? tantis laboribus, curis & sollicitudini-
bus, cum maximo proximi detrimento &
propria conscientia læsione, ingentes collige-
re pecunias, quarum neque tu ipse, neque po-
steri, non nisi irrecuperabili salutis, corporis
& animæ damno & interitu fruuntur. & quæ
incitamento esse possint atq; occasio liberis,
non solum ad omne genus flagitiorum com-
mittendum, sed ipsis insuper parentibus eo-
rumque vitæ insidias struendum. An dubi-
tas tantum scelus posse cadere in animos libe-
rorum erga parentes? Nonne id ipsum te-
statur experientia, quanto desiderio expectent
quidam malè feriati, & profligatæ malitiæ
juvenes, mortem parentum, ut hæreditate eò
citius potiantur? An non ARTARXERXI Perla-
rum Regi centum & quindecim fuere liberi?
quorum illum magnam partem occidisse, te-
stantur historia, non alia de causa, quam quod
sibi insidias struxisse convicti essent. Felici-
ores igitur sunt ditioribus egeni parentes, &
major eorum securitas, & beator vita omnis
invidia

De Divitijs.

invidiæ expers. Itaque potius in id incum-
be, ut liberi tui *ἐν τῷ αἰδέειν καὶ ἐν τῷ ὑθεοῖν* Do-
mini educati, celebritateque nominis tui ex-
citi, imitatores & hæredes virtutum tuarum
esse, sedulò studeant. Et gloriam nominis
tui optimum ducant esse patrimonium. *Cu-
ram habe* inquit Syracides *de bono nomine:*
Hoc enim magis permanebit tibi, quam mille
thesauri præciosi & magni. Optima siquidem
hæreditas, quæ à parentibus traditur liberis,
omni patrimonio præstantior, Gloria est vir-
tutis & rerum gestarum. O præclaram ab
Ethnico vocem! multo tamen præclarius
PHOCIONIS factum, qui ingentem auri a-
cervum, à Philippo Macedonum Rege mis-
sum, pignus amicitiae, sprevit conttanter.
Cumq; nullis oratorum persuasionibus ro-
veretur, majoremque patriæ, quam com-
modi proprij habendam rationem duceret; di-
ceretque *sibi his opus non esse:* hortantur il-
li, ut si his ipse facilè careret, liberis tamen su-
is prospiceret, quibus valdè difficile foret in
tanta paupertate paternam tueri dignitatem:
respondit ille, *si mei similes futuri sunt, idem*

T hic agel

Ephes. 6.

Cap: 45.

Cicero.

PHOCI-
ON.

Lib: 8.
cap: 5.

hic agellus qui me ad hanc dignitatē evexit illos alet; sin dissimiles, nolo eorū luxuriā his opibus alere Vir profectō magni ingenij, Dux Atheniensium fortissimus & opum contemtor sapientissimus, magnanimus, & dignus qui BONI cognomento sit celebratus, & de quo diu, inquit Sabellicus, inter Græciæ Sophistas quæsitum sit: major ne Alexander esset, an Phocion, qui Alexandri aurum contempsit. Cum enim Alexander M. Phocionem pecuniā expugnare tentaret, eodem planè modo, quo ante ipsum pater facerat; dono illi misit ex Asia Athenas centum Talenta. Quibus oblatis quæsiit ex ministris Phocion: Cur ex omnibus Atheniensibus Alexander soli tibi tantum munus largiretur? his respondentibus: Quod te existimet virum bonum & honestum: hunc excipiens sermonem ait: *Ergo sinat me, talis ut & habeat & sim.* Insecuti eum tamen sunt legati usque in domum: Et frugaliter viventem, vxoremque panes pincentem cum conspexissent, eò arctius virum, nec sine stomacho premunt: Turpè esse allegantes Regis amicum tam vere

vere duriter. At ille nihil movetur, se nemque inopem in obsoleta lana prætereuntem conspicatus, perconctatur Legatos: Num se eo deteriorem existiment? Bona verba inquit illi. *Atqui hic, inquit, ex re minore vivit, & est contentus: Brevis, aut si minus utar pecuniâ hac, nequicquam tantum auri possidebo: aut si utar, me ipsum juxta atq; illum in calumniâ conyciam ad populum.* Itaque reportata ex Athenis pecunia est: ostenditque, inquit Plutarchus, Græcis ille, tantâ summâ non indigentem, locupletiozem dante esse. Nec minor in XENOCRATE virtus, cui cum Alexander M. triginta talenta misisset, legatos frugali cœnâ excepit: Postero vero die interrogantibus illis: Cui nam imperaret adnumerari pecuniam: Quid vos, inquit, hesternâ die non intellexistis, eâ me non indigere. Talis erat & Socrates qui nullis muneribus passus est se expugnari. Melius hoc perspexit Salomon Reg sapientissimus Eccles: 2. *Detestatus sum, inquit, omnem industriam meam, quæ sub sole studiosissimè laboravi; habiturus heredem post me, quem ignoro, utrum*

XENO-
CRATES.

Caput Quartum

sapiens an stultus futurus sit; Et dominabitur
in laboribus meis quibus defudavi, Et sollici-
tus fui: Estne quicquam tam vanum?

Cap: 40.

Vel cō-
tra ege-
statem
Mor-
bos cor-
poris at-
q; ani-
mi defe-
denda.

Rectè igitur hanc frugalitatem nobis sacræ
literę commendant, dum tanto Encomio eos
ornāt qui labores manuum suarū manducant.
Quos beatos pronunciant & suaviter viven-
tes, Et Syracides de vita sibi sufficientis, ope-
rarij, seu qui præsentibus contentus est, &
σέπυε τὰ πρῶτα, dicit; quod magnā dulce-
dine Et suavitate sit respersa, Et inveniri in
ea thesaurum. Contra vero, sicut egestatem
copia nulla tollit, ita nec divitiæ divitem faci-
unt. Et revera, quemadmodum opinio divi-
tias rem bonam fecit, ita eadem in opiam ma-
lam. Neque enim defectum ullum submo-
vere; neque laborantibus succurrere, aut mi-
nimam lebriculam tollere potest vel maxi-
mus auri acervus. Multò minus animi cu-
ras sublevare, aut morbis ejusdem mederi
possunt divitiæ, tamedī Heliogabalus & Ca-
ligula, super ingentes aureorum acervos, cu-
biculis suis diffusos spatiarentur; nullum ta-
men levamen ægritudinum suarum sensse-
runt.

Non

De Divitijs.

Non domus, aut fundus, non eris aceruus &
Ægroto domino deduxit corpore febres (auri
Non animo curas

Imò hoc impium cumulandarum opum
studium, ita conscientiam vulnerat, lacerat,
multisque modis excruciat, ut in cœrore tan-
dem avari contabescant, in ipsa affluentium
divitiarum copiâ. Vti Salo: *Suavis est homi-
ni panis mendacij, & postea implebitur os ejus
calculo.* Et Hab: 2. *Lapis è pariete excla-
mat, & nodus è ligno testificatur illud, id est,
ingens pavor conscientiam excruciat.* Et Iob.
*Divitias quas devoravit evomet, & de ven-
tre illius extrahat eas Deus. Caput aspidum
sugget & occidet eum lingua vipera.* Iccirco
quemadmodum non meliùs habet ægrotus,
quod amplo, magnificoque decumbit lecto;
neque sanus ideo pejus, quod arcto & tenui:
Ita avarus semper æger est, etiam si auro ope-
riatur; at qui animo est sorte sua contento,
lætus & alacris incedit, tametsi magnis opi-
bus sit destitutus.

Multò vero minor earum usus & solati-
um in morte. Qua appropinquante, etiam si
ingent-

Prover: 10

Cap: 20.

Vel cõ-
tra mor

tem tu-
enda.

Chrysi-
pus.

Vela-
terne vi-
ta com-
paran-
da.

ingentem auri congeriem oculis perlustraveris, ambabusque manibus contrectaveris, uti solent homines auri avidissimi; nullum inde moriens levamen senties. Quidam Euclio moriens aurum suum poposcit: Quod cum in pelvi adferretur, manum confestim iniecit utramque; opem subsidiumque vitæ, & mortis levamen quæritans, subindeque ingemiscens & murmurans: *Eheu quibus vos relinquam.* Alius quidam aurum deglutendo, mortis vim propulsare voluit. Alius sago indutus, cui interius aurum insuisset, contra mortem satis se armatum esse putavit; sed nec eo modo mortis aculeum devitare potuit.

Quod si magnarum opum nullus in hac vita vel fovendâ vel posteris conservandâ, vel contra ægritudinum & mortis injurias tuendâ usus est; multò minus profuturas eas ad futuram vitam, vel adipiscendam vel conservandam, apparet; imò multo magis nocituras eas omnibus, qui caducis his, & momentaneis flavissis cor apponunt, & cumulo suo dicunt: *Deus meus est tu,* fiduciamque suam ponunt in incertis divitijs. Hos, dum ca-
duca

duca hæc mundi bona cælestibus & in omne ævum duraturis, præpostero planè ordine præferunt; ab æterno & vero bono avulsos, sacra auri fames, in abyssum omnium miseriarum præcipitat: & ad omnis generis flagitia committenda, cum tristi conscientiæ & divini numinis læsione, impellit.

Et quæ est insania? Imo dementia hominum? his rebus tanto conamine inhiantium, quarum non modo nullus neque in omni vita fructus, neque in morte est solatium: sed quæ possessorem in præsentissimum discrimen, & vitæ periculum conijciunt sæpissimè. Id quod historiæ omnium temporum testantur. Multis odium, invidiam, livorem, æmulationem, persecutionem opes pepere-
runt. Multi innocenter delati, accusati, condemnati, palàm & clam interfecti sunt, nullâ aliâ de causâ, nisi quod opibus abundare eos lividus conspexit oculus. Rectè igitur Syra:
Multi dati sunt in auri casus, & facta est in pulchritudine ipsius perditio illorum, hoc est, propter divitias multi gravibus implicantur casibus ac periculis, & videntes prudentesque
pereunt.

Opes in-
gentes
possesso-
rem cõ-
ijciunt
in præ-
sentiss:
vitæ pe-
riculū.

Cap: ii:

1. Reg: 11.
Luc: 16.

Svetonius
in Tyber:

CALIGV-
LA.

percut. *Qui sacrificant eis, illos evertunt, & incantos captivant.* An non hoc modo opibus suis perierunt Naboth Israëlita, Ezechias, cujus supra meminimus, dives Epulo in Luca, &c:

Ad eundem modum plurima suppeditant nobis exempla historiæ prophanæ. Nonne Cn: Lentulus augur, et generosissima prædivesque fœmina Lepida: Vono quoque Rex Parthorum, qui à suis pulsus, cum ingenti gaza, in fidem Po Romani concesserat; à Tyberio cæsare summâ perfidiâ, ob census abundantiam, necati sunt. Idem autor est CALIGVLAM inhiantem plurimorum opibus; quadraginta reos ex diversis criminibus unâ sententiâ condemnasse. *Alea ludentem, commendatâ vice proximo collusori, & in atrium domus progressum, conspexisse prætereuntes duos Equites Romanos locupletes, eos sine mora corripere, confiscariq; iussisse: Deniq; redisse exultantem & gloriantem: numquam se prosperiore alea usum. In Gallijs cum aliquandò in lusu aleæ deficere sibi pecuniam sensisset, Gallorum descriptiones postulavit, ac ditissi-*

ditissimis interfici iussis, ad collusores reversus est, Et vos, inquit, de paucis drachmis laboratis? Ego vero interea centies quinquagies millies mille coëgi, Iulium Priscum prætorem alijs quidem criminibus accusatum, cum spe magni aucupij occidisset; frustratus tamen: decepit me, inquit, frustraque perijt, dum vivere potuisset, nihil enim morte dignum possedit. Ita sub Imperio crudelissimæ bestix nemo divitum securus vivere potuit. Omnes in perpetuo versabantur timore, ne quando propter divitias suas perirent. Si quos tamen provectioris ætatis vivere patiebatur, Testamentis eorum inhiabat, eosque patres & avos, & matres & avias, voracissimus hæredipeta, lucrifque mancipium, vocare solitus fuit.

Rectè igitur Boëtius hanc quam in opum ingentium possessione homines collocant beatitudinem, exagitant: *O præclaram, inquit, opum mortalium Beatitudinem, quam si adeptus fueris, securus esse desistis.* Quod intelligens SENECA, cum censu plurimo abundaret (possidebat enim, ut calculus ostendit Budæi, bis ter millies sestertiûm, id est, centies &

V

quin.

Zona-
ras. Xi-
philinus

SENECA.

Caput Quartum

Tacitus.

quinquagies centena millia coronatorum) & animadverteret, se apud Neronem insimulari, quasi ingentes & supra modum evectas opes quotidie auget: Vir sapiens instantem perniciem tempestive declinare, vitamque opibus commutare aut redimere voluit. Principi itaque immensi census cessionem fecit, vitæ ut consuleret; quod tamen obtinere non potuit. Quæ omnia tacitus pulcherrime describit.

Ita multi præstantissimi viri: Magnus ille POMPEIUS, potentissimus Lydorum Rex CROESVS, ditissimus Romanæ Reip: Civis & Imperator CRASSVS, celeberrimus ille GABINIUS, Eloquentiæ & facundiæ Atticæ pater DEMOSTHENES argentanginâ laborans, & quæstuariam exercens eloquentiam, TIMAGORAS ad Artaxerxen Atheniensium legatus, Fortissimus Græciæ dux TIMOTHEVS; vel suo, vel alieno quod præter rationem appetiverunt auro, miserè perierunt. Nec profuit Timotheo quicquam: quod Olynthios & Bizantios bello subegisset, Samum cepisset, totam Laconicâ de populatus esset, Peloponne-

ponnesum & reliquas regiones, quas mare illud alluit, subegisset, Lacedæmones Athenensibus maris principatum cedere coëgisset, quod patrem habuisset Cononem, tot fortibus ausis præstantissimum ducem & libertatis Græciæ vindicem.

Eodemque modo miserè perijt POLYCRATES, cujus cum ingenium inexplebili pecuniæ cupiditate flagrans, Orates Darij præfectus cognitum haberet; simulatâ à Dario defectione, cum Polycrate amicitiam finxit. Octo igitur scrinia lapidibus, superstrato singulis auro, implevit, missoque legato, Polycratem ad hæc inspicienda, quorum usus illi foret ad res magnas conficiendas, totiusque subigendæ Græciæ, invitavit: Polycrates postquam rem se ita habere à Meandro quem præmiserat didicisset, magnâ spe tanti auri potiundi, profectionem & ipse ad Oratem adornat. Neque à proposito retrahi potuit, ullis vel sanorum hominum consilijs, vel somniorum ostentis, vel Deorum etiam responsis, vel filia unica, infausto somnio terrixa, voce & lachrymis, quibus patrem usque

Caput Quartum

ad navem profecuta est, & profectionem tanto conatu & importunitate dissuasit, ut ad iram commotus Polycrates ei minaretur, longo se tempore eam non elocaturum, benè confectis rebus, si rediret. Illa idem sibi imprecatur, modò patrem salvum & incolumem domi retineret. Quâ filix pietate cum minimè moveretur Polycrates, & Sardis ad Oraxem pervenisset; captus & cruci suffixus est. Ita Dux tota ætate felicissimus, uti supra commemoravimus, dum alienum aurum sitit, proprium unà cum vita & Imperio amisit. Rectè itaque Aristoteles: *Multi propter divitias periére, multi sibi & alijs necè intulére. Ergo sollicita tu causa pecunia vita es Per te immaturum mortis adimus iter.*

Cumque NICEPHORVS Græciæ Imperator Bulgarorum inhiaret opibus, & majora munera ab his postularet, quam eorum vires ferrent, rei indignitate commotus & irritatus Rex Barbarus minori exercitu, majore furore, cum Nicephoro congressus, eundem superat, & cum maxima nobilitatis parte interfecit, capiteque cæsi Imperatoris intus purgato,

NICE-
PHORVS.
Aemil:
lib: 3.

gato, calvam argento induxit, eaque cum ipse libasset, proceres suos ebiberè iussit: Sic fore inquit, ut auri sitientissimus Cæsar, merito post fata expletus alienam sitim elueret, sedaretq̄. An non eodem planè modo Crasso parthi, Cyro Tomyris, Attilio Mithridates, cœsis aurum infudère mortuis, ut quo vivi exsaturari non potuère, mortui implerentur.

Ita dives epulo, & Nabal stultissimus, opibus suis, corporis & animæ interitum sibi accersiverunt: sic Hophni & Phineas: sic Theodorus sacrilegus, suâ se avaritiâ perditum ivit. Hinc Iudas Machabeus Simonianos vita multavit, Cambyfes Iudicem *δωροφάγον* excoriari: Alexander M. Polymachum capite plecti iussit: Severus Vetronium Thurinum fumo perdidit, fumum qui vendidit. Dies nobis deficeret, si singulorum exequeremur exempla, opum cupiditate immensa, qui se in tragicas calamitates conjecerunt.

Quot numerantur in omnibus historijs belli Duces, provinciarum præfecti, consiliarij principum, iudices, oratores, qui, vel corrupti pecuniâ scœdissimum proditionis scelus

Luc: 16.

1. Sam: 25.

1. Reg: 8.

1. Mach: 7.

1. Mach: 10.

commisere: vel muneribus excoecati, à justitiæ tramite deflexerunt: vel dominis suis injustas conficiendæ pecuniæ rationes dictitarunt, & expilandis subditis consilia suppeditarunt, atque effrenatâ in aucupandis alienis cupidine, se unâ cum Dominis, totoque Regno, præsentissimo periculo exposuerunt!

Hactenus igitur ostendimus, ingentes opes (quarum nullus neque in omni vita, neque in morte sit usus, nisi quod miseris hominum mentes, à vero bono avulsas, ad omnis generis libidines, flagitia & miseras impellunt, & in corporis pariter atque animi præsentissimum periculum conijciunt) magno labore, curâ, & molestiâ partas, majori conservatas, maximo amissas, nihil facere ad beatè vivendum, perfectum non conferre solidumque Gaudium.

III.

An perpetuâ Beatitate perenniq; Gaudio, cumularum opum studium, nos reddat felices.

VT in divitijs & immenso cumularum opum studio nec veram nec perfectam

De Divitijs.

fectam inesse Beatitudinem & Gaudium ostēdimus: Ita multo minus perpetuā Beatitate perenniꝰ gaudio pectora afficere eorum, quos inexplebilis divitiarum sitis torquet, & magnarum opum dira Erynnis divexat, ostendemus.

Quemadmodum enim momentanea & caduca sunt omnia hujus mundi bona: Ita beatitudo & latitia quæ ex eis nascitur, momentaneam esse & caducam, per se notius est, quam ut prolixā demonstratione indigeat. Omnia temporaria inquit Syra habent suum finem, & qui in his versantur unā cum ipsis intereunt. Et testatur experientia, quod hæ flavissæ cultorem sæpius antevertant, & citius derelinquant, quam ab eo derelinquantur. Accedunt sacræ literæ, quæ pulcherrimis floribus brevissimo temporis spatio virentibus, & mox marcescentibus divites conferunt.

Iacobus inquit, *veluti flos herba præteribit. Exortus est enim sol cum aestu, & exaruit herba, & flos illius decidit, & decor aspectus illius perijt: Sic & dives in vijs suis marcescet.*

De divitijs autē filius Dei inquit, Quod injurijs

1.

Cap: 14.

Iaco: 1.

Psal: 40.

Syr: 14.

Matth: 6.

jurijs tinearum & æruginis sint obnoxia, fu-
rum sint præda, hostium rapina, ignis & aquæ
esca, impostoribus materia doli & fraudis.
O igitur elumbem & miserabilem Plutum,
qui tot injurijs expositus, à nullâ neque mini-
mâ earum, vel se tueri, vel cultorem vindica-
re potest!

2.

DIONY-
SIVS.

Multi divitiarum nobilitate clari, & opi-
bus ad luxuriam pleni, ad extremas ¹²accitas re-
ducti sunt, & ad summam egestatem pervene-
runt. DIONYSIVS Syracusanum Rex ditis-
simus, ingentem qui possedit opum & navi-
um multitudinem, habuitque regnum pede-
stribus & equestribus copijs, adeoque (vt ipse
gloriarî solitus est) adamantinis cathenis, vi
& metu scilicet, firmatum: ad tantam reda-
ctus est paupertatem, ut regno & opibus om-
nibus exutus, Corinthi inter mulierculas, quæ
popinam exercebât, vel in myropolio victum
quæritans, & ex cauponis bibens dilutum,
versaretur privatus, tandemque re omni de-
speratâ, ludum literarium aperiret infeliciter,
tantaque solitudine, ut Diogenes jocatus sit,
cum cum Musis & Apolline duodecim habe
re dis-

re discipulos. Verè de eo dici potest tritum illud, quod de Cræso ditissimo olim Lydiæ Rege eundem Fortunæ campum experto, Poëta cecinit:

Irus erit subito, qui modò Cræsus erat.

Ad eundem modum BELLISARIUS, Dux gloriosissimus & fortissimus a leas angustias, premente invidiâ pervenit, ut excæcatus Constantinopoli in templo D. Sophiæ panem emendicare coactus sit his verbis: *Panem Bellisario date, quem virtus extulit, invidia suppressit* Ita HENRICVS IV. Imperator Romanorum perfidiâ ab Imperio dejectus, ab Episcopo Spirensi quem ipse promoverat, officium apud Ecclesiam Spirensis petijt, undè vivere posset, & *servire*, ut ipse inquit, *Domina Dei genetrici, novi enim literas, & possum adhuc subservire choro.* Neque tamen id ipsum ab ingrato Episcopo obtinere potuit: Suspirans igitur Cæsar, & multis effusis lachrymis ad circumstantes conversus inquit, *Miseremini mei, vos saltem amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Pauloque post Leodij carceris, in quo à filio custodie-

X

batur

BELLISARIUS.

Helmoldus.

Cap: 17.

batur fœtoris impatiens miseram exhalavit animam. Plura exempla suppeditant historiæ omnium temporum. Rectè igitur Baruch Propheta: *Ubi sunt principes Gentium, & qui dominantur super Bestias, quæ sunt super terram? qui in avibus cœli ludunt, qui argentum Thesaurizant, & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? qui argentum fabricant & solliciti sunt, nec est inventio operum illorum? exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco eorum exurrexerunt.*

3.

Et ut maximè hoc Numen, quod tanto obsequio à toto Mundo colitur, fidem servet, donec in hoc argastulo fuerit possessor; in morte tamen eum desertum relinquet. *Nihil siquidem in hunc mundum intulimus, nihil recedentes reportabimus, & hodie fortassis anima nostra à nobis repetetur, & cujus erunt quantum tanto labore, cura, sollicitudine comparavimus? Quid nobis congesta auri vis tunc quæso proderit? Ut perax colligit ova & non excludit: Ita comparans divitias; sed injuria, medijs diebus suis derelinquet eas. Psa: 49. Qui*

Ecclesi: 5.
1. Tim: 6.
Luc: 12:
Iob: 1.

James
1. sub

confi.

De Divitijs.

confidunt in divitijs suis etiamsi vivāt in perpetuum & non videant interitum, tamen morientur. Quoniam videbit tam sapientes morientes: simul insipiens & stultus peribunt, & relinquent alienis divitias suas. Eodem modo Syra: Invenies hominem, qui multa corradit, & comparcit, atq; ita ditescit, cogitatq; jam benè constabili vi vires meas, nunc comedā & bibam, fruār q; partis opibus; neq; scit horulam illam tam propè adesse, qua moriatur, & omnia relinquat alijs. Cujus rei exemplum dives in Lucę 12. cap. nobis proponitur. Et Salomon: Sicut egressus est nudus de utero matris sue, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quo modo venit sic revertetur. Quid ergo prodest ei, quod laboravit inventum? Cunctis diebus vite sue comedit in tenebris, & in curis multis, & in arumnis atq; tristitia. Hoc visum mihi est bonum, ut comedat quis & bibat, & fruatur latitiā ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole, numero dierum vite sue, quos dedit ei Deus, & hæc est pars illius. Et omni homini cui dedit Deus divitias, atq; sub-

Cap. ii.

Ecclesijs.

Caput Quartum

stantiam, potestatemq; ei tribuit, ut comedat
ex eis, fruatur parte sua, & latetur de labore
suo, hoc est donum Dei. Si verò spretis atq;
contemtis his omnibus animum nihilomi-
nus. ô avari, ad rapinas ad injustū corradendi
studiū contuleritis. Si, ut Iob 29 dicitur, ascen-
derit usq; ad calū superbia vestra, & caput ve-
strum nubes tetigerit; quasi sterquilinum in fi-
ne perdemini: & qui vos viderunt dicent:
Ubi est: Velut somnium a volans non in ve-
niemini, transietis, sicut visio nocturna: Ocu-
lus qui vos viderat, non videbit, neq; ultra in-
tuebitur vos locus vester: Memorare igitur
novissima ô homo, considera finem nun-
quam habiturum finem, & tempus secutu-
rum absque tempore. Et ecce jam instat, &
hoc momento fortassis aderit. Quid tum pro-
derit tibi, etiamsi totum mundum lucratus
fueris. Considera tristissimam vocem filij
Dei: *Quam difficile est divites intrare in re-
gnum Dei: facilius est ut Camelus transeat per
foramen acus &c.* *Vae vobis divitibus, quia
consolationem vestram habetis. Vae vobis qui
saturati estis, quia esurietis: Vae vobis qui
nunc vi-*

Syra:7.

De Divitijs.

nunc ridetis, quia lugebitis: Sonet in auri-
bus vestris singulis momentis, vox vestri si-
milium ô avari quę extat. Sap: 5. Vbi sese his
verbis consolantur: *Quid nobis profuit su-
perbia? aut divitiarum jactantia quid contu-
lit nobis? Transferunt omnia illa tanquam
umbra, &c. Quid Epuloni diviti in inferno
profuerūt immenso auctu cumulatae opes, ne
guttulam quidem frigidæ ex omnibus opi-
bus habere poterat. Quin potius plorate o-
pulenti, ululantes super miserijs vestris, qua
supervenient vobis. Divitiæ vestrae putrefa-
ctæ sunt: Vestimenta vestra tinea obnoxia
facta sunt: Aurum & argentum vestrum a-
ruggine vitiatum est, & arugo eorum in testi-
monium vobis erit, & exedet carnes vestras
ut ignis. Thesaurum congestistis in extremis
diebus, in delitijs vixistis super terram, & las-
civientes enutristis corda vestra ut in die oc-
cisionis, condemnastis & occidistis justum, non
oppositum vobis.*

Sapi: 5.

Ex his omnibus luce meridiana clarius
evidentiusq; apparet, quòd cumulatae opum
congeries nihil faciant ad beatè vivendum

Caput Quartum

aut perenne Gaudium possessoribus adferat: sed multò magis, dum vano & irritò conatu, frustratoque labore corporis, & animi anxijis, ac inutilibus in omni vita curis atque cruciatibus, congestæ & asservatæ opes, possessorem in præsentissimum vitæ, famæ, corporis atque animæ pariter periculum conijciunt; quod vitam nullo jucunditatis flore respersam, sed asperam, tristem, denique omni miseria plenam efficiant: & in magna rerum affluentia, possessorem inopem & egenum relinquunt.

Nihil itaque consuetius est, quam ut spre-
tis contemptisque his caducis & momentaneis Mundi & Fortunæ bonis, abjectâque nimiam illâ rerum parandarum curâ & sollicitudine; si mediocris nobis rerum suppetit usus, præsentibus simus contenti, & præter sortem nostram nihil expetamus amplius: quin imò animum & mentem præstantissimam nostri partem, ab his fecibus avocatum, longissimeque semotam; comparandis *veris* perfectisque bonis, ab omnibus corporis & animæ cruciatibus ac molestijs longè alienis, & in quibus *vita Beata veraq; requies* consistit, appli-

De Divitijs.

applicemus. Dementia enim est, alienis vel-
le nitescere bonis, dum propria haberi pos-
sunt: & vilibus sarcinulis comparandis, no-
bilissimam occupatam habere mentem, spre-
tis interim veris, proprijs & pretiosissimis a-
nimi bonis. Dic quæso? num teipso quic-
quam est pretiosius? Teipsum igitur primo
loco quære, non quæ longè infra te sunt posi-
ta. Deus te creaturarum omnium Domi-
num, non servum aut mancipium auri argen-
tiq̄ue constituit, tibi igitur serviant, nec tu il-
lis. *Itane, inquit Boëtius nullum est propri-
um vobis atq̄, insitum bonum, ut in externis
ac sepositis rebus bona vestra quaratis. Sic re-
rum versa est conditio, ut divinum meritò ra-
tionis animal, non aliter sibi splendere, nisi in-
animata suppellectilis possessione videatur?
Et alia quidem suis rebus contenta sunt, vos
autem Deo mente consimiles, ab rebus infimis
excellētis naturæ ornamenta captatis. Nec
intelligitis quantam conditori vestro faciatis
injuriam. Ille genus humanum terrenis o-
mnibus prestare voluit. Vos dignitatem
vestram*

Caput Quartum

vestram infra quæque infima detrudi-
tis. Nam si omne cuiusque bonum, eo cuius est,
constat esse pretiosius: cum vilissima rerum
vestra bona esse iudicatis; eisdem vosmet ipsos
vestra existimatione submittitis. Quod qui-
dem haud immerito cadit. Humana quippe na-
tura ista conditio est, ut tum tantum cæteris
rebus, cum se cognoscit, excellat. Eadem ta-
men infra bestias redigatur si se nosse desierit.
Nam cæteris animantibus sese ignorare natura
est: hominibus verò vitio venit.

Ex hac igitur proprii boni cognitione ad
æternorum & cælestium bonorum agnitio-
nem, ductu Spiritus divini accedamus:
in qua vita verè beata existit, & cuius contem-
platione, mentes nostræ tantâ latitiâ perfun-
duntur, cælestibusque bonis veris & perfectis
ditantur, ut magis magisque hæc infima, il-
lis sordescere incipiant: & cum D.

Bernhardo tandem exclamemus:

O Spiritus qui desursum estis,
quid vobis cum in-
fimis!

CAPVT

CAPVT QVINTVM.

*AN GLORIA, HONORES ET
dignitates Beatam vitam efficiant: Ve-
rum perfectum & perenne Gau-
dium conferant.*

EST & quædam alia hominum familia, quæ non usq; ad eò parandis conservandisque opibus incumbit; sed Gloriæ & Laudis avidissima, omne studium & industriam suam hûc confert, ac omnes ingenij nervos eò intendit, ut in summo aliquo dignitatis fastigio collocata, magnificisque titulis & honoribus ornata, in ore & calamis omnium versetur, & publicæ famæ præconio commendetur. Itaque in id maximè incumbit, ut, posthabitis rebus alijs omnibus, memoriam duntaxat nominis sui, à situ & pulvere vindicatam, præclaro aliquo monumento ad posteros transmittat, & vitam de cætero agat cum gloria splendidissimam.

In Heroicis animis maximè hæc domina-
tur

Caput Quintum

AB

Alex:

Mag:

Plutar-
chus.

CAESAR.

tur cupiditas, quæ etiam in ALEXANDRO illo magno ab ipsis incunabilis conspiciebatur. Puer, patre Philippo multas suas referente victorias, minimè lætabatur; sed ad condiscipulos & coætaneos conversus: Nihil mihi, inquit, reliquum faciet pater: putans, patrem omnem jam gloriæ adipiscendæ occasionem antevertisse. Subijcientibus pueris, ei omnia parari: Quid refert, respondit, multa si habeam & agam nihil, omnisque parandæ gloriæ materia mihi præripiatur. Et quæ res eum instigavit, ut adultior factus, totum orbem armis impleret; nisi ambitio, & Achillis gloriæ æmulatio? quem eodem planè modo Hectorem æmulatû esse, historiæ testantur. Alexandri rursus æmulus Cajus Iulius CAESAR, cum Gades pervenisset, & in Herculis templo Alexandri imaginem fortè contemplatus esset, ingemuit: quasi pertæsus ignaviam suam, quod nihil dum à se memorabile actum esset, in illa ipsa ætate, quâ jam Alexander orbem terrarum subegisset.

Verum enim vero hæc res, ut rivus est ex fonte labis primorum parentû in omnes posteros

stros diductus : ita nemo non hac gloriæ cupiditate, quâ inde usque à prima sui origine inquinatus est, laborat An non videmus infantes & pueros, quavis vel minimâ re supra æquales efferri, eosque ut s'iperent summo studio contendere, *affici lætitiâ cum vicerint, victosq; pudere?* Quos ille labores non perferunt, ut equalium principes fiant? In CYRO indoles glorię cupidissima tempestivè apparuit Cum à pueris inter ludendum Rex creatus esset, Regiam præ se tulit magnanimitatem & splendorem, Heroico planè animo cæteris imperavit, jus administravit, contumaces punivit: coram Astyage delatus, quòd servus Regius bubulciq; filius, ingenuos servilibus verberibus affecisset, causam suam summâ constantiâ defendit; fecisse se ut Regem, intrepido vultu & animo affirmans. Pòst verò nullum non laborem pertulit, nullum non periculum laudis gratiâ sustinuit.

Cum igitur hæc cupiditas omnium hominum, præsertim qui erectiori sunt animo, & generosâ indole præditi, mentes, occupet, & lascivosâ sui pulchritudine decipiat: Videamus

Cicero.

CYRVS.

Iustinus.

Herodotus.

Xenophon:

Caput Quintum

mus deinceps, an quæ vera Beatitas, verum-
que gaudium à gloria & dignitate proveniat.

*Laudis Gloriæq; studium, an faciat aliquid
ad beatè vivendum, & verum gau-
dium conferat?*

Non delectatur Deus rerum omnium
conditor, hominum à se conditorum
vel socordiâ vel segnitie, ut in obscuro, & vi-
tiorum omnium tenebris, ignavo torpescant
otio, & vitam agant brutis animalibus simil-
limam: sed ad imaginem suam condidit eos,
non ut inani virtutis fucò; sed veræ pietatis
studio, ex his vitiorum lustris emergant, im-
mortalemque nomini suo lucem acquirant,
ac famæ celebritatem consequantur.

Servilia verò ingenia malunt otio, volupta-
tibus & liqvore torpescere, quam arduum vir-
tutis ac Gloriæ collem ascendere, susque de-
que faciunt, quo loco & existimatione sint
apud alios. *Estq; inquit Cicero, angusti ani-
mi atq; demissi, honores & dignitates contem-
nere.* Itaque SPARTANI olim liberos suos
ita instituerunt, ut à prima mox ætate Glo-
ria

SPAR-
TANI.

ria ducerentur, infamiâ ingemiscerent, & exultarent laudibus. His qui non commovebantur, tanquam ignavos & ad virtutem degeneres contemserunt. Honos enim alii artes, omnesq; incenduntur ad studia gloria.

nostrum
sivola

ut dicitur
de medicis

Generosus quoque animus, & nobilissimâ indole præditus, hûc omnes ingenij & industriæ vires intendit, & nihil in omni vita magis expetendum esse ducit, quam ut in luce hac omnium clarissimâ constitutus, vitam gloriosè agat, & mediocrem nominis sui consequatur splendorem. Magno igitur & elato animo, curas omnes & labores, quæ huic rei impendit, damna quoque & jacturam bonorum vel omnium contemnit, atque ad eò præ pulcherrimo hoc laudis studio, omnes vel corporis cruciatus, omniaque mortis pericula, parvi esse putanda, existimat. *Trahimur omnes, inquit Cicero, laudis studio, & optimus quisq; maxime gloria ducitur. Nec dissimile est Catonis illius majoris judicium, cum inquit: Perfecti homines & excellentibus ingenijs præditi excitantur spe gloria.*

Non improbamus hunc conatum; at vi-

I.
A def.

Caput Quintum

nitione
gloria.

tam verè beatam in eo neutiquam consistere
judicamus. Causa est, quod plerunq̄ue homi-
nes, gloriæ & honoris avidissimi, fucò dunta-
xat, & falsâ virtutis specie, inaniq̄ue nomine
malunt aurem popularem vanamq̄ue glorio-
lam captare; quàm arduo pietatis, ac veræ vir-
tutis studio, veram gloriam, & immortale no-
minis decus demereri. Pauci famam suam,
non populari rumore, sed conscientiæ verita-
te metiuntur. Hic morbus totum corruptit
orbem terrarum.

Hinc tam varia & vana, atq; etiam diversa
sunt hominum ambitiosorum, ad aucupan-
dam aurem popularem, studia. Hic superbiâ
inflatus, simulatâ in omnibus negotijs aliquâ
magnificentiâ, ex fastu honorem & laudem
quæritat: Itaque singula verba, & singulos
gressus suos enumerat. Alius plus justo sese
demittens, submissi animi laudem venatur.
Hic divitias ostentat suas; ille paupertatem &
inopiam; inani uterque fastu laudem captat
inanem. Hic veste splendidâ indutus, se
ipsum admiratur, atque ab omnibus suspici
cupit; alius lacerâ & pannosâ veste ince-
dens

dens, humilitatis fucatam præbet speciem. Sic religionis & pietatis hypocrisis, totus mundus decipit & decipitur.

Itaque cum aliquando Laërtius, adolescentes Rhodios elegantiori cultu incedere conspexisset: *Hic fastus est, inquit.* Quod animadvertentes Lacedæmoniorum juvenes, substrictâ tunicâ parcè sordidèque amicti incedebant. Quibus visis, dixit Laërtius: *Hic alius fastus est.* Cumque ANTI-STHENES Philosophus vestem laceram & detritam ambitiosius sæpè ostentaret, à Socrate derisus, & ambitiosa superbix incusatus est. Ejusdem enim, inquit Erasmus, ambitionis est, vililitatem amictus ostentare, & delicato cultu sese venditare. Rectius autem Plato vir sapientissimus, modum & auream mediocritatem cum in vestitu, tum in alijs rebus omnibus servans; licet esset frugalis, amans tamen munditici erat. Contrà verò DIOGENES Cynicus supra modum sordidus, aliquando calcans Platonis aulae & peristromata: *Calco, inquit, fastum Platonis.* At Plato, *Calcas (respondit) sed majori fastu.* Hic Diogenes gloria

Laërtius.

Eras. lib: 8.
Apoph:
Anti-
sthenes.

Plato.

Diogenes.

Caput Quintum

gloriae & laudis avidissimus, quo virtute non poterat, furore pervenire contendit, *Et cum tenopeles conjugio frustraretur, ad ancillas conversus est.* Ex ambitione ab hominum contubernio segregatus, in dolio, eoque parum integro habitavit, honores contempsit, nec quicquam proprii, nisi à natura datum, habere voluit. Itaque bibentem ex manu conspicatus, poculum ligneum, unicum totius domi instrumentum quod habuit, & ipsum abiecit. *Non sciebam inquam naturam hominibus poculum suppediisse.* Iactavit passim se tragicas ferre & implere execrationes. Nam erronem se esse, domo, civitate, patriam carere, mendicum agere, tenui vestitu uti & in diem vivere. Olera lavanti cum Aristippus dixisset: *Si Dionysio adulareris, ista non esses; Imò respondit, si tu ista esses, Dionysio non adulareris.* Interim tamen animi cellitudinem præ se ferebat tantam, ut cum omnes Philosophi ad Alexand. M. belli contra Persas, à græcis Ducem electum, ex varijs locis salutatum venissent; ipse in cranio suo otium agens, nihil de Alexandro sollicitus erat

erat. At postquam ad illum Alexander venisset, & ante dolium ejus, in quo tùm fortè apricabatur, consisteret, quæreretque: Ecqva re opus haberet; jubet eum paulisper ex sole recedere: non enim sibi dare posse, quod auferret. Hyeme frigidâ perfusus aquâ, stetit toto destillans corpore: At Plato commiserentibus tanquam indigna passum dixit: *Si vultis commiserari Diogenem, abite: Homini notans ambitionem, ob quam miserat potius quàm miserandus. Et tamen, inquit Laërtius, in his sordibus non minus sibi placebat, quam Alexander in totius orbis imperio.*

Sed utriusque Gloriæ veræ nimirum & falsæ dissimilia in actis Apostolorum referuntur exempla: Ioses Barnabas agrum suum vendidit, pecuniam ad pedes Apostolorum detulit integram, ut adolescentis Ecclesiæ & persecutionem patientis necessitatem suis opibus sublevaret; idque ex vera animi simplicitate, absque omni fuce & ambitionis notâ. Quo facto tantam nomini suo acquisivit Gloriam, ut filius consolationis ab Apo-

Z stolis

Laërtius
lib: 6.

Ioses
Barnabas.
Actor: 5.

ANANIAS

stolis nominaretur. At ANANIAS, hujus exemplum falso imitatus, vendidit & ipse agrum, sed parte pecuniæ absconditâ, reliquam ad pedes Apostolorum detulit, sperans se eandem laudem consecuturum. Verùm tantum abfuit, quo voti sui compos redderetur, homo inanis gloriæ stimulis exagitatus: Vt quia non recto corde incederet, & Stui. S^{to}. mē- tiretur, vnâ cum fama & nominis celebritate, vitam ipsam mirabili Dei iudicio amitteret.

CALIGV-
LA.

Eodem planè falsæ laudis affectu CALIGVLA laboravit, de quo Suetonius: quod sepe de conditione sui temporis sit conquestus, illud nullis calamitatibus publicis insigniri, neq; sibi materiam rei gerenda administrari: hiatum terræ optasse, in quo, exemplo M. Curtij ad patriæ salutem insiliret: Cades item, famem, pestem, bella & ejusmodi alia, ut Alexandri M. Julij Casaris & Scipionis virtutes emularetur. In expeditione Germanica, deficiente belli materiâ, contra Sylvas & arbores, contraq; Oceanum movisse: nihil aliud agens, nisi quod truncatis arboribus, ac in morem Trophæorum adornatis, & militibus conchas legere jussis;

ingens

ingens se belli marisque periculum adijisse, gloria-
retur. Romam terrestri magna ex parte itinere,
Triremes quibus Oceanum introierat, veluti
signa periculi misisse, addito gravissimo edi-
cto, quo senatum populumque Romanum objur-
gavit, quod Casare praeliante, tantoque discrimi-
mini objecto, intempestiva convivia, & amice-
nos secessus, lati & hilares celebrarent. Mili-
tum vero animos quotidie vulgato illo Virgi-
lij; durarent, secundisque se rebus servarent; in
tanto cum sylvis & arboribus praeliandi peri-
culo, obfirmavit.

Falluntur igitur & decipiuntur homines,
quod putant, ad laudis & gloriae fastigium
posse se absque omni virtutis verae & pietatis
studio, labore & sudore, conscendere. Proinde
spretis his, quae ad gloriam & honorem ad-
piscendum, divina providentia constituit me-
dijs; inani duntaxat specie virtutis & laboris,
clarescere, & fucis quodam fascinatas atque
dementatas tenere hominum mentes, ab om-
nibus laudari, & publicae famae praekonio
commendari volunt.

Recte igitur D. Apostolus hos tales per-

Caput Quintum

18
Galat: 6.

Cap: 1.

stringit, dum ita in eos evehitur: Si quis sibi
videtur aliquid esse, cum nihil sit, suum ille fal-
lit animum, opus igitur suum probet quisq; Et
tunc in semetipso tantum gloriam habebit, Et
non in alio. Et Syracides: Cave fili ne fallaci pi-
etatis specie timeas Deum, neq; accesseris ad eum
duplici corde, ne fueris Hypocrita in conspectu
hominum Et non scandaliseris in labijs tuis.
Attende in illis ne fortè cadas Et teipsum in
contemptum conicias, si quando revelet Deus
abscondita tua, Et in medio Synagoga elidat
te. Quoniam nullo vero timore sed malignè
accessisti ad Dominum, Et cor tuum plenum
fuit dolore Et fallaciâ. Quam verodogiar &
Seneca Ethnicus detestatus inquit: conscien-
tiam potius quam famam attende; sed pleriq;
famam, pauci conscientiam verentur. Et E-
pistola 61: Illud præcipuè nos impedit, quod
citò nobis placemus: si invenimus qui nos vi-
ros bonos dicant, qui prudentes, qui sanctos,
non sumus modicè à laudatione contenti: quic-
quid in nos adulatio sine pudore congesserit,
tanquam debitum putamus: Optimos nos esse
sapientissimosq; affirmantibus assentimus, cum
sciamus

sciamus eos saepe multa mentiri: adeo quoque indulgemus nobis, ut laudari velimus in id, cui contrarium maxime jacimus. Vera enim Gloria conscientiae propriae testimonio & bonorum omnium recte judicantium approbatione constat. Estque consentiens laus bonorum, & incorrupta vox bene judicantium de excellenti virtute.

Si quis igitur revera is fuerit, qui esse & vult & debet, & qualis ab omnibus cupit celebrari, hunc demum ad verae gloriae culmen ascendisse dixerim, & perpetuum nomini suo decus & splendorem acquisivisse. Is verè dignus est, quem omni laudum genere, & honore prosequantur omnes. Hinc respiciunt sacrae literae, dum pietatem & timorem DEI, Gloriam & gloriationem & letitiam & coronam exultationis appellant, atque insigni hoc Elogio ornant: quod initium dicunt esse omnis sapientiae: & quod nata sit cum fidelibus, seu in intimis cordium penetralibus sedem suam, non in labijs aut thraonicae factorum suorum jactantia constitutam habeat: & cum lectissimis faminis gradiatur: & cum justis

Cices

AB

Soerare

Val: Maxi

Aristo

Syrach: 4

Caput Quintum

Syr: ii.

Fidelibus conuersetur. Sapientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum sedere illum facit. Corona sapientia timor Domini, reddens pacem & salutis fructum.

Philip: 4.

Ab

Eadem ad gloriam media monstrat D. Paulus, dum inquit: Quaecunq; sunt vera, quaecunq; honesta, quaecunq; iusta, quaecunq; pura, quaecunq; accommoda, quaecunq; boni ominis: Si qua virtus, si qua laus, haec cogitate. Et veteres dixerunt, verum decus in virtute positum esse: Honorem virtutis esse premium & perpetuum comitem.

Vera virtus via est, qua famam nominis nostri ab oblivione vindicamus, claraque in luce reponimus. Vera virtus & non simulata, in stuporem posteros nominis nostri adducit. Vera denique virtus veris nos laudibus ornat, ex situ & pulvere excitatos supra astra collocat.

Romani.

Id quod veteres Romani quam pulcherrime indicare, & ceu viva imagine oculis omnium subijcere voluerunt, duobus exstructis templis, quorum alterum Virtuti alterum Honori consecrârunt: Neque paruit ad sa-

de Gloria & Honore.

ad sacram Honoris ædē aditus, nisi per ædem
sacram Virtutis. Viderunt sapientes homines
numquam ad arduum & sublimem Gloriæ
montem posse perveniri, nisi superatis virtu-
tum collibus. *Honos ipsi virtuti ita naturā
inest, ut protinus in eos, quibus fuerit adjuncta,
se se transfundat.*

Cum igitur vera virtus nihil moretur ho-
minum laudes, inventi multi sunt qui à po-
pulari gratia, & multitudinis applausu, ita ab-
horruerunt, vt omni studio caverint, ne ad
populares aures vitam instituerent suam, ma-
lueruntq; *viri boni esse, quam predicari.* O-
mnes igitur actiones suas ita instituerunt, vt
soli Deo & conscientiaæ suæ satis facerent, De-
o que soli probarentur, *Non nobis, inquit va-
tes, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Et
Psal. 28. *Afferte Domino gloriam & hono-
rem, afferte Domino gloriā nominis eius: Qui
gloriatur, in Domino gloriatur.* Quo in ne-
gotio ipse hlius Dei suo nos instruens exem-
plo, miracula edidit innumera, & Majestas
atque potentia ipsius omnium votis respon-
debat: Tantum tamen aberat, quò inde sibi
glori-

Psal: us.

13
Christus.